

بهره‌برداری از ۹۰ طرح صنایع دستی

سرپرست اداره کل حمایت از تولید صنایع دستی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی گفت: هم‌زمان با هفته صنایع دستی ۹۰ طرح در این حوزه با ظرفیت ایجاد اشتغال ۹۷۷ نفر به ارزش ۲۳۳ میلیارد تومان به بهره‌برداری می‌رسد. محمدحسین عسگرپور افزود: در سال گذشته ۸ رشته جدید صنایع دستی همچون تنبوردوزی، ابرو و بادسازی روی کاغذ، لنج‌سازی سنتی، ریخته‌گری احجام هنری، کاربردی (شن و ماسه)، قطعی پارچه، چاپ باسمه‌ای (چاپ روی پارچه)، تکه چینی نامنظم چوب و سفیدگری به فهرست رشته‌های صنایع دستی ایران اضافه شده است. وی آمار ثبت شده شاغلان حوزه صنایع دستی و هنرهای سنتی را ۵۱۷ هزار و ۲۰۰ هنرمند اعلام کرد و گفت: سهم بانوان در این هنر-صنعت با ۳۵۰ هزار نفر به ۷۰ درصد از کل شاغلان این حوزه می‌رسد.

www.smtnews.ir - http://Telegram.me/smtnews

سال سی و پنجم شماره پیاپی ۳۶۵۱ • دوره جدید سال نهم شماره ۲۳۳۲ • ۱۶ صفحه • قیمت: ۵۰۰۰ تومان

گفت‌وگو	چهره‌ها	یادداشت‌های امروز	سرمقاله
با آب هفت دریا هم ننگ سرکوب مزدی پاک نمی‌شود! ۱۷	جایگاه صنایع دستی در برنامه هفتم ۱۶	بازنگری در آیین‌نامه مشاغل زیان‌آور ۱۶	تنوع تقاضا و خودروهایی سفارشی ۱۶
		با آزمون و خطا به جایی نمی‌رسیم ۱۶	سهم ایران در صادرات صنایع دستی جهان ۱۶

غبار فراموشی بر صنایع دستی

پرونده
روز جهانی صنایع دستی
۱۰ ژوئن

- ۱۶ صنایع دستی در یک قدمی انقلاب صنعتی چهارم
- ۱۵ سنگ‌هایی که «کار» می‌تراشند
- ۱۴ ساز ناکوک مدیریت گوهر سنگ
- ۱۳ صنایع دستی ظرفیت مغفول صادراتی
- ۱۲ وقتی برنامه بر «هیچ» بنا می‌شود
- ۱۱ حمایت از صنایع دستی، تربیت صنعتگر است
- ۱۰ معمار سنتی، هویت فراموش شده
- ۹ جای خالی ایده در هنر - صنعت جواهرات
- ۸ مهارت آموزی و اشتغال مولد، گره فقر را باز می‌کند

عکس: آیدا فریدی

بیمه سامان
Saman Insurance

بیمه عمر و تشکیل سرمایه روی زندگی سرمایه گذاری کن

- صدور آنلاین بیمه عمر و تشکیل سرمایه
- ارائه خدمات بیمه‌گری به صورت آنلاین (درخواست وام، بازخرید و برداشت از اندوخته)
- برداشت خودکار حق بیمه از حساب بانکی بیمه‌گذار (Direct Debit)

بیمه‌نامه عمر و تشکیل سرمایه

با اسکن QR Code بیمه‌نامه خود را دریافت کنید.

جهت کسب اطلاعات بیشتر و مشاوره رایگان می‌توانید به وبسایت شرکت بیمه سامان به نشانی www.s24.ir مراجعه یا با شماره تلفن ۸۱۴۴ - ۰۲۱ تماس حاصل فرمایید.

هفتمین نمایشگاه بین‌المللی معدن صنایع معدنی ماشین‌آلات راه‌سازی و تجهیزات وابسته کرمان ۲۳ الی ۲۶ خردادماه

KIMEX

Kerman
13-16 June 2023
Kerman International Exhibition Of Mine Mining, Mining Industries Mineral Processing and Related Equipment

مراسم افتتاحیه
۲۳ خرداد ۱۴۰۲ ساعت ۱۷
نمایشگاه بین‌المللی جنوب شرق کرمان

برگزارکننده: شرکت نمایشگاهی توسعه تجارت آرت

۰۳۴-۹۱۰۵۹۱۰
۰۲۱-۹۱۳۰۵۹۱۰
۰۹۱۳۰۶۲۵۹۸۳
۰۹۰۱۰۱۴۲۷۸۱

ARATTA
ARATTAEXPO.IR

سهم ایران در صادرات صنایع‌دستی جهان

عاطفه خسروی
سردبیر

براساس تعریف یونسکو عنوان صنایع‌دستی به محصولاتی اطلاق می‌شود که توسط هنرمند صنعتگر کاملاً با دست یا با کمک ابزار ساده یا مکانیکی تولید می‌شود؛ مشروط بر آنکه سهم دستان هنرمند از سهم ابزار کمکی کمتر نباشد.

آبراهام پوپ، تاریخ‌نویس امریکایی درباره صنایع‌دستی ایران می‌گوید: صنایع دستی ایران، هنرمندانه خلق شده‌اند و هر یک از آنها پیام‌آور عقیده‌ها، سلیقه‌ها، روش‌های زندگی و شخصیت نیاکان مردم این کشور است. صنایع‌دستی، زبان گویا و روشن تاریخ، تمدن، هویت و هنر ایرانی‌هاست.

باتوجه به دو تعریف یادشده می‌توان به اهمیت صنایع‌دستی در اقتصاد و فرهنگ کشورها پی برد. در حقیقت صنایع‌دستی بخشی از فرهنگ و تاریخ هر سرزمینی تلقی می‌شود، زیرا این هنر نسل به نسل چرخیده و به نسل‌های بعدی منتقل می‌شود. اهمیت صنایع‌دستی آنجا بیشتر می‌شود که به جایگاه ارزش‌آوری این هنر-صنعت در اقتصاد کشورهای جهان پی ببریم.

از جمله مشخصات کشورهای در حال توسعه، اقتصاد تک‌محصولی و اتکا به یک یا چند قلم محدود کالا‌های صادراتی است. این کشورها معمولاً صادرکننده مواد خام نظیر نفت، گاز، پنبه، قهوه، مس، کنف و نظایر آن هستند. در سال‌های اخیر صنایع‌دستی در صدر فهرست کالا‌های صادراتی بسیاری از کشورها قرار گرفته‌اند که هند، پاکستان، تایلند، چین و مکزیک را می‌توان از جمله این کشورها نام برد. صنایع‌دستی چین مانند بسیاری دیگر از تولیدات این کشور، بازارهای جهانی را قبضه کرده و حتی گاهی در کشور خودمان نیز با صنایع‌دستی ایرانی که ازسوی چینی‌ها کپی‌سازی شده، مواجه می‌شویم.

اما هنوز هم برخی از صنایع‌دستی ایران مانند سفال‌های لاجین‌همدان، محصولات قلم‌زنی و خاتم‌کاری اصفهان، چاقو و ظروف مسی زنجان، معرق، سوزن‌دوزی، سرمه‌دوزی، منبت، میناکاری، فیروزه‌کوبی، ملبله‌کاری، انواع بافت‌ها و... تجلی فرهنگ این مرزوبوم هستند. با این‌همه برآوردها سهم صنایع‌دستی در درآمد ملی ایران را تنها حدود ۵ درصد نشان می‌دهند.

صنایع‌دستی «هنر-صنعتی» است که نه تنها واجد ارزش‌های فرهنگی و هنری است، بلکه جایگاه والای اقتصادی و اجتماعی در نهایت بازرگانی دارد و در صورت تحقق جایگاه واقعی می‌تواند به ابزاری برای تأمین درآمد ارزی بدل شود.

اما استفاده از مزیت‌های اقتصادی صنایع‌دستی مانند هر محصول صادراتی دیگری نیازمند بازاریابی و بازاریاسازی تولیدات است که به‌نظر می‌رسد ایران موفقیت چندانی در این حوزه نداشته است.

نکته بسیار مهمی که اغلب کشورهای پیشرفته برای بهبود وضعیت تولید و صادرات صنایع‌دستی به آن توجه می‌کنند، آشنایی با سلاقی مصرف‌کنندگان جهانی و البته استفاده از تکنولوژی‌های جدید برای تولید این محصولات است. این دقیقاً اقدامی است که کشورهای نظیر هند و چین را از رقبای خود متمایز می‌کند.

به‌گفته کارشناسان، ایران از نظر تولید و تنوع صنایع‌دستی در دنیا پس از چین و هند، مقام سوم را دارد، اما جایگاه ایران از نظر تولید و صادرات صنایع‌دستی با ظرفیت‌های موجود همخوانی ندارد. این موضوع نشان می‌دهد کشور ما از نظر تجارت

صنایع‌دستی با مشکلات بسیاری دست‌وپنجه نرم می‌کند. براساس گزارش‌های *Globe News Wire*، ارزش بازار جهانی صنایع‌دستی در سال ۲۰۲۰ به بیش از ۴۶۶ هزار و ۷۲۰ میلیون دلار رسید و انتظار می‌رود تا پایان سال ۲۰۲۷، ارزش این بازار در جهان، به ۸۴۷ هزار و ۷۳۰ میلیون دلار برسد. با این حال براساس آخرین سالنامه آماری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی، در سال ۱۳۹۹ میزان

صادرات صنایع‌دستی ایران، بیش از ۳۲۲ میلیون دلار بوده؛ رقمی که برای سال ۱۳۹۸، حدود ۲۵۵ میلیون دلار ثبت شده است. هر چند بسیاری از کارشناسان این آمار را واقعی نمی‌دانند و معتقدند در این آمارها صادرات مبیل و کالا‌هایی نظیر آن نیز گنجانده می‌شود.

اما موضوع به همین جا هم ختم نمی‌شود؛ مسئله مهم‌تر آن است که کشورهایی که بر صادرات و فروش صنایع‌دستی خود تمرکز کرده‌اند، از انجام اقداماتی برای رشد گردشگری بین‌المللی و حتی داخلی غافل نمی‌شوند. به‌عنوان مثال، دولت ژاپن کمپین‌های گردشگری متعددی را برای رشد گردشگری خود راه‌اندازی کرده است. این کشور به‌طور هوشمندانه‌ای می‌داند که افزایش تعداد گردشگران منجر به افزایش فروش اقلام صنایع‌دستی ژاپن نیز می‌شود، به همین دلیل است که با رشد گردشگری ژاپن، تقاضا برای کالا‌های فرهنگی، صنایع‌دستی و هنر‌های بومی افزایش یافته است.

در سال‌های گذشته نیز با ظهور خرده‌فروشی‌های آنلاین و گسترش کانال‌های مختلف تجارت الکترونیک و کسب‌وکار آنلاین، دسترسی به صنایع‌دستی برای مصرف‌کنندگان سراسر جهان راحت‌تر شده و این امر فروش و صادرات کالا‌های صنایع‌دستی را در دنیا افزایش داده است.

جدا از تمام موارد یادشده، صنعت روبه‌رشد گردشگری فرصت‌های گسترده‌ای را در اختیار صنعتگران و تولیدکنندگان صنایع‌دستی محلی قرار داده تا محصولات و کالا‌هایی را تولید و گردشگران بتوانند به‌عنوان مسوغات آنها را خریداری کنند؛ بنابراین توجه و تمرکز بر این هنر-صنعت می‌تواند علاوه بر معرفی فرهنگ یک کشور، بخشی از بار ارزش‌وری را نیز متقبل شود. به‌راستی ایران باوجود ظرفیت‌های یادشده چقدر از این مزیت بهره می‌برد و در کجای جدول جهانی صادرات صنایع‌دستی قرار دارد؟

اقتصاد و توسعه

غبار فراموشی بر صنایع‌دستی

جز در برخی موارد معدود مثل فرش در سال‌های گذشته نتوانسته از منظر اقتصادی، جایگاه مطلوب خود را بیابد؟!

امروزه در کشورهای مختلف جهان، تلاش برای ازدیاد درآمد سرانه به‌صورت رقابتی پایان‌ناپذیر درآمده است و چنین به‌نظر می‌رسد که اگر کشورهای جهان سوم حتی بتوانند فاصله و شکاف کنونی را که بین آنها و ممالک صنعتی وجود دارد، حفظ کنند، در برنامه‌های خود توفیق حاصل کرده‌اند، از این‌رو تردیدی نیست که هر عاملی که به افزایش درآمد سرانه کشورهای در حال توسعه کمک کند، درخور اهمیت است و صنایع‌دستی به‌علت داشتن مزایایی نظیر «کار طلب بودن»، «سادگی تکنیک»، «احتیاج نداشتن به آموزش فنی و سریع» و تاثیر فوق‌العاده آن در «افزایش سطح اشتغال» و ...

۲۰ خرداد (۱۰ ژوئن) به‌عنوان روز صنایع‌دستی در تقویم جهانی ثبت شده است؛ روزی که باتوجه به حضور اقوام گوناگون و قدمت صنایع‌دستی در ایران، همچنین وجود کالا‌های شناسنامه‌داری مثل فرش در فهرست صنایع‌دستی، یک روز بسیار مهم برای ایرانیان تلقی می‌شود، اما موضوع مهم درباره صنایع‌دستی ایران همواره این بوده است که دست‌اندرکاران و فعالان این حوزه معتقدند هرگز در کشور کاری که درخور این صنعت باشد، انجام نشده و همواره از صنایع‌دستی فقط به‌عنوان یک نام و ارزش یاد شده، در حالی که بسیاری از کشورها از این حوزه درآمدزایی قابل‌توجهی داشته‌اند.

به‌راستی باتوجه به ظرفیت‌های بالای صنایع‌دستی در کشور چرا این بخش

ارزآوری صنایع‌دستی را جدی بگیریم

مشتری‌های پرطرفدار صنایع‌دستی ایران اعلام کرد. کشورهایمانند عراق طرفدار محصولاتی مانند سفال، شیشه و محصولات با کارکرد مصرفی هستند؛ اما کشورهای اروپایی و امریکایی بیشتر از کالا‌های تزئینی استقبال می‌کنند. آنچه در ادامه می‌خوانید، نگاهی کلی به ظرفیت‌های این هنر – صنعت و راهکارهای توسعه اقتصاد با ارزش‌وری این ظرفیت است.

فرهنگ خاص است. همین خصوصیات باعث شده است تا مردم از سایر نقاط جهان، خریدار صنایع‌دستی دیگر کشورها باشند. تنها کافی است، بهترین بازار برای صادرات صنایع‌دستی ایران را پیدا کنید، ذائقه مشتریان هدف را بشناسید و محصول خود را به‌خوبی بازاریابی کنید. براساس آمار، می‌توان کشورهای اروپایی، امریکایی، آسیای‌شرقی، عراق، افغانستان و کشورهای همسایه شمالی را

بهره از فرصت‌های جدید در بازارهای جهانی

بازار بسیار مهم است. همچنین، باید به نوع و کیفیت محصولات، بسته‌بندی و برچسب‌گذاری محصولات، روش‌های حمل‌ونقل و پشتیبانی و خدمات پس از فروش توجه شود. علاوه بر این، برای موفقیت در صادرات صنایع‌دستی، باید به مشکلات مربوط به تجارت بین‌الملل مانند مشکلات مالی، نوسانات نرخ ارز و تغییرات قوانین و مقررات تجاری در بازارهای جهانی توجه شود. برای مدیریت این چالش‌ها، باید از رویکردهای بازاریابی و تجارت بین‌المللی مناسب

دقیق، مدیریت منابع و همکاری با سایر شرکای تجاری دولتی و غیردولتی است. با ایجاد یک برنامه کاری جامع و به‌دنبال آن پیگیری مستمر، کسب‌وکارهای صادرکننده می‌توانند از بازارهای جهانی به‌خوبی بهره ببرند و در نتیجه، بازدهی و سودآوری بیشتری را برای خود به‌دست آورند. برای موفقیت در صادرات صنایع‌دستی، به شناخت دقیق از بازارهای جهانی و نیازهای مشتریان نیاز است. بنابراین، برنامه‌ریزی و تحقیقات بازار و تجزیه و تحلیل رقبا و فرصت‌های

باتوجه به روند رشد بازارهای جهانی و افزایش تقاضا برای محصولات صنایع‌دستی، کسب‌وکارهای صادرکننده می‌توانند از فرصت‌های جدیدی در بازارهای جهانی بهره‌مند شوند. برای موفقیت در صادرات، مدیران باید بازارهای جهانی را به‌دقت بررسی کنند و به‌دنبال فرصت‌های جدید و نوآورانه باشند. همچنین، نیاز به ارتقای کیفیت محصولات و ارائه خدمات بهتر به مشتریان در بازارهای جهانی است. در نهایت، برای موفقیت در صادرات صنایع‌دستی، نیاز به برنامه‌ریزی

ابزاری برای توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی

صادرات صنایع‌دستی یکی از راهکارهای موثر برای توسعه اقتصادی کشور محسوب می‌شود. با افزایش صادرات صنایع‌دستی، ارزش‌افزوده تولیدی این صنعت بیشتر خواهد شد و در نتیجه، ایجاد اشتغال و توسعه اقتصادی در کشور افزایش خواهد یافت.

همچنین، باتوجه به تنوع محصولات صنایع‌دستی، با صادرات این محصولات در بازارهای جهانی، تصور می‌شود که ارزش صادرات کشور نیز افزایش خواهد یافت. باتوجه به اینکه صنایع‌دستی در کشور ایران به‌واسطه فرهنگ و هنر ایرانی مشهور شده‌اند، صادرات این محصولات به بازارهای جهانی می‌تواند به‌عنوان یک فرصت برای معرفی فرهنگ و هنر ایران به دنیا مطرح شود.

برای افزایش صادرات صنایع‌دستی در بازار جهانی، باید به راهکارهای مختلفی توجه شود که از جمله این راهکارها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

تنوع محصولات
تنوع محصولات و ابتکار در طراحی و تولید محصولات صنایع‌دستی، می‌تواند باعث افزایش رقابت‌پذیری این محصولات در بازارهای جهانی شود.

بازاریابی و تبلیغات

بازاریابی و تبلیغات مناسب محصولات صنایع‌دستی می‌تواند باعث جذب مشتریان بیشتر در بازارهای جهانی شود. برای مثال، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، رویدادهای نمایشگاهی و ارائه محصولات با کیفیت و نرخ مناسب می‌تواند به افزایش فروش و بهبود قابل‌توجه در صادرات صنایع‌دستی در بازارهای جهانی منجر شود.

استفاده از فناوری در طراحی و تولید محصولات صنایع‌دستی، می‌تواند باعث بهبود کیفیت و کارایی این محصولات شود. همچنین، استفاده از فناوری‌های مدرن مانند فضای مجازی و تجربه واقعی گیت و پیاده‌سازی سیستم‌های اتوماسیونی می‌تواند بهبود مدیریت و فرآیند تولید را فراهم کند.

ارتباط با بازارهای جهانی

ارتباط با بازارهای جهانی و شناخت روندهای بازاریابی و تبلیغات در این بازارها، می‌تواند به افزایش صادرات صنایع‌دستی در این بازارها کمک کند. همچنین، ارتباط با تجار و توزیع‌کنندگان در بازارهای جهانی، می‌تواند به افزایش فروش و بهبود فرآیند صادرات کمک کند.

پرچمداری هند در بازار صنایع‌دستی جهان

اما وقتی کمی دقیق‌تر به آمار نگاه کنیم، پرچمداری هند و برخی دیگر از کشورهای آسیایی و خاورمیانه‌ای کاملاً مشهود خواهد بود. همان‌طور که گفته شد، هندوستان به‌عنوان بزرگ‌ترین تولیدکننده و عرضه‌کننده محصولات صنایع‌دستی در جهان شناخته می‌شود که توانسته در سال ۲۰۲۰ میلادی از این محل درآمد قابل‌توجهی را کسب کند. در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته، جنبه‌های غیراقتصادی این صنعت انگیزه‌ای به‌دست دولت‌ها داده تا با تمام توان در راستای توسعه این حوزه تلاش کنند. برای مثال، می‌توان به انگیزه‌های فرهنگی و اجتماعی اشاره کرد که باعث شده‌اند تا کشورها از طریق تقویت تولید صنایع‌دستی، فرهنگ خود را به جهانیان عرضه و جای پای خود را در جهان محکم‌تر کنند، زیرا افراد می‌توانند با هزینه اندکی این محصولات را خریداری کرده و مورداستفاده قرار دهند. از همین‌رو کشورهای توسعه‌یافته تلاش می‌کنند حاشیه سود صنایع‌دستی را کاهش دهند، تا میزان فروش این محصولات افزایش یابد و فرهنگ‌های سنتی و کهن ملل خود را در جهان به نمایش بگذارند.

صنایع‌دستی به محصولاتی اطلاق می‌شود که با استفاده از ابزارهای ساده دست‌ساز ساخته شده‌اند و نشان‌دهنده فرهنگ و سنت‌های یک کشور یا منطقه هستند. گاه ممکن است برخی از این محصولات کارکردهای غیرتزئینی داشته باشند، حتی در بعضی کشورها مانند برخی اعضای اتحادیه افریقا، صنایع‌دستی، نمایانگر هویت ملت‌ها هستند. این صنعت که به‌عنوان یکی از زیرشاخه‌های گردشگری در جهان شناخته می‌شود، توانسته جایگاه خود را در دهه گذشته در سید هزینه گردشگران سراسر جهان باز کند، به‌نجوی که خرید صنایع‌دستی هر کشور، شهر یا روستا به‌عنوان سوغاتی همه‌گیر شده است و همین موضوع باعث شده، بسیاری از صنعتگران این حوزه برای گسترش و توسعه کسب‌وکار خود اقدام کنند. از سویی هم، توسعه صنعت گردشگری در جهان این زمینه را فراهم کرد که حجم گردش بازارهای صنایع‌دستی به‌طورکلی در جهان از ۷۰ میلیارد دلار در سال ۹۴ میلادی به حدود ۸۰۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ برسد که نشانگر اهمیت و جایگاه این صنعت در کشورهای گوناگون است.

سخن پایانی

صنایع‌دستی به‌عنوان یکی از شاخه‌های مهم صنعت کشور ایران، از نظر تولید محصولات و اشتغال‌زایی بسیار مهم و حیاتی است. باوجود تنوع بسیار در صنایع‌دستی مختلف، این صنعت در سال‌های گذشته با مشکلاتی روبه‌رو بوده است، از جمله کاهش تقاضای داخلی و خارجی برای محصولات صنایع‌دستی، افزایش رقابت در بازارهای جهانی و مشکلات مربوط به نقل و انتقال محصولات، بنابراین برای بهره از ظرفیت‌های این هنر – صنعت ریشه‌دار باید با تدبیر و برنامه‌ریزی دقیق‌تر در مسیر تولید صادرات‌محور این محصولات گام برداشت.

استفاده کرد و به‌دنبال راه‌حل‌های مناسب برای مدیریت ریسک‌های مربوط به تجارت بین‌المللی بود.

همچنین، باید به مشکلات مربوط به تولید و مدیریت فرآیند تولید و موجودی‌ها و همچنین به مشکلات مربوط به کیفیت و نوعیت مواد اولیه توجه کرد. برای حل این چالش‌ها، باید از فناوری و روش‌های نوآورانه در تولید و مدیریت استفاده کرد و در پی بهبود کیفیت محصولات و مواد اولیه و همچنین بهبود فرآیند تولید و مدیریت موجودی‌ها بود.

چالش‌های سد راه توسعه صادرات

همچنین، صادرات صنایع‌دستی ممکن است با مشکلات مالی مواجه شود، از جمله مشکلات مربوط به پرداخت و وجه و تأمین مالی برای تولید و حمل‌ونقل محصولات. بنابراین، مدیریت مالی و به‌دست آوردن منابع مالی لازم می‌تواند به بهبود فرآیند صادرات کمک کند.

به علاوه اینکه، مدیریت فرآیند تولید محصولات صنایع‌دستی می‌تواند به چالشی برای صادرات این محصولات تبدیل شود، بنابراین، بهبود فرآیند تولید و مدیریت موجودی می‌تواند به بهبود فرآیند صادرات کمک کند.

در کل، صادرات صنایع‌دستی با چالش‌هایی مواجه است، اما با رعایت رویکردهای مناسب و بهره‌گیری از فرصت‌های موجود در بازارهای جهانی، می‌توان به بهبود فرآیند صادرات و افزایش فروش این محصولات در بازارهای جهانی دست یافت.

به‌عنوان چالش‌های دیگر صادرات صنایع‌دستی می‌توان به دسترسی نداشتن به زیرساخت‌های مناسب برای تولید و صادرات، نبود تسهیلات و امکانات مالی و بانکی مناسب برای تسهیل صادرات و مشکلات مربوط به نوع و کیفیت مواد اولیه اشاره کرد. همچنین، برخی صنایع‌دستی ممکن است با محدودیت‌های قوانینی و مشکلات مربوط به حقوق کارگران مواجه شوند. بنابراین، برای حل این چالش‌ها، نیاز به همکاری بین‌صنعتی، دولتی و غیردولتی و همچنین پیشرفت در فناوری و مدیریت محصولات و فرآیند تولید و صادرات است.

توسعه بازار با ظهور خرده‌فروشی آنلاین

به‌مراتب کمتر بوده است. با نگاهی به کشورهایی مانند هند، چین، ایران، افغانستان و کشورهای عربی، متوجه وجود بازاریابی غیرمجازی می‌شویم که از رونق بسیار خوبی برخوردار و طبق گزارش‌ها به‌نظر می‌رسد این بازارها به‌تدریج در حال بازگشایی هستند. در کشورهای یادشده، سهم فروش محصولات صنایع‌دستی در بازارهای فیزیکی بیشتر از فروشگاه‌های اینترنتی بوده، اما در اروپا و امریکای شمالی کفه بازارهای مجازی مقداری سنگین‌تر از مدل خاورمیانه‌ای و آسیایی فروش این محصولات است، اما باید توجه داشت که به‌طورکلی میزان فروش محصولات این بخش در بازارهای فیزیکی در کشورهای تولیدکننده بسیار بیشتر از فروشگاه‌های اینترنتی است، زیرا گردشگران می‌توانند در سفر به شهرها و روستاهای مختلف اقدام به خرید این محصولات از بازارهای محلی کنند، اما این اتفاق در برخی کشورها مانند امریکا و کانادا که بیشتر مصرف‌کننده این تولیدات هستند، کاملاً عکس این است، چون افراد برای تهیه محصولات صنایع‌دستی نیازی به سفر ندارند و به همین دلیل هم اقدام به خرید از طریق اینترنت می‌کنند.

تنوع تقاضا و خودروهایی سفارشی

عضو هیات علمی دانشگاه علم و صنعت
امیرحسین کاکایی

در کشور بیش از ۳۰ خودروساز رسمی داریم که نصف آنها تجاری‌ساز هستند. نکته کلیدی هم این است که این تعداد خودروساز تنوع کافی برای پاسخگویی به نیاز متنوع مردم را ندارند. قبل از اینکه بخواهم درباره دلایل آن صحبت کنم، کمی با تنوع نیاز مردم آشنا می‌شوم. امروزه انواع خودرو و سفارشی‌سازی شده؛ از انواع خودروهای یخچالدار بگیرید تا مسافرتی که عملاً یک خانه متحرک هستند، اتوبوس‌های مخصوص تیم‌های ورزشی، مخصوص فرودگاه و مدرسه در دنیا وجود دارد. مواردی که در ایران به آنها توجه نمی‌شود و اتفاقاً خیلی هم کاربرد دارند. خودروهای خاص تیم‌های فیلمبرداری، تحقیقاتی، تعمیر و نگهداری سیستم‌های برق فشار قوی، مخابرات و تاسیسات آبرسانی، امداد و نجات و... از موارد معدودی هستند که اتفاقاً در کشور خیلی به آنها نیاز داریم. امروزه در برخی از خیابان‌های زیبای تهران شاهد حضور خودروهای غذایز هستیم. به‌راستی چرا در ایران خودرو بستنی‌فروشی نداریم. ما حتی روی تولید آمبولانس و ماشین حمل جنازه کار نکرده‌ایم.

شاید خودروهای آف‌رود، بوگی‌ها، خودروهای مسابقه، لوکس، خودروهای دوفرنه و ون‌های مناسب خانواده‌های پرجمعیت و... کمی لوکس به‌نظر بیایند، اما بخشی از نیاز جامعه است که متأسفانه در کشور به آنها توجه نمی‌شود. سال گذشته ایران خودرو دیزل با کمی توجه به برخی کاربردها، توانست فروشش را بالا ببرد. نکته جالب این است که در ایران توان مهندسی خوبی داریم که در طراحی و ساخت این نوع خودروهای با‌اصطلاح سفارشی به کار گرفته شد. هنوز بعد از سال‌ها همچنان نیمان آبی و خاور ده تن تولید می‌کنیم و به‌معنای واقعی کمبود جدی در بحث وانت‌های مناسب حمل بار در ایران داریم. چرا این‌گونه است؟ موضوع برمی‌گردد به ساختار تجارت و بازار ما. شرکتی مانند فولکس‌واگن، روی تیراژ حدود ۱۰ میلیونی کار می‌کند و تقریباً به تمام دنیا صادرات و در خیلی از کشورها، تولید دارد. ساختارهای تحقیقاتی در کشورهایی مانند آلمان، چین و بسیاری از کشورهای اروپایی و حتی آمریکا در خدمت چنین کمپانی‌هایی است. این گروه صنعتی همان‌طور که صاحب کمپانی اقتصادی‌سازانی چون اشکودا و سنات است، لوکس‌سازانی مانند پورشه، بنتلی و لامبورگینی را در اختیار دارد؛ هرچند فولکس‌واگن به این معروف است که هرمان یک پلنوم ۱۵ مدل خودرو و تحویل بازار می‌دهد. این شرکت در زمانی با تولید انواع خودرو، سواری، انواع موتورسیکلت و خودرو تجاری مانند دوکاتی، مان و اسکاتیا و خود فولکس را به بازار عرضه می‌کند. یعنی کل صنعت خودرو با یک پنجم مجموعه فولکس‌واگن نمی‌شود. جالب این است که این گروه صنعتی در یک فضای چندملیتی با قوانین متعدد توانسته یک زیست‌بوم موثر و پره‌رود به‌وجود آورد که به نیازهای متنوع جهانی در سطوح مختلف درآمدی و سلیقه‌های کاملاً و اگر پاسخ دهد و در نهایت با برنامه‌تولیدی که دارد به‌طور کامل هزینه‌های تحقیق و توسعه‌سنگین را در مجموعه محصولاتش مستهلک کند. این شرکت در سال ۲۰۲۱ بیش از ۵ هزار پتنت ثبت و حدود ۱۵۶ میلیارد یورو معادل ۷۶ درصد فروش خود، روی تحقیق و توسعه بخش خودرویی سرمایه‌گذاری کرده است.

چرا ما که در یک کشور هم‌زبان هستیم و با یک فرهنگ کار می‌کنیم، اقتصادمان دولتی است و به‌ظاهر تحت کنترل، نتوانسته‌ایم چنین زیست‌بومی را شکل دهیم و چنین صنعت خودرویی داشته باشیم؟ مشکل ما اتفاقاً همین دولتی بودن مجموعه و رانتی بودن صنایع‌مان است. در مقالات قبل توضیح داده‌ام که تورمی بودن اقتصاد چگونه سرمایه‌گذاری صنعتی را با شکست روبه‌رو می‌کند. بدین ترتیب بسیاری از صنایع و صنعتگران ما به‌علت یک‌سری رانت دولتی در مقاطعی تاریخی به‌وجود آمده‌اند. البته رانت دادن چیز بدی نیست و بسیاری از صنایع در کشورهای در حال توسعه یا کشورهایی مانند کره جنوبی که الان توسعه‌یافته است، روزگاری با رانت دادن توسعه را آغاز کرده‌اند، اما نکته کلیدی این است که تمامی کشورهای که مسیر پیشرفت را تا ایجاد صنایع رقابتی و ایجاد مزایای رقابتی طی می‌کنند، قطعاً جای‌جای رانت‌ها را قطع کرده‌اند و البته هم‌زمان با آن، فضای شفاف کسب‌وکار و غیرتورمی را به‌وجود آورده و توسعه صنعتی را تضمین کرده‌اند.

اما متأسفانه در ایران سیاست‌گذاران با روی‌پاردهای خود دست‌کم در ۲۰ سال گذشته اجازه نداده‌اند صنایع ما از جمله صنعت خودرو اصلاح شوند. نتیجه این است که امروزه که دولت جدید هم در اجرای برنامه‌های رویایی خود با شکست روبه‌رو شده و به جای اینکه در مسیر توسعه، اصلاحات ایجاد کند، روش‌های ۵۰ سال پیش حکومت شوروی را در پیش می‌گیرد و قیمت‌گذاری و فروش خودروها را عهده‌دار می‌شود. حتی به همین هم بسنده نمی‌کند و از آنجا که می‌داند این روش جواب نمی‌دهد، بحث واردات خودرو دست‌دوم را در اوج تحریم‌ها و کمبود ارز مطرح می‌کند و آن را هم می‌خواهد خودش بفروشد. در چنین فضایی که خودروسازان ما، از هر جهت تحت کنترل دولت هستند، هرگونه انگیزه‌ای را برای رقابت از دست می‌دهند و عملاً دیگر نیازی به بحث تحقیقات بازار و طراحی برای برآورده کردن خواست مردم ندارند. چنین فضایی با چنین شورای رقابتی هیچ‌گاه رقابتی نخواهد شد، چراکه سیاست‌گذاران هر روز به‌جای تجربه گرفتن از روزهای قبل خود با این ادعا که مجریان کار خود را خوب انجام نداده‌اند، همیشه بهانه‌ای دارند و مشغول اختراع دوباره چرخ هستند.

اما نتیجه چیست؟ ما نه‌تنها نیاز متنوع مصرف‌کنندگان را پاسخ نمی‌دهیم، بلکه هر روز از نظر کیفیت و قابلیت‌اطمینان عقب‌تر می‌افتیم. در چنین فضایی، فرصت‌ها هستند که می‌آیند و می‌روند. تا حدود ۵ سال پیش ما خیلی جلوتر از چینی‌ها بودیم، اما امروز می‌توانم با قاطعیت بگویم که حتی از چینی‌ها که پیرو خودروسازان بزرگ بودند، عقب افتاده‌ایم. اگر با همین فرمان جلو برویم، یکی دو سال دیگر، حتی به گرد پای چینی‌ها هم نخواهیم رسید و عملاً از صحنه جهانی خودروسازی حذف خواهیم شد، این در حالی است که در زمانی نه‌چندان دور، همین کراف‌های حسرت داشتن سازمانی مانند سازمان گسترش و شرکت‌هایی مانند ایران خودرو و پارس خودرو را داشتند.

صنعت

بررسی صنعت از رسوخ تکنولوژی در صنایع دستی نشان داد

در یک قدمی انقلاب صنعتی چهارم

عکس: آیدا فریدی

امروزه به‌بهانه و با هدف برقراری تعادل بین عرضه و تقاضا و انبوه‌سازی شاهد استفاده از ماشین برای تولید صنایع‌دستی بدون توجه به جنبه‌های مخرب آن هستیم که بدون شک آسیب‌های خود را هم بر این صنایع خواهد گذاشت

صنایع‌دستی یعنی مجموعه‌ای که به‌وسیله مواد اولیه بومی با دست و ابزار موردنیاز ساخته می‌شوند و انتقال‌دهنده فرهنگ و تمدن هستند. در دنیای امروز شاید نمونه‌های کارخانه‌ای زیادی از انواع صنایع‌دستی وجود داشته باشد، اما در آثاری که به‌دست هنرمندانه و با ذوق و نگاه هنری آنها ساخته‌شده، ویژگی‌هایی هست که در هیچ نمونه ماشینی دیده نمی‌شود. در حال حاضر آنچه می‌بینیم حکمرانی ماشین‌آلات و تکنولوژی است که گویا به مقابله با هنر دست برآمده و عن‌قرب که صنایع‌دستی را از پا بیندازند. به‌راستی این هجوم ناگهانی و بکارگیری ماشین‌آلات صنعتی تا چه اندازه بر صنایع‌دستی بومی تاثیرگذار خواهند بود. بدون شک همگام شدن با تحولات صنعتی نه‌تنها بد نیست، بلکه گریز ناپذیر است و اگر همراه با برنامه‌ریزی درست و بلندمدت باشد، کمک‌کننده هم خواهد بود. در این میان با حمایت از هنرمندان خلاق می‌توان تکنولوژی را برای حفظ، بقا و رونق صنایع‌دستی به خدمت گرفت.

روزگزارش به‌مناسبت ۱۰ ژوئن، روز جهانی صنایع‌دستی به بررسی تاثیر گسترش انقلاب صنعتی بر فرآیند تولید صنایع‌دستی در کشور پرداخته است. همراه ما باشید.

تادیر نشده تدبیری بیندیشید

مهم‌تر از همه برای استفاده کاربردی از صنایع‌دستی کشور، فرهنگ‌سازی کند و صنایع‌دستی به‌عنوان یک هنر اصیل، ارزشمند تلقی شوند، رمز ماندگاری صنایع‌دستی خواهد بود.

وی ادامه داد: در حال حاضر، فعالان حوزه صنایع‌دستی برای آنکه بتوانند معیشت خود را تامین کنند و دوام بیاورند به سمت تجاری‌سازی می‌روند و محصولاتی مشابه همان صنایع‌دستی تولید می‌کنند؛ اما ذوق، هنر و اصالت که ویژگی مهم و دست‌نیافتنی صنایع‌دستی است در این محصولات وجود ندارد؛ هرچند تا جایی که این شباهت بسیار زیاد هم باشد. این محصولات فقط تولید شده‌اند تا از یک سو نیاز بازار تقاضا و از سوی دیگر، نیاز هنرمند برای تامین معیشت برطرف شود. اینجاست که دولت باید ورود کند و تا دیر نشده به داد صنایع‌دستی و هنرمندان و فعالان این عرصه برسد.

تجاری‌سازی رویکردی آسیب‌زننده
عبداللهی درباره تجاری‌سازی و آسیب‌زدن شدن تولید محصولات مشابه صنایع‌دستی اظهار کرد: فعالان صنایع‌دستی، تجاری‌سازی را به‌طور کلی برای این صنعت آسیب‌زننده می‌دانند. تجاری‌سازی با این هدف انجام می‌شود که کالای مشابهی صنایع‌دستی، ارزان‌تر به‌دست مصرف‌کننده برسد. این رویکرد شاید از نظر برخی توجیه مناسبی داشته باشد، اما راهکارهای دیگری مانند تولید صادرات‌محور هم برای این موضوع وجود دارد که اگر دنبال شوند، ضمن ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضا در نهایت به صنایع‌دستی کشور، آسیب کمتری وارد می‌شود.

به‌عنوان نمونه در حوزه فرش دستباف، در

سیدمحمد عبداللهی، رئیس اتحادیه فروشندگان اشیای قدیمی و صنایع‌دستی تهران درباره تاثیرات ورود تکنولوژی و ماشین‌آلات صنعتی به حوزه صنایع‌دستی کشور به **صنعت** گفت: درست این است که با تغییر و تحولاتی که در عرضه فناوری و تکنولوژی در جهان شاهد آن هستیم، هماهنگ باشیم. البته تکنولوژی در برخی از صنایع‌دستی، کارایی دارد و به‌عنوان ابزار کمکی می‌تواند تاثیر خوبی بر کیفیت تولید صنایع‌دستی بگذارد. این موضوع از هر جنبه قابل بررسی است. در بخشی به کمک هنرمند آمده و روی کیفیت کار او تاثیرگذار است و زمانی هم ماشین و صنعت به‌طور کلی جایگزین دست، ذوق و خلاقیت هنرمند می‌شود. متأسفانه امروزه به‌بهانه و با هدف برقراری تعادل بین عرضه و تقاضا و انبوه‌سازی شاهد استفاده از ماشین برای تولید صنایع‌دستی بدون توجه به جنبه‌های مخرب آن هستیم که بدون‌شک آسیب‌های خود را هم بر این صنایع خواهد گذاشت.

عبداللهی در پاسخ به این پرسش که آیا صنایع‌دستی کشور توان مقابله با هجوم فناوری به‌ویژه در انقلاب صنعتی چهارم را خواهند داشت یا خیر، اظهار کرد: در هر شرایطی به‌ویژه در حال حاضر که در کنار مشکلات اقتصادی، انقلاب صنعتی چهارم به‌سرعت بر همه جنبه‌ها حکمرانی خواهد کرد، اینکه بتوانیم صنایع‌دستی کشور را حفظ کنیم که دوام بیاورند و بتوانند در تعامل سازنده برای همیشه ماندگار باشند، اقدامی در سطح کلان بوده و بدون‌شک، نیازمند حمایت دولت است. اینکه دولت در بخش‌هایی که توان و امکان حمایت دارد، به‌طور واقعی از فعالان و هنرمندان صنایع‌دستی حمایت و

حال حاضر شاهد تعداد بسیار زیاد تولیدکنندگان فرش‌های ماشینی هستیم که طرح‌هایی کاملاً مشابه نمونه‌های دستباف را ارزان، متنوع و فراوان تولید و عرضه می‌کنند که باتوجه به تعداد زیاد کارخانه‌های تولید فرش ماشینی در کشور به یک معضل تبدیل شده است.

این فعال حوزه صنایع‌دستی افزود: علاوه بر موارد یادشده، بحث نرخ بالای تولید و فروش صنایع‌دستی هم مطرح است که در بسیاری از مواقع با حمایت دولت این مشکل هم برطرف می‌شود. نگرش حاکمیت و متولیان اقتصاد باید، برای مشخص باشد و صنایع‌دستی دیده شوند تا ماندگار باشند. واقعیت این است که احداث یک کارگاه برای صنایع‌دستی هزینه زیادی ندارد و یک کارگاه را در سخت‌ترین شرایط با حداقل امکانات و سرمایه می‌توان راه‌اندازی کرد. وقتی امکانی فراهم شود که یک روستایی بتواند در کارگاهی در خانه خود، یکی از صنایع‌دستی را تولید کند، ضمن اینکه از مهاجرت به شهرها برای تامین معیشت جلوگیری می‌شود، ارزش‌افزوده قابل توجهی هم برای اقتصاد کشور ایجاد خواهد شد. وی با بیان اینکه باید توجه ویژه‌ای به صنایع‌دستی داشت تا مغلوب تکنولوژی و صنعت نشود، ادامه داد: اگر هدف این است که رونق به صنایع‌دستی بازگردد و این صنایع ماندگار باشند باید صنایع‌دستی را در سطح کلان دید، برای آن برنامه‌ریزی کرد و بودجه در نظر گرفت. اینکه بخش زیادی از صنایع‌دستی کشور با آموزش‌های خانوادگی و سنتی‌به‌سینه به نسل‌های بعدی منتقل می‌شود، نیازمند ذوق و خلاقیت و بی‌نیاز از تحصیلات آکادمیک است، جنبه‌های مثبتی است

صنایع دستی به فراموشی سپرده شده اند

خیر، اظهار کرد: درباره اینکه این تاثیر مخرب باشد، چنین تحلیلی از تاثیر تحولات انقلاب صنعتی بر صنایع‌دستی کشور ندارم، چراکه معتقدم ذائقه افراد مهم است و تحریک تقاضایی که از سوی وزارت میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی در حوزه اقتصاد گردشگری و صنایع‌دستی انجام می‌شود و برای آن برنامه‌های متنوعی دارد.

در حال حاضر دست‌کم بعد از اپیدمی کرونا، چندین نمایشگاه و بازارچه دائمی در راستای حمایت از صنایع‌دستی برگزار شده و گزارش از میزان تولید و فروش صنایع‌دستی و تحریک تقاضایی که به روش‌های مختلف مانند برندسازی، بازاریابی و کاربردی‌سازی صنایع‌دستی اتفاق افتاده نشان می‌دهد صنایع‌دستی در گم‌رودار صنعتی شدن و مدرنیته به فراموشی سپرده نشده‌اند، چون مردم به این صنایع و به‌نوعی به هویت و گذشته خودشان علاقه‌مند هستند. مستوفیان ادامه داد: در کمک به حفظ صنایع‌دستی، بازاریابی و برندسازی می‌تواند بسیار کمک‌کننده باشد. در جایی که صنایع‌دستی ما شناخته نشود، نباید نگران تاثیرات مخرب انقلاب صنعتی باشیم؛ یعنی عدم‌شناخت صنایع‌دستی است که نه در این تقابلی، بلکه در هر شرایطی، به آنها آسیب می‌زند. ماندگاری صنایع‌دستی وابسته به اصالت و پیوندی است که با محل تولد آنها دارد. صنایع‌دستی هر منطقه‌ای مختص آن منطقه است؛ شاید شباهت‌هایی بین صنایع‌دستی مناطق گوناگون باشد، اما در نهایت با ویژگی خاصی متمایز می‌شوند. در این میان، تنوع اقلیمی، قومی و فرهنگی کشورمان باعث به‌وجود آمدن رشته‌های متنوع از صنایع‌دستی شده که مزیت بزرگی به‌شمار می‌رود. مثلاً تولید

کاشی و سفال در میبد متأثر از جغرافیای آن است. وی افزود: خوشبختانه تنوع بسیار زیاد صنایع‌دستی در کشور باعث توجه ویژه به این بخش شده و در چند سال اخیر هم روی کاربردی‌سازی این صنایع و اینکه در زندگی روزمره استفاده شوند، به‌طور جدی کار شده است. به‌عنوان نمونه در هتل‌ها براساس همین کاربردی‌سازی طرح‌هایی اجرایی شده است.

دولت حامی صنایع‌دستی

مستوفیان در پایان گفت: پیش‌بینی من این است که صنایع‌دستی روند رو به رشدی را در کشور طی خواهند کرد. بازخورد‌های دو سال اخیر نیز نشان از رونق گرفتن تولید و فروش محصولات صنایع‌دستی در کشور دارد. اینکه رشته صنایع‌دستی داریم و به‌طور آکادمیک هم روی ماندگاری و رشد صنایع‌دستی کشور کار می‌شود، امیدبخش است.

سخن پایانی

صنایع‌دستی کشور تبدیل شده، میزان تاب‌آوری صنایع‌دستی در این هجوم بی‌امان است. در این ورطه عمیق صنعتی شدن که جامع بشری ناگزیر از آن است، صنایع‌دستی با فراموش شده و تجاری‌سازی می‌شوند و از ادامه حیات بازمی‌مانند یا با حفظ اصالت و سنت، تغییرات را پذیرفته و به بقای خود ادامه می‌دهند. در این میان، برخی نیز معتقدند ذات صنایع‌دستی و اصالتی که در خود دارند نگهدارنده آنها خواهد بود و اگر فرهنگ‌سازی مناسب و کاربردی‌سازی انجام شود در نهایت صنایع‌دستی ماندگار خواهند بود و تکنولوژی با آنها همراه می‌شود.

پژوهشگران و کارشناسانی که همواره وضعیت صنایع‌دستی ایران را پیگیری و درباره کم‌کیفیت آن اظهارنظر می‌کنند، انقلاب صنعتی و هجوم فناوری‌های نوین و ماشین‌آلات را نقطه شروع تغییر دیدگاه‌ها درباره ابعاد گوناگون این هنر صنعت می‌دانند. ظهور گسترده اختراعات، اکتشافات، ابداعات و ابتکارات، نه‌تنها صنایع‌دستی، که تمام ابعاد و جنبه‌های گوناگون زندگی بشر را به‌شدت تحت‌تاثیر قرار خواهد داد و هیچ‌بخشی از این هجوم یک‌دفعه به‌ویژه در انقلاب صنعتی چهارم در امان نخواهد بود.

یکی از موضوعاتی که به‌دغدغه برخی فعالان

در نهایت اینکه، اقتصاد صنایع‌دستی درونزا و خانواده‌محور بوده و می‌تواند برای کشور درآمدزا و ارزآور باشد.

دولت هم بسته‌های حمایتی برای فعالان حوزه صنایع‌دستی در نظر گرفته است. سال گذشته تسهیلاتی به صنایع‌دستی با سود بانکی کم تخصیص داده شد که کمک بسیاری برای صنعتگران این بخش بود. امسال هم این حمایت‌ها ادامه خواهد داشت. بیمه صنعتگران این بخش نیز موضوع مهم دیگری است که به‌طور جدی از سوی وزارت میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی در حال پیگیری است و نشان از توجه دولت به صنایع‌دستی و فعالان این بخش دارد.

سنگ‌هایی که «کار» می‌تراشند

در آسیا از ۳ کشور می‌توان، به عنوان بازار جهانی خرید و فروش سنگ‌های قیمتی و نیمه قیمتی یاد کرد.

تایوان، چین و هند در رتبه‌های اول تا سوم این فهرست قرار دارند که بازار بین‌المللی برای خرید و فروش سنگ‌های قیمتی و نیمه قیمتی همچون یاقوت، الماس، یاقوت کبود، زبرجد، دمانتوئید انواع سنگ‌های نیمه قیمتی ارزان نرخ

سود گوهر تراشی در جیب همسایگان

گوهر تراشی، هنر تبدیل سنگ‌های معدنی به سنگ‌های قیمتی و در نهایت زیورآلات زیباست. هنری که امروزه علاوه بر سود زیاد به دلیل جذابیت خاص، علاقه‌مندان زیادی را به خود جذب کرده است. ارزش تولید و تجارت سنگ‌های

گوهر تراشی، یکی از هنرهای قدیمی برخی از کشورهای جهان از جمله ایران به شمار می‌رود که با توجه به اقبال مردم به استفاده از سنگ‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی به عنوان زیورآلات و جنبه درمانی نیز مورد توجه قرار دارد.

و همچنین سنگ‌های قیمتی همچون الکساندریت، الماس و دیگر سنگ‌های جواهراتی محسوب می‌شود. ایران، افغانستان، ترکیه و کشورهای آسیای شرقی نیز دارای منابع اصلی یاقوت هستند. به این ترتیب سنگ‌های زینتی از مهم‌ترین منابع درآمدزایی و تجارت بسیاری از کشورهای جهان به شمار می‌روند و به راحتی می‌توان از آنها به عنوان سنگ‌هایی یاد کرد که کار می‌تراشند.

قیمتی در سال‌های اخیر به بیش از یک‌هزار میلیارد دلار رسیده که از این رقم نزدیک به ۲۷ میلیارد دلار به کشور تایلند، ۲۰ میلیارد دلار به کشور هند و ۱۲ میلیارد دلار به ترکیه تعلق دارد.

عکس: آیدا فریدی

فرآوری سنگ‌های قیمتی تا ۷۰۰ درصد ارزش افزوده دارد که ما سال‌هاست از این ظرفیت غافل مانده‌ایم

اقدامات انجام شده برای توسعه گوهر سنگ‌ها

در تهران و اصفهان به انجام نرسید. در این زمینه سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور باور دارد که در سال‌های گذشته اقداماتی در زمینه اکتشافات ناحیه‌ای در رابطه با سنگ‌های قیمتی در برخی استان‌ها صورت گرفته است؛ اما تا رسیدن به نقطه مطلوب و ایده‌آل راه طولانی در پیش است. در این بین بحث اصلی همان عدم تکمیل زنجیره تولید است.

سخن پایانی

بسیاری از فعالان معدنی معتقدند تا زمانی که بازار داخلی به بازار خارجی و بین‌المللی وصل نشود، چرخ سنگ‌های قیمتی هم به خوبی نخواهد چرخید. با نگاهی به کشورهای همسایه همچون ترکیه، هند و تایلند و برنامه‌های توسعه‌ای آنها در زمینه سنگ‌های قیمتی، بیش از پیش توسعه این کشورها و عدم توسعه کشور خودمان در این حیث را می‌توان دید. امروز تولید سنگ‌های قیمتی صنعتی که علاوه بر زیورآلات، مصارف گسترده‌ای در علوم پزشکی و علوم نظامی و صنعتی دارد، یک صنعت سودآور است که ما هیچ‌گاه به این علوم و صنایع ورود نکرده‌ایم و با اینکه بسیاری از کشورها در زمینه تولید سنگ قیمتی صنعتی و همچنین بهسازی سنگ‌ها ورود کرده‌اند، اما ما همچنان به دنبال خام‌فروشی سنگ قیمتی هستیم. برخی نیز معتقدند فرآوری سنگ‌های قیمتی تا ۷۰۰ درصد ارزش افزوده دارد که ما سال‌هاست از این مقوله غافل مانده‌ایم.

چند سالی می‌شود لزوم توسعه زیرساخت‌های این صنعت در دستور کار مسئولان قرار گرفته است. سال ۱۳۹۹ شورای عالی سیاست‌گذاری ایمی‌درو عوامل درگیر در این حوزه را دعوت کرده و سعی کرد از مجموعه‌های مختلف از جمله سازمان زمین‌شناسی، گمرک، بانک مرکزی، نهادهای خصوصی، انجمن‌ها و سندیکاهایی که در سطح کشور در این حوزه فعال هستند، دعوت کند و نظر آنها را جویا شود. هدف اصلی این بود که بخش خصوصی رکن اصلی این جریان قرار گرفته و دولت نیز در حوزه تقویت زیرساخت‌ها دست به کم‌کاری‌ها نزند.

از مهم‌ترین اقداماتی که در این حوزه انجام شد این بود که یک سند استراتژی تهیه و بر اساس این سند کمیته‌های مختلفی از جمله آموزش، اکتشاف و بازار تشکیل شد. تلاش شد روند واردات سنگ‌های قیمتی به کشور تسهیل شود. از طرف دیگر دولت صادرات سنگ‌ها را نیز مورد توجه قرار داد تا سنگ خام به کشوری دیگر رفته و عملیات فرآوری روی آن انجام شود.

در آن جلسات مسئولان دولتی برای توسعه گوهرسنگ‌ها از لزوم شکل‌گیری سه بازارچه سخن گفتند که شامل استان‌های اصفهان، مشهد و تهران بود. اما در واقع با تغییر مداوم مدیریت و نیروها، کار از مدیری به مدیر دیگر واگذار شد. به این ترتیب به جرات می‌توان گفت کار چندانی برای توسعه گوهرسنگ‌ها در کشور انجام نشده و هرچند از تشکیل بازارچه‌هایی سخن به میان آمد اما به‌جز مشهد اقدام خاصی

سهم ایران از تجارت جهانی گوهر سنگ

سهم ایران از بازار جهانی گوهرسنگ‌ها بسیار ناچیز یعنی حدود ۵۰۰ میلیون دلار و معادل نیم درصد از تجارت سودآور جهانی است. برخی از فعالان معدنی معتقدند، آمار واردات و صادرات گوهرسنگ‌ها چندان شفاف نیست و ساختار و سازمانی برای اکتشاف و فرآوری شایسته این صنعت در کشور شکل نگرفته است. از این‌رو سنگ‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی اغلب وضعیت ناگواری دارند. سنگ‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی که با عنوان گوهرسنگ شناخته می‌شوند، جذابیت زیادی در داخل و خارج از کشور دارند و در نتیجه می‌توانند ارزآوری و رونق دوچندانی را برای اقتصاد فراهم کنند. با توجه به اینکه تعداد معادن سنگ کشور پراکنده است، می‌توان گفت که معادن گوهرسنگ اشتغال بالایی در کشور ایجاد خواهند کرد و می‌توانند نقش بهینه‌ای در رشد اقتصادی کشور ایفا کنند. این موضوع از آن جهت مهم است که توسعه گوهرسنگ‌ها هزینه کمتری نسبت به دیگر صنایع از جمله فولاد دارد و زردت هم می‌توان به نتیجه مطلوب رسید. این صنعت به تنهایی می‌تواند حدود صد میلیون دلار ارزآوری ایجاد کند. با ترکیب صنعت جواهرات، فلزات ارزشمند و سنگ‌های قیمتی در کنار یکدیگر حدود ۲۰۵ میلیارد دلار ارزش می‌توان برای اقتصاد ایجاد کرد که ارقام قابل ملاحظه‌ای هستند. نکته مهم اینکه، از آنجا که کشورهای اطراف ایران نیز از نظر ذخایر سنگ‌های قیمتی غنی هستند، در نتیجه ایران با پرورش نیروی انسانی متخصص و توسعه بازارها می‌تواند به مرکز برای توسعه گوهرسنگ‌ها در منطقه خاورمیانه تبدیل شود.

لزوم توجه به گردش مالی سنگ‌های قیمتی

بر اساس اخبار منتشر شده؛ مرکز گوهرشناسی دانشگاه شهید بهشتی از ۱۰ سال پیش فعالیت خود را آغاز و تلاش کرد دانش موجود در حوزه سنگ‌ها و کانی‌ها را به حوزه گوهرسنگ‌ها تزریق کند. به موازات این اقدام، برنامه‌ریزی لازم برای تولید گوهرسنگ‌های مصنوعی نیز آغاز شد و حالا بسیار خوشحال هستیم که در این حوزه نیز به دستاوردهای بزرگی رسیده‌ایم و امروزه قطب گوهرشناسی به عنوان یکی از ۴۰ قطب علمی کشور، در دانشگاه شهیدبهشتی وجود دارد. بر همین اساس رئیس پارک علم و فناوری دانشگاه شهیدبهشتی معتقد است باید سهم کشور از بازار بزرگ سنگ‌های قیمتی که یکی از ظرفیت‌های خدمات دانش‌بنیان است و گردش مالی ۴.۵ تریلیون دلاری دارد را افزایش داد.

این اظهارات در حالی عنوان می‌شود که به گفته بسیاری از کارشناسان توجه به درآمدزایی از راه خدمات دانش‌بنیان، از ضرورت‌هایی است که نباید به راحتی از کنار آن گذشت. همین‌طور نباید تنها روی محصولات دانش‌بنیان متمرکز شد؛ چراکه در بخش خدمات دانش‌بنیان نیز ظرفیت‌های بسیاری وجود دارد که حوزه سنگ‌های قیمتی مانند یاقوت و زمرد و الماس، تنها یکی از آنهاست. این سه سنگ قیمتی امروزه گردش مالی نزدیک ۴.۵ تریلیون دلار دارند که البته در بین آنها الماس به دلیل نوع ساختار ویژه، کاربرد صنعتی نیز دارد. در این حال، در ایران با وجود دانش بالا، همواره خلأهای متعددی در این بخش وجود داشته در حالی که می‌توان با رفع آنها هم سهم کشور را از این بازار بزرگ افزایش داد و هم سرمایه‌های مردمی را به این سمت هدایت کرد.

آگهی مناقصه عمومی دومر حله‌ای

شماره ۱۲۱۶۲۳

شرکت فولاد امیر کبیر کاشان در نظر دارد ساخت مجموعه غلتک‌های دستگاه Chem Coater خط گالوانیزه خود را از طریق مناقصه عمومی دومر حله‌ای انجام دهد. لذا در این خصوص از شرکت‌های توانمند در این حوزه دعوت به عمل می‌آید پیشنهاد فنی و مالی خود را طبق شرایط ذیل در اسرع وقت ارسال نمایند.

مبارک مورد نیاز:

پاکت الف) تضمین شرکت در مناقصه به صورت یک فتره چک صیادی به مبلغ ۵٪ قیمت پیشنهادی به تاریخ ۱۴۰۲/۰۴/۳۱ همراه با فرم ثبت در سامانه صیاد

شماره شبای شرکت فولاد امیر کبیر کاشان: ۰۲۸۴۲۳۱۰۰۱-۰۱۷-۸۱۰ IR

شناسه ملی شرکت فولاد امیر کبیر کاشان: ۱۰۲۶۰۲۰۶۱۳۰

پاکت ب) کلیه اسناد مناقصه شامل موارد خواسته شده و رزومه با مهر و امضا پاکت ج) پیشنهاد مالی

• در صورت ناقص بودن هر کدام از پاکت‌ها، پاکت بعدی مفتوح نخواهد شد.

نحوه دریافت مدارک: سامانه شرکت فولاد امیر کبیر کاشان به آدرس aksteel.ir

مهلت ارسال مدارک: ۱۴۰۲/۰۳/۳۱

نحوه ارسال مدارک: از طریق پست به آدرس‌های ذیل:

کاشان- کیلومتر ۱۴ جاده اردستان- شرکت فولاد امیر کبیر کاشان - کدپستی: ۰۸۷۲۵۱۶۸۳۱۳- صندوق پستی ۱۵۴۴ اصفهان- چهارراه شیخ صدوق، ابتدای خیابان سعادت‌آباد، ساختمان ۷۱، طبقه اول، واحد اول - کدپستی: ۸۱۶۳۹۳۳۸۷۹ تهران، خیابان ولیعصر (عج)، مقابل پارک ملت، خیابان سایه، خیابان مهر شاد، پلاک ۵ (ساختمان صداقت) طبقه ۳ - کدپستی: ۰۱۹۶۷۷۱۳۶۵۹- صندوق پستی: ۱۸- ۱۹۴۵

در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر با شماره تلفن ۰۳۱۵۵۰۲۸۳۲۷ تماس حاصل فرمایید.

شرکت فولاد امیر کبیر کاشان

آگهی مزایده شماره ۶۳۶/۱۴۰۲۶۰۰

شرکت فولاد امیر کبیر کاشان در نظر دارد اقلام ضایعاتی خود را که عبارتند از کلاف گالوانیزه درجه ۳ و ۴، ورق سیاه برش خورده، در اس روی، ورق گالوانیزه برش شده جوش دار و... از طریق مزایده به فروش برساند. لذا متقاضیان می‌توانند از تاریخ ۱۴۰۲/۰۳/۲۰ تا پایان وقت اداری ۱۴۰۲/۰۳/۳۰ جهت بازدید اقلام و دریافت اسناد مزایده به واحد بازرگانی شرکت فولاد امیر کبیر کاشان واقع در کاشان کیلومتر ۱۴ جاده اردستان مراجعه نمایند.

متقاضیان می‌توانند اسناد مزایده را از طریق سایت شرکت فولاد امیر کبیر کاشان به آدرس aksteel.ir دریافت نمایند. ضمناً متقاضیان می‌بایست اسناد مزایده را تا پایان وقت اداری ۱۴۰۲/۰۳/۳۰ به دبیر خانه شرکت فولاد امیر کبیر کاشان تحویل و رسید دریافت نمایند.

در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر با شماره تلفن‌های ۰۳۱۵۵۰۳۸۳۳۹ و ۰۳۱۵۵۰۳۸۳۳۹ تماس حاصل فرمایید.

شرکت فولاد امیر کبیر کاشان

آگهی مناقصه عمومی

شماره ۱۴۰۲/۰۷/ع

شرکت معدنی و صنعتی گل‌گهر (سهامی عام) در نظر دارد "عملیات احداث فاز اول سوله تعمیرات دامپتراک" واقع در مجتمع خود را از طریق برگزاری مناقصه عمومی به پیمانکار واجد شرایط و دارای گواهینامه صلاحیت پیمانکاری معتبر با رتبه حداقل ۲ در رشته ابنیه و ۳ در رشته تاسیسات به صورت توان‌آمان از سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور واگذار نماید. لذا متقاضیان می‌توانند جهت اخذ اسناد مناقصه به وبسایت این شرکت به نشانی WWW.GEG.IR بخش مناقصه و مزایده مراجعه و اسناد مذکور را به همراه فرم پرسشنامه ارزیابی تأمین کنندگان دانلود نمایند. آخرین مهلت تحویل پاکت ساعت ۱۴ روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۴/۰۴ در محل دفتر کمیسیون معاملات مجتمع و با دبیرخانه دفتر مرکزی تهران می‌باشد. ضمناً بازدید از محل اجرای موضوع مناقصه روز شنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۳/۲۷ مقرر شده است. شایان ذکر است فرمت ضمانت‌نامه‌های شرکت در مناقصه بایستی عیناً مطابق با فرمت ارائه شده در اسناد مناقصه تهیه گردد. شرکت معدنی و صنعتی گل‌گهر در قبول یا رد هر یک از پیشنهادات بدون نیاز به ذکر دلیل و بدون جبران خسارت مختار می‌باشد.

کمیسیون معاملات شرکت معدنی و صنعتی گل‌گهر

www.Gostareh.news

باما سبک زندگی اقتصادی را گسترش دهید

آخرین اخبار و تازه‌ترین تحلیل‌ها را در پایگاه خبری «گسترش نیوز» دنبال کنید

۸۸ ۷۲۲ ۷۲۲
www.Gostareh.news

فراخوان مناقصه عمومی دومر حله‌ای اداره کل امور عشایر استان اردبیل

خرید سیستم‌های برق خورشیدی قابل حمل

اداره کل امور عشایر استان اردبیل در نظر دارد فراخوان مناقصه عمومی دومر حله‌ای خرید سیستم‌های برق خورشیدی قابل حمل به شماره ۰۱۰۰۳۶۴۹۰۰۰۲۰۰ را از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت برگزار نماید. کلیه مراحل برگزاری فراخوان از دریافت و تحویل اسناد فراخوان تا بازگشایی پاکت‌ها از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) به آدرس www.setadiran.ir انجام خواهد شد.

متقاضیان شرکت در فراخوان در صورت عدم عضویت در سامانه نسبت به ثبت‌نام و دریافت گواهی امضای الکترونیکی (به صورت برخط) برای کلیه صاحبان امضای مجاز و مهر سازمانی اقدام لازم را به عمل آورند.

مواعد زمانی:

تاریخ انتشار فراخوان: ۱۴۰۲/۰۳/۱۶ ساعت ۱۴

تاریخ انتشار نوبت دوم: ۱۴۰۲/۰۳/۲۱

اداره کل امور عشایر استان اردبیل

لغو آگهی دعوت به مجمع عمومی به طور فوق‌العاده

شرکت سپاهان شیمی (سهامی خاص) شماره ثبت: ۳۸۰۶ و شناسه ملی: ۱۰۲۶۰۲۴۸۶۱۷

پیرو آگهی منتشره مورخ ۱۴۰۲/۰۳/۱۷ روزنامه صمت، بدینوسیله تاریخ برگزاری مجمع عمومی به‌طور فوق‌العاده ۱۴۰۲/۰۳/۲۷ لغو گردیده و متعاقباً زمان برگزاری اعلام می‌گردد.

رئیس هیات‌مدیره شرکت سپاهان شیمی (سهامی خاص)

با آزمون و خطا به جایی نمر سییم

فربرز مسعودی - عضو هیات علمی و رئیس قطب و مرکز گوهر شناسی دانشگاه شهید بهشتی

از یک‌سوی ایران تاریخچه‌ای باستانی در زمینه استخراج گوهر سنگ‌ها و گوهر تراشی را پشت‌سر خود دارد که تا امروز دوام یافته است و از سوی دیگر، حوزه گوهر سنگ‌ها ظرفیت اشتغالزایی بالایی دارد و بازار پرسود و ارزآوری دارد. اما سوال مهم این است که چطور می‌توان این ظرفیت‌های بالقوه را به فعل در آورد. برای پاسخ به این پرسش باید ابتدا مشخص شود که طرح و نقشه‌ای که برای این صنعت در نظر گرفته شده، چیست و قرار است در کجای زنجیره گوهر سنگ قرار بگیریم؟ به عبارت دیگر، اگر بدون برنامه‌ریزی و با اتکا به پیش‌فرض‌هایی درباره امکان اشتغالزایی در حوزه گوهر سنگ اقداماتی آغاز کنیم و بخواهیم به شیوه آزمون و خطا پیش برویم، راه به جایی نخواهیم برد و امکان رقابت با دیگر کشورها را از دست می‌دهیم. پس پیش‌نیاز ضروری برای برنامه‌ریزی در این حوزه، مطالعه و شناخت بازار است. اگر تمرکز روی گسترش بازار گوهر سنگ‌های داخل کشور از جمله فیروزه و عقیق است، باید بدانیم تقاضا برای این ۲ گوهر سنگ چقدر است و چطور می‌توان آن را افزایش داد. کشور ترکیه حدود ۸ دهه پیش و براساس ظرفیت‌های موجود، تصمیم گرفت ۲۰ درصد درآمد ناخالص داخلی خود را از صنایع پوشاک و نساجی تامین کند. هدف اصلی توسعه اشتغال و ایجاد درآمد برای مردم بود در مرحله بعد با توجه به همه نقاط قوت و ضعف کشور، از نرخ انرژی گرفته تا نیروی کار و... برنامه‌ریزی کردند که چه تعداد کارخانه و کارگاه نیاز است و چند نفر می‌توانند در این بخش مشغول به کار شوند. و به این ترتیب اقتصاد آن کشور، کاملاً مهیا شد. صنعت پوشاک و نساجی با تاسیس بانک توسعه دولتی پا گرفت و به‌تدریج این صنعت به حدی رشد کرد که به ستون فقرات اقتصاد ترکیه تبدیل شد. در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ میلادی صنایع نساجی و پوشاک ۴۰ درصد از درآمد ارزی صادراتی ترکیه را تامین کرد و هم‌اکنون نیز نخستین بخش اقتصادی تامین‌کننده خالص درآمد ارزی این کشور به شمار می‌رود.

براساس این مدل دست اندرکاران و مسئولان باید در برنامه‌ریزی‌های خود با توجه به واقعیت‌ها پیش روند. نمی‌توان تنها با توجه به اینکه صنعت گوهر سنگ، فعالیتت بسیار درآمدزا است، امید داشت چندین هزار شغل در این زمینه ایجاد شود. اول باید بدانیم در این چرخه می‌خواهیم چه کاری انجام دهیم و بعد با توجه به ظرفیت‌های موجود و ظرفیت بازار مشخص کنیم که چند نفر می‌توانند در این حوزه وارد شوند و کسب‌و کاری راه‌اندازی کنند.

یکی دیگر از مشکلات بزرگی که فعالان حوزه گوهر سنگ (البته به استثنای عقیق و فیروزه) را به‌شدت آزار می‌دهد، دشواری واردات و صادرات است. واقعیت این است که از یک‌سوی، حجم گوهر سنگ‌های موجود در کشور ما زیاد نیست و از سوی دیگر، واردات آن ممنوع است. به این ترتیب، مثل سایر محصولات دیگری که فراوانی کمی دارد، به‌صورت قاچاق به کشور وارد می‌شود. قاچاق گوهر سنگ از ایران به دیگر کشورهای هم وجود دارد و درباره گارنت یا دمانتوتیویدهای کرمان به‌شکل جدی‌تری به‌چشم می‌خورد. این نوع سنگ و امثال آن به‌خاطر زیبایی خاص خود، به‌دیگر کشورها قاچاق می‌شود و به نام کشورهای دیگری که در این زمینه شهرت بیشتری دارند، به‌فروش می‌رسند و در حالی که اگر فرآیند فرآوری در داخل انجام شود، ارزش افزوده بیشتری به‌دست می‌آید.

جالب است، بدانیم که از بازار ۱۲۰ میلیارد دلاری گوهر سنگ دنیا، کشور سوئیس با ۹۸ میلیارد دلار گردش مالی، در صدر لیست قرار دارد، در حالی که این کشور ذخیره گوهر سنگ ندارد و تنها با سرمایه‌گذاری در بخش فرآوری، تراش و برن‌سازی به چنین جایگاهی رسیده است. رتبه‌های بعدی به‌هنگ کنگ، امریکا، هند، چین، امارات و... تعلق دارد، اما کشور ما، باوجود اینکه تمام زنجیره ارزش افزوده گوهر سنگ را دارد، در میان ۱۸۰ کشور فعال در بازار این صنعت، رتبه ۱۰۵ را به خود اختصاص داده و تنها در حدود ۴۰۰ میلیون دلار گردش مالی داشته است. سخن آخر اینکه، به‌نظر می‌رسد مهم‌ترین نیاز این صنعت، بازنگری و تغییر قوانین تجاری مربوط، تسهیل واردات، صادرات و بازرگانی داخلی است. علاوه بر این، استفاده از نظر و توان دانش‌بنیان‌ها هم در این مسیر می‌تواند بسیار راهگشا باشد.

چشم‌انداز معدنی

در گزارش **صصص** به مناسبت روز جهانی صنایع دستی مطرح شد

ساز ناکوک مدیریت گوهر سنگ

کشور ما سابقه ۱۱هزار سال معدنکاری و حدود ۵ هزار سال گوهر تراشی را پشت‌سر گذاشته است. در شهر سوخته و تپه سیلک کاشان فیروزه‌هایی پیدا شده که حتی بعضی از آنها به‌عنوان چشم مصنوعی به کار رفته یا زیور و جواهرات انسان آن عصر و دوره بوده است. اوج هنر جواهرسازی در ایران مربوط به دوران زندیه، صفویه و قاجار است و می‌دانیم نادرشاه افشار در حمله به هندوستان یکی از بزرگ‌ترین گنجینه‌های جواهرات را به ایران می‌آورد که الماس کوه نور و دریای نور جزو این گنجینه بودند.

باوجود این پیشینه درخشان، چندی است که حال این هنر -صنعت در کشور چندان خوب نیست. موانع واردات و صادرات، افزایش هزینه تولید، افت تقاضا در بازار داخلی و... از جمله معضلاتی است که طاقت فعالان این حوزه را طاق کرده و اخبار ناخوشایندی از تعطیلی کسب‌وکارها، کارگاه‌های گوهر تراشی و فرار سرمایه از این بخش به گوش می‌رسد.

به‌مناسبت روز جهانی صنایع‌دستی در گزارش امروز **صصص** نگاهی داشتیم به شرایط امروز این هنر -صنعت و آینده پیش‌روی آن. آنچه در ادامه می‌آید، نظرات عبدالنبی مکار، عضو هیات‌مدیره «انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان طلا، جواهر، نقره و سنگ‌های قیمتی استان تهران» و مسعود کیانی، رئیس «انجمن صنفی گوهر سنگ ایران» درباره این موضوع است.

بازار صنایع دستی و سنگ‌های قیمتی

ما هم داشته‌باشند و توفیق در توسعه تولید و صادرات صنایع‌دستی و صنعت گردشگری، متضمن رشد و توسعه در صنعت گوهر سنگ نیز خواهد بود.

به هر حال، عمده‌ترین مصرف‌کننده گوهر سنگ‌ها، در بخش صنعتی، صنایع مرتبط با خوردگی فلزات و شات پلستینگ (مصارف گارنت صنعتی) و در سایر بخش‌ها، هنرمندان و فعالان حوزه هنرهای دستی، طراحان و سازندگان دکوراسیون داخلی و کارهای حجمی، حکاکان و تولیدکنندگان آثار مذهبی، نقره‌کاران و سازندگان انگشتر و صادرکنندگان انواع کالای همراه مسافر در شهرهای مشهد، قم، همدان، اصفهان، شیراز، یزد، زنجان، کرمان، و... هستند.

افزایشی یا کاهش

شرط حضور مستمر در بازار رقابتی و توفیق در افزایش میزان تولید و صادرات منوط به حفظ کیفیت، درک سلیق مشتریان، تنوع محصولات، استفاده از تکنولوژی روز و افزایش تعداد مقاصد صادراتی است. صنایع‌دستی کشور باوجود سابقه طولانی و صاحب سبک بودن در تولید آثار ارزنده، متأسفانه طی دهه‌های گذشته تنوع چندان در طرح‌ها و مدل‌های محصولات خود مطابق با نیازهای بازار منطقه و جهان ایجاد نکرده و به سلیقه مصرف‌کنندگان خارجی که مشتاق به خرید محصولاتی با تلفیق مدل‌های سنتی با طرح‌های مدرن هستند، کم‌توجهی شده است و آثار هنری بیشتر همانند آثار بسیار قدیمی ارائه می‌شود که نمونه آن را می‌توان در تولید آثار خاتم‌کاری که از جمله محصولات موردعلاقه است، دید.

براساس گزارش **Globe News Wire** ارزش تجارت جهانی صنایع‌دستی در سال ۲۰۲۰ بیش از ۷۲۰۴ میلیون دلار بوده است که انتظار می‌رود تا پایان سال ۲۰۲۷ به حدود ۷۳۰۸ میلیون دلار برسد. طبق آمار اعلامی سال ۱۳۹۸ در ایران، میزان صادرات صنایع‌دستی در کشور حدود ۲۲۵ میلیون دلار و در سال ۱۳۹۹ به بیش از ۳۲۲ میلیون دلار رسیده است. با مقایسه، تامل و تعمق در آمارهای جهانی، به‌نظر می‌رسد که متأسفانه آمارهای اعلامی داخلی به دلایل متعددی واقعی نیستند. زیرا اولاً نرخ پایه صادراتی صنایع‌دستی در ارزیابی گمرکات کشور کمیاب‌طی ۱۰

براساس گزارش **Globe News Wire** ارزش تجارت جهانی صنایع‌دستی در سال ۲۰۲۰ بیش از ۷۲۰۴ میلیون دلار بوده است که انتظار می‌رود تا پایان سال ۲۰۲۷ به حدود ۷۳۰۸ میلیون دلار برسد. طبق آمار اعلامی سال ۱۳۹۸ در ایران، میزان صادرات صنایع‌دستی در کشور حدود ۲۲۵ میلیون دلار و در سال ۱۳۹۹ به بیش از ۳۲۲ میلیون دلار رسیده است. با مقایسه، تامل و تعمق در آمارهای جهانی، به‌نظر می‌رسد که متأسفانه آمارهای اعلامی داخلی به دلایل متعددی واقعی نیستند. زیرا اولاً نرخ پایه صادراتی صنایع‌دستی در ارزیابی گمرکات کشور کمیاب‌طی ۱۰

صنعتگری با ابزار ساده

فیروزه و عقیق‌های ایران مشتریانی دارد، اما به‌شرط اینکه به شیوه خاصی تراش داده و با مواد مناسب و به‌صورت حرفه‌ای پولیش شود. از سوی دیگر، هزینه بالای تولید در کشور ارزش افزوده تولیدات ما را کاهش و این یکی دیگر از دلایلی است که بازار داخلی و خارجی گوهر سنگ‌ها را به‌شدت تحت‌تأثیر قرار داده است.

مسیر ادامه حیات

بازار کفشدنه تمام مشاغل مرتبط با گوهر سنگ است؛ از معدن گرفته تا فرآوری و فروش. اگر بازار نباشد، نمی‌توان هیچ استفاده‌ای از این صنعت کرد و ارزش افزوده‌ای ندارد و درآمدزایی هم وجود نخواهد داشت. در حال حاضر به‌واسطه فضای نامناسب کسب‌وکار که بر کشور حاکم شده است و خودتحریمی‌ها، قوانین و آیین‌نامه‌هایی دست‌وپاگیر، تولیدکننده و فروشنده با چالش‌های فراوانی روبه‌رو شده‌اند.

مطالبات ما

مطالبه عاجل ما از دولت این است که قوانین خودتحریمی داخلی را لغو یا اصلاح کند تا بتوان این هنر و صنعت را رونق داد و فروش جهانی داشته باشیم. چندین سال است که دست‌اندرکاران و فعالان این حوزه تکرار می‌کنند که باید به حوزه تراش الماس ورود کنیم. این بخش قوانین و شرایط، آیین‌نامه‌ها و استانداردهای خاص خود را دارد، بنابراین باید اراده‌ای از طرف دولت وجود داشته باشد که بتوان موانع را برطرف کرد و قدم در این مسیر گذاشت. البته چندی است که طرح توسعه گوهر سنگ هم تدوین شده است، اما به‌نظر می‌رسد پاسخگوی آنچه غایت فکری ما بود، نیست.

چندصدایی ناهاهنگ

در حوزه گوهر سنگ صداهای گوناگونی در کشور شنیده می‌شود و بخش‌های متعددی در این زمینه دخیل هستند. چندین وزارتخانه و سازمان متولی امور گوهر سنگ

سال گذشته تغییر نیافته و برمبنای دلار ۹ هزار ریالی است و تا‌نی صادرات کالاهایی مثل میلان نیز در این آمارها لحاظ شده، بنابراین باوجود افزایشی بودن نسبی میزان تقاضاهای داخلی و خارجی برای کالاهای صنایع‌دستی ایرانی و مشاهده تغییرات مثبت و روند رو به رشد این صنایع، تا استفاده بهینه و کامل از ظرفیت‌های موجود در این صنعت راه درازی باقی مانده است. اعمال تحریم‌ها، افزایش نرخ ارز خارجی و کاهش ارزش پول ملی، تداوم رکود تورمی، کاهش چشمگیر رونق صنعت گردشگری، متاثر از شیوع ویروس کرونا و سایر موانع قانونی، افزایش هزینه تولید و... باوجود رشد جمعیت و تقاضای داخلی و خارجی، محدودیت‌های بسیاری را برای هنرمندان و صنعتگران ایجاد کرده است. علاوه بر این، محدود بودن مقاصد اصلی صادراتی از جمله تهدیدهای مهم در پاسخگویی به رشد تقاضای خارجی است که درباره صنایع‌دستی کشور، ما مقاصد اصلی صادراتی محدود به کشورهای عراق، افغانستان، ترکیه، عمان و آذربایجان شده، در حالی که مقاصد اصلی صادراتی کشور هند که از جمله رقیب و پیش‌تازان صنایع‌دستی در جهان است، شامل کشورهایی مثل امریکا، انگلستان، استرالیا، کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، هلند، امارات و سوئیس است و در سال ۲۰۲۲ حدود ۲۵ درصد رشد داشته است. محدود بودن مقاصد صادراتی در کنار سایر آسیب‌های فوق‌از جمله عمده‌ترین عوامل بازدارنده توسعه صنایع‌دستی و به‌طبع صنعت گوهر سنگ است.

واردات غیرقانونی

با توجه به آثار و تبعات قرار گرفتن گوهر سنگ‌ها در گروه ۴ کالایی (لوکس) نمی‌توان از واردات قانونی گوهر سنگ‌ها به‌عنوان مواد اولیه سنگ ردف، برای خطوط تولید جواهرسازی و سایر مصارف از جمله صنایع‌دستی، دکوراسیون داخلی، کارهای هنری و حجمی، حکاکی و صادرات سخن گفت. هیچ گشایشی در این زمینه رخ نداده و ناچار برای تامین نیازهای بخش تولید به مواد اولیه، نه متکی به منابع داخلی که عمدتاً متکی و منوط به ورود کالای همراه مسافر خارجی به کشور و کالای قاچاق شده است!

از آنجایی که سرنوشت گوهر سنگ‌ها با صنایع‌دستی

هستند که هر کدام به فراخور وظیفه‌ای که دارند، ضوابط و چارچوب‌هایی برای خود تعریف کرده‌اند و جدا از اینکه هم‌افزایی در این زمینه وجود ندارد، بعضی از این ضوابط و مقررات ضدونقیض هستند. برای مثال، گمرک، بانک مرکزی، سازمان صمت، سازمان صنایع‌دستی، سازمان فنی و حرفه‌ای و هر کدام از قوانین خود پیروی می‌کنند و تا‌به‌حال نشده است که به نتیجه مشترک و تفکر جمعی برسیم. انگار ار کستری داریم که هر کس در آن ساز خود را می‌زند و صدایی که از این مجموعه بلند می‌شود، ناساز و گوش‌خراش است. اگر این چالش برطرف شود و همکاری و هم‌افزایی میان دستگاه‌ها و سازمان‌ها به وجود بیاید، مشکلات به‌تدریج حل خواهد شد. بسیاری از این ضوابط و مقررات از اسناد بالادستی هستند و باید از طریق هیات‌دولت یا مجلس بازنگری و اصلاح شود، اما متأسفانه در درون دولت هم اعتنایی به رفع این چالش نمی‌شود.

پیشنهاد‌های بر زمین مانده

گوهر سنگ به‌علت اینکه در گروه کالایی ۴ (کالاهای لوکس) قرار گرفته، واردات آنها با محدودیت و ممنوعیت روبه‌رو است. به‌عبارت‌دیگر، ارز وارداتی به آن تخصیص داده نمی‌شود. پیشنهادی که ما بارها به حاکمیت و ارگان‌های گوناگون ارائه داده‌ایم، این است که به این سنگ‌ها «مجوز موقت» داده‌تسا وارد و فرآوری شود و بعد به بازار هدف یا حتی مبدأ برگردد. اما این پیشنهاد چندان موردتوجه قرار نگرفته است.

جایگاه ما و آنها

رقیبی ما در خاورمیانه یا غرب آسیا کیلومترها در این مسیر پیش افتاده‌اند و روزبه‌روز دسترسی به آنها دشوارتر می‌شود. امارات، قطر، عمان، عربستان ترکیه و... همگی در تلاش هستند تا این بازار را به دست‌گیرند، زیرا این صنعت

درهم‌میخته است و بخش زیادی از تولیدات بنگاه‌ها در تولید کالاهای صنایع‌دستی صادراتی مورد استفاده قرار می‌گیرند، بنابراین آمار واقعی

میزان صادرات گوهر سنگ‌ها را نه به‌طور مستقیم و منتج از فعالیت صادراتی بنگاه‌های تولیدی گوهر سنگ، بلکه در قالب صادرات صنایع‌دستی می‌توان رصد و بررسی کرد. فاجعه آنجاست که رشد میزان صادرات همراه مسافر که به‌ظاهر آمار فریبنده است، نه تنها دولت را از کسب مالیات و کنترل بر میزان و حجم صادرات و واردات، بلکه اقتصاد کشور و تولیدکننده را نیز از تحمیل ارزش افزوده واقعی کالا محروم می‌کند. ناتوانی در تامین مواد خام سنگ ردف به‌طور قانونی (در حالی که در داخل به‌علت ناتوانی در تکمیل زیرساخت‌ها، اکتشاف و جذب سرمایه‌گذاری، ذخایر داخلی در فاز استخراج و تولید انبوه قرار ندارد)، تأثیر زیادی بر کیفیت صنایع‌دستی صادراتی داشته و به‌تبع استفاده از گوهر سنگ‌های نامرغوب، فیک و قاچاق شده به کاهش ارزش ریالی و صادراتی قطعات و مصنوعات ساخته‌شده و ارزش هنری آنها و از دست دادن بازار می‌انجامد و به‌طور خودکار زمینه‌های کشف بازارهای جدید و حضور در بازارهای موجود و رقابت برای حفظ جایگاه صنایع‌دستی و تولید صادرات‌محور گوهر سنگ‌ها را با مشکلات عمده‌ای روبه‌رو خواهد کرد. صادرات مستقیم گوهر سنگ‌ها در صورتی که تامین مستمر مواد اولیه سنگ ردف برای تولیدکنندگان از طریق قاچاق توجیه اقتصادی داشته باشد، با مشکلات دیگری از جمله مقررات دولتی در نحوه استفاده از ارز حاصل از صادرات مواجه است که از منظر اقتصادی برای تولیدکننده نوعی خودزنی است، اما ترازوی عظیم‌تر وقتی است که سالانه بیش از ۶۰۰ تن مصنوعات عیار پایین نقره و ۷۰۰ تن بدلیجات و زیورات (در شرایط تحریم در قبال خروج ارز از کشور) در بازارها توزیع می‌شود، در حالی که گوهر سنگ خام یا همان مواد اولیه خط تولید کالای لوکس، محسوب شده و ورود آن ممنوع است که حاکی از عمق بی‌خبری قانون‌گذار از تبعات مصوبات غیر کارشناسی و خسران ملی آن کاملاً عیان است.

هزینه تولید کم و سودآوری و گردش مالی بالایی دارد، اما متأسفانه هنوز در کشور به این جمع‌بندی نرسیده‌ایم که از این فرصت استفاده کنیم. کشور ما ظرفیت آن را دارد که قطب تولید گوهر سنگ و جواهرات در غرب آسیا باشد، زیرا به انرژی ارزان و نیرو کار فراوان دسترسی داریم. علاوه بر این، به‌علت موقعیت جغرافیایی خود شاهراه دسترسی به کشورهای تولیدکننده گوهر سنگ و بازارهای هدف هستیم. امیدواریم تنش‌زدایی‌هایی که به‌تازگی در روابط خارجی اتفاق افتاده است، فتح‌بابی برای توسعه صنعت گوهر سنگ باشد، به‌ویژه در دادوستد با کشورهای حاشیه خلیج فارس که با آنها مشابهت‌های فرهنگی و مذهبی فراوان و سلاتق مشترک می‌داریم و بازار هدف بسیار خوبی می‌تواند باشد.

سخن پایانی

گوهر سنگ یکی از سودآورترین حوزه‌های کارآفرین و اشتغالزاست. از تهیه سنگ ردف گرفته تا تراش، ساخت و مخراج‌کاری فرآیندی است که فرصت‌های شغلی متعدد و متنوعی را ایجاد می‌کند و در صورت فراهم شدن فرصت صادرات می‌تواند ارزش زیادی داشته باشد. اما در کمال تأسف، هر روز تعداد بیشتری از کارگاه‌ها در آستانه ورشکستگی قرار می‌گیرند و گوهر تراشان منبع درآمد خود را از دست می‌دهند، زیرا همان‌طور که در این گزارش اشاره شد، قوانین به‌گونه‌ای چیده شده است که امکان کار به‌سادی فرار می‌تواند شود.

عکس: سمانه

فربرز مسعودی

بار «بازاریابی» و «بازارسازی» بر دوش دولت است

صنایع دستی ظرفیت مغفول صادراتی

عکس: آیدآ فریدنی

بازاریابی گستره وسیعی از فعالیت‌ها از جمله تحقیقات بازاریابی، توسعه محصول، توزیع محصول، قیمت‌گذاری، تبلیغات و فروش، ارتقای فروش، بسته‌بندی و برندسازی را در برمی‌گیرد که همگی باید در خدمت جلب رضایت مصرف‌کننده باشند

بازاریابی برای صنایع دستی با هدف صادرات

بازاریابی مناسب بتوان محصول را به خوبی به مشتریان هدف معرفی و عرضه کرد. بازاریابی به شناخت اصولی بازارهای خارجی و پیدا کردن راه نفوذ در این بازارها از طریق بررسی درست و مذاکره

مناسب به یک تاجر موفق تبدیل شود. به این منظور نخستین اقدام مشخص کردن بازار هدف و خریدار واقعی محصولات و بعد از آن شناخت ذائقه و رقبای بازار است تا در نهایت با طراحی یک استراتژی

بازاریابی در واقع مهم‌ترین و نخستین در بخش‌های صادرات به‌خصوص صادرات صنایع دستی است که امروزه یکی از مهم‌ترین بخش‌های صادرات است. به شکلی که یک تولیدکننده موفق می‌تواند با بازاریابی

شناخت بازار هدف نخستین گام است

کشور با توجه به ذائقه و سلايق فرهنگی تمايلات متفاوتی برای خرید صنایع دستی داشته باشد. بعد از انتخاب بازارهای هدف، لازم است تا نسبت به شناخت محصولات رقیب حاضر در بازار، آشنایی با سطح کیفیت کالاهایشان، قیمت‌گذاری و بسته‌بندی محصولات تحقیقات کافی انجام پذیرد. علاوه بر همه این‌ها، توجه به این نکته که تمايلات خریداران صنایع دستی در کشورهای مختلف به طور مداوم در حال تغییر بوده و همیشه ثابت نیست امر مهمی است. به همین دلیل روندهای بازارهای هدف باید دائماً تحت بررسی قرار بگیرند. نکته بعدی استفاده از شبکه‌های اجتماعی است؛ امروزه با توجه به توسعه فناوری و دنیای مجازی شکل تبلیغات هم تغییر کرده و البته این به نفع کسب‌وکارها به‌ویژه برای صادرات است؛ چراکه تا حدودی دسترسی به مشتریان هدف را ساده‌تر کرده، البته باید به این نکته نیز توجه داشت که رقابت در آن مشکل‌تر شده است.

نقش کمرنگ رایزنان بازرگانی ایران در توسعه تجارت

گونه‌ای که در پایان دولت دوازدهم تنها ۲ رایزن بازرگانی داشتیم. این در حالی است که کشورهای

فعال در زمینه دیپلماسی اقتصادی مانند چین و آلمان به ترتیب ۲۲۱ و ۲۱۳ رایزن بازرگانی دارند.

وضعیت رایزنان بازرگانی در دولت سیزدهم

با توجه به هدف‌گذاری‌های دولت سیزدهم برای توسعه بازارهای صادراتی و تجاری، تعداد رایزنان که در پایان کار دولت دوازدهم به دو رایزن در کشورهای عراق و افغانستان کاهش یافته بود، پس از شروع به کار دولت سیزدهم در پایان سال ۱۴۰۰ به ۷ نفر رسید. بر همین اساس نیز مقرر شد تعداد رایزنان بازرگانی تا پایان سال ۱۴۰۱ به ۲۵ نفر افزایش یابد که در همین راستا نیز با تسهیل برخی از ضوابط، فرآیند انتخاب و اعزام رایزنان از ۶ ماه به حدود ۳ تا ۴ ماه کاهش یافت و همچنین مقرر شد که به جز وزارت صمت از سایر وزارتخانه‌ها (جهاد کشاورزی، نفت و امور اقتصادی و دارایی) نیز رایزن انتخاب شود. با این حال طبق آخرین گزارش‌ها در حال تعداد رایزنان بازرگانی کشور به ۱۷ نفر رسیده است. در این ارتباط محمد رجب‌نژاد، رئیس اداره رایزنان بازرگانی و مراکز تجارت سازمان توسعه‌تجارت ایران می‌گوید: در حال حاضر در ۱۷ کشور رایزن مستقر داریم که این تعداد به‌زودی به ۲۰ نفر خواهد رسید.

رجب‌نژاد اظهار می‌کند: طبق هدف‌گذاری سال ۱۴۰۲، مقرر شده تا پایان سال تعداد رایزنان بازرگانی به ۳۰ نفر افزایش یابد. باید اشاره شود که از جمله شرایط عمومی انتخاب رایزن مواردی همچون پرسنل رسمی یک از وزارتخانه مذکور، تأهل، تسلط به زبان انگلیسی، داشتن مدارک تحصیلی دانشگاهی خاص، استخدام رسمی خدمات کشوری، داشتن اصالت و تابعیت جمهوری اسلامی ایران، داشتن حداقل ۷ و حداکثر

را به‌عنوان کالاهایی زیبا و باارزش در ذهن ایشان قرار داده می‌شود که البته بهترین و جدیدترین نوع تبلیغات همین است. تولیدکنندگان صنایع‌دستی ماداگاسکار ی بعد از تهیه این فهرست، همچنین تصویر و رنگ‌آمیزی مورد نظر خود را برای هر آیتیم به طور دقیق مشخص کردند و در اختیار تهیه‌کنندگان انیمیشن ماداگاسکار قرار دارند تا اشتباهی در مصورسازی صورت نگیرد. نکته مهم این است که مخاطبان این انیمیشن کودکان و جوانان هستند و به این ترتیب با ارائه تصویری دلنشین از این محصولات، یادگیری فراموش‌نشدنی و مطلوب در ذهن کودکان باقی خواهد ماند که در بزرگسالی می‌تواند باعث ترغیب ایشان به خرید این نوع کالاها شود. البته این نکته را نیز نباید فراموش کرد که نام کشور «ماداگاسکار» به همراه ویژگی‌های خاص، صنایع دستی و سوغاتی به خوبی در ذهن بینندگان این انیمیشن باقی خواهد ماند.

می‌تواند فردی را به‌عنوان رایزن انتخاب کند که رسمی خدماتی باشد که طبیعتاً دامنه شمول محدود می‌شود.

با وجود اینکه دولت بر توسعه تجارت تمرکز ویژه دارد، با این حال نقش رایزنان بازرگانی که مهره‌های اصلی در بازاریابی و بازاریابی در کشورهای هدف محسوب می‌شوند، همچنان کمرنگ است. از سوی دیگر اهمیت تجارت خارجی در رشد و پیشرفت کشورها مسئله‌ای انکارنشده‌ای است، به گونه‌ای که سهم آن در تولید ناخالص دنیا از رقم ۵ درصد در سال ۱۹۵۰ به بیش از ۲۰ درصد در سال‌های اخیر رسیده است.

سخن پایانی

بدون شک با حمایت از تولیدکنندگان صنایع‌دستی می‌توان به چرخه اقتصادی کمک کرد. بسیاری از گردشگران مسحور ذوق و هنر ایران شده و با اشتیاق فراوان آن را خریداری می‌کنند. همین امر نشان‌دهنده ظرفیت بالای این محصولات برای صادرات و پیدا کردن بازارهای خارجی از دیگر نقاط جهان است.

براساس آمار بیشترین حجم از فروش صنایع دستی از طریق فروش به بازارهای کشورهای امارات، عراق، افغانستان، ترکیه، چین، اندونزی، کره‌جنوبی، سوریه، رومانی، نیجریه، اتریش، ایتالیا، آلمان، پرتغال، سوئیس و... حاصل می‌شود. صادرات هر نوع کالای تجاری مانند صنایع دستی برای داشتن یک تجارت موفق نیازمند کسب دانش در زمینه صادرات، بازرگانی، تبلیغات، امور گمرکی و نیز قوانین و مقررات صادرات است. برای مثال اخذ کارت بازرگانی یکی از نخستین مراحل برای شروع صادرات است.

گروه تجارت
editor@smtnews.ir

آپچه صادرکنندگان باید بدانند

صادرات کلیه محصولات صنایع دستی مشمول هیچ‌گونه تعرفه صادرات و یا گمرکی نمی‌شود و صادرکننده از پرداخت هرگونه هزینه بابت تعرفه گمرکی معاف است. اما جدا از مسائل گمرکی، صادرات هر کالایی پیش‌نیازهایی دارد که در ادامه به آن خواهیم پرداخت.

۱- بیمه محصولات صنایع دستی

از مهم‌ترین اموری که هنگام صادرات صنایع دستی باید انجام شود بیمه محصولات است. صادرکنندگان صنایع دستی چه حقیقی و چه حقوقی این نکته را در نظر داشته باشند که برای جلوگیری از ضرر و زیان ناشی از تخریب محصولات در مسیر، آنها را بیمه کند. با داشتن بیمه صادرکننده هرگونه فرآورده‌های صنایع‌دستی این اطمینان را دارد که در صورت بروز حادثه متضرر نخواهد شد و از طریق بیمه می‌تواند ضرر و زیانی را که متوجه خریدار شده است جبران کند. در زمینه بیمه محصولات صادراتی انواع مختلفی وجود دارد که صادرکننده بنا به بودجه و محصول صادر شده با شرکت مربوطه بیمه خود را منعقد می‌کند.

۲- بسته‌بندی صنایع دستی برای صادرات

محصول صادراتی با توجه به نوع آن نیازمند بسته‌بندی مناسب است. توجه داشته باشید که صنایع‌دستی با توجه به اینکه اکثراً شکنستی و ظریف هستند و نیاز است از بسته‌بندی مناسب و از جعبه‌های هارباکس یا لمینتی استفاده کنید تا آسیب نینند.

به علاوه، طراحی یک بسته‌بندی شکل برای صادرات نیز امر مهمی است. همواره اشیای باارزش و زیبا در بسته‌بندی متناسب با خود محصول قرار می‌گیرند و قرار دادن محصولات در بسته‌بندی نامناسب نشان می‌دهد در درجه اول تولیدکنندگان و صادرکنندگان آنها اهمیت زیادی برای محصولات خود قائل نیستند.

مسئله بسته‌بندی به خصوص زمانی اهمیت پیدا می‌کند که کالای خود را به واردکننده بفروشید. در این صورت شرکت واردکننده توقع دارد استانداردهای سایز بسته‌ها، لیبل‌گذاری، بروشور داخل جعبه و... به علاوه کیس پکیجینگ (HSC, RSC) یا انواع دیگر) و لیبل مخصوص جهت حمل‌ونقل آسان محصولات رعایت شده باشد.

اما هر محصول یک سری استانداردها و الزاماتی برای صادرات دارد که متناسب با بازار هدف ممکن است متفاوت بوده و حتماً باید رعایت شود تا از سوی شرکت واردکننده مورد اشکال واقع نشده و روابط تجاری بین دو طرف ادامه داشته باشد.

۳- قیمت‌گذاری صنایع دستی برای صادرات

در تحقیقی که در نشریه علمی و بسیار معتبر وایلی به چاپ رسیده از مقله قیمت‌گذاری محصولات صنایع‌دستی به عنوان مهم‌ترین عامل در پیشبرد اهداف بازاریابی یاد شده است که باید مورد توجه فعالان این صنعت قرار گیرد.

برای قیمت‌گذاری صنایع دستی لازم است علاوه بر زمان صرف شده برای خلق اثر هنری و هزینه مواد اولیه آن، به نرخ سایر محصولات نسبتاً هم‌رده در بازار هدف نیز توجه کنید. هرچند صنایع‌دستی هر کشور بسیار منحصر به فرد بوده و همین امر قیمت‌گذاری را دشوارتر می‌سازد.

پیشنهاد ما به شما این است که خود را جای مشتری هدف در بازار مورد نظر بگذارید و با توجه به رنج قیمت‌های موجود در بازار ببینید چه قیمتی برای مشتریان مقرون به صرفه‌تر بوده و حاضر به پرداخت آن با توجه به ارزش واقعی محصولات شما هستند. البته در این میان نباید هزینه‌های خود را فراموش کنید؛ حتماً یک حاشیه سود مطمئن برای خود در نظر بگیرید تا متضرر نشوید.

نکته دیگر در قیمت‌گذاری صنایع‌دستی توجه به تعداد کالای سفارش داده شده است. در صورتی که خریداران شما از میان مشتریان نهایی هستند و به واردکننده به صورت عمده فروش ندارید، باید دو نرخ برای هر محصول در نظر بگیرید که یکی برای سفارش‌های تعداد کم (معمولاً ۶ تا ۱۲ عدد) اعمال شود و برای سفارش‌های بیشتر (معمولاً ۵۰ تا ۱۰۰ عدد) تخفیفی حدود ۵ الی ۱۰ درصدی در نظر بگیرید.

۴- حمل‌ونقل صنایع دستی در صادرات

مسئله حمل‌ونقل کالاهای صنایع‌دستی نیز امری مهم و نیازمند توجه است. نوع حمل با توجه به مسافت جغرافیایی، میزان بودجه و نوع کالا انتخاب می‌شود که شامل روش‌های پست هوایی، حمل‌ونقل دریایی و پست زمینی خواهد شد. این امر در هر مرحله از سوی سازمان‌های ارائه‌دهنده این خدمات مثل سازمان بنادر، انبارهای عمومی در گمرکات داخلی و سازمان ملی استاندارد هزینه‌هایی می‌طلبد. در واقع اصطلاح سیف (CIF) شامل ارزش کالا (Cost)، مبلغ بیمه Insurance و کرایه حمل‌ونقل (Freight) می‌شود.

چالش‌های فعالان حوزه صنایع دستی

کیمیا ملکی: کشور ما باتوجه به تعدد اقوام مختلف، در حوزه صنایع دستی بسیار دارای تنوع است، اما به همین میزان نیز فعالان این حوزه دارای مشکلاتی هستند که ازسوی مسئولان مربوطه نادیده گرفته شده است. **سازمان** برای بررسی بیشتر وضعیت حوزه صنایع دستی به گپ‌وگفت با سیدحسین علوی، مدیر تجاری‌سازی معاونت صنایع دستی وزارت میراث‌فرهنگی پرداخت.

تعریف شما از صنایع دستی چیست؟
یونسکو در تعریف صنایع دستی چنین آورده است: «صنایع‌دستی به محصولاتی اطلاق می‌شود که توسط هنرمند صنعتگر، کاملاً با دست یا با کمک ابزار ساده یا مکانیکی تولید می‌شود؛ مشروط بر آنکه سهم دست‌ان هنرمند از سهم ابزار کمکی، کمتر نباشد.» صنایع‌دستی ایران به‌عنوان صنعتی مستقل و بومی از دیرباز موردتوجه بوده است. این صنعت به‌عنوان یکی از ۳ قطب برتر صنایع دستی در جهان، ریشه عمیق در فرهنگ و تاریخ ایران‌زمین دارد. صنایع‌دستی ایران، نه‌تنها از جنبه‌های فرهنگی، بلکه از جهات اقتصادی نیز توجه جهانیان را به خود جلب کرده است.

در کشور ما چقدر به ظرفیت‌های این بخش توجه می‌شود؟

متأسفانه این صنعت به‌اندازه ظرفیت‌هایش، موردتوجه نبوده است. در چند سال گذشته نیز اپیدمی کرونا با تأثیر بر همه بازارها، اقتصاد صنایع دستی را هدف گرفت و فعالان این صنعت با مشکلات بسیاری مواجه شدند. وضعیت بازار داخلی صنایع دستی تابعی از حمایت‌های مادی و معنوی، بخش خصوصی و ورود دولت به تنظیم بازار و ارائه مشوق به زیرساخت‌های صنایع دستی است. در حمایت‌های معنوی، گام نخست رگولاتوری آیین‌نامه‌ها و مقررات است. سال ۹۶ به‌منظور حمایت هرچه بیشتر از صنایع دستی کشور، قانونی با عنوان «قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی» در قالب ۱۵ ماده تصویب شد. این قانون ۱۵ ماده‌ای، به‌دنبال این بود که تشکل‌هایی در داخل سازمان میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی که هم‌اکنون تبدیل به وزارتخانه شده، ایجاد و تشکل‌های غیرمیراث‌فرهنگی منحل شوند. متأسفانه این قانون ۴ سال اجرا نشد، زیرا آیین‌نامه‌ای برای اجرای آن وجود نداشت. با روی کار آمدن دولت سیزدهم، تدوین و اجرای آیین‌نامه‌های لازم برای برخی قوانین روی‌زمین‌مانده، آغاز شد.

مشکل اصلی این حوزه را چه می‌دانید؟ راهکارهای اجرایشده برای حل این موارد چه بود؟

تعدد قوانین برای دریافت مجوز فعالیت در حوزه صنایع دستی، یکی از مواردی است که فعالان این هنر-صنعت را با مشکلات بسیاری مواجه می‌کند. بر همین اساس، همسان‌سازی و لغو برخی قوانین موازی در دستور کار قرار گرفت. باتوجه به برنامه‌های اجرایشده، در یک سال گذشته، حوزه صنایع دستی پیش‌تاز مجوزدایمی بوده و اعلان‌محوری، جایگزین صدور مجوزهای متعدد برای شروع فعالیت شده، اما مشاغل خطرآفرین باید طبق روال، مجوزهای لازم را از مراکز مربوطه دریافت کنند. توسعه درگاه‌های فروش، اقدام دیگری است که در این حوزه انجام شد. متأسفانه خلاف اینکه نمایشگاه‌های صنایع دستی در اوایل انقلاب به‌صورت حمایتی برگزار می‌شدند، در ۵ سال گذشته نمایشگاه‌ها تغییر رویه داده و با هدف دریافت هزینه از غرفه‌داران و فعالان صنایع دستی برگزار می‌شوند.

برگزاری نمایشگاه‌ها چقدر تأثیرگذار است؟

با برگشت نگاه حمایتی به فعالان این حوزه، راهبرد دولت سیزدهم دوباره برگزاری نمایشگاه‌های سراسری صنایع دستی و پس از آن، بازارچه‌های موقت است. این نمایشگاه‌ها باید به‌گونه‌ای برگزار شوند که تنها دغدغه شرکت‌کننده در حوزه صنایع دستی، فروش محصول تولیدی باکیفیت بالا باشد. به‌عبارت دیگر، فعال صنعتی نباید درگیر تأمین هزینه اجاره غرفه شود. در این میان، از شرکت‌های دانش‌بنیانی که وارد حوزه تجارت الکترونیک شوند نیز مطابق آیین‌نامه و مقررات حمایت می‌شود. در ادامه راهکارهای حمایتی دولت برای نخستین‌بار آیین‌نامه صدور مجوز برای خانه‌های صنایع دستی که بالاترین سطح عملیات صنایع دستی در بخش خصوصی را دارند، تدوین شده است. در بخش حمایت‌های مادی نیز تسهیلاتی به تولیدکنندگان صنایع دستی ارائه می‌شود و برای نخستین‌بار در دولت جدید، بسته‌های تحریک بازار پیش‌بینی شد که به‌موجب آن تسهیلاتی برای افزایش مصرف صنایع دستی از محل اعتبارات تبصره ۱۸ گرفته شده است.

چرا نرخ تعیین شده برای صنایع دستی بسیار بالا است؟

قیمت محصولات صنایع دستی موضوعی است که نمی‌توان برای بازارسازی آن را نادیده گرفت. برخی به بالا بودن نرخ صنایع دستی در بازار اشاره دارند. مواداولیه تولید صنایع دستی گران شده و متأسفانه صنایع دستی در سال‌های اخیر، از شکل کاربردی خارج و به کالاهای زینتی تبدیل شده‌اند. یکی از مأموریت‌های مهم وزارت میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی که نیازمند برنامه‌ریزی دقیقی برای آن هستیم، کاربردی‌سازی صنایع دستی است. برای تحقق این هدف باید برنامه‌ریزی‌های لازم برای صنایع دستی برگزار کرد مانند سفال و سرامیک انجام شود. این محصولات در بازار نرخ بالایی ندارند؛ در نتیجه با برنامه‌ریزی‌ها و توسعه این دسته، بسته‌ها نرخ تمام‌شده کالا برای مصرف‌کننده کاهش می‌یابد. در بخش زینتی صنایع دستی مانند آثار هنری میناکاری که از گران‌ترین صنایع دستی ایران به‌شمار می‌رود و توسط ماهرترین اساتید صنعتگر تولید می‌شود، بحث متفاوت است. این دسته از صنایع دستی گران است. در اصل هنر دست، دارای ارزش بالایی بوده و گران است. ارزش‌افزوده هنری باید یک نرخ هنری داشته باشد. در تمام دنیا نیز همین‌طور است و هر شخصی این محصولات را گران‌تر بفروشد، در فروش هنرمندتر است.

تجارت

شفاف نبودن آمار صادرات صنایع دستی درد مشترک فعالان تجاری

وقتی بر نامه بر «هیچ» بنا می‌شود

ایران در بخش صنایع دستی دارای بهترین و خاص‌ترین محصولاتی است که در تاریخ این کشور ریشه دارند. همچنین فعالیت هنرمندانی چیره‌دست در کشور ما موجب شد ایران در حوزه صنایع دستی به کشوری خلاق تبدیل شود. امروزه صنایع دستی علاوه بر هنر و هویت ملی به‌عنوان منبع درآمدی مهم به‌شمار می‌رود و می‌تواند در توسعه جوامع محلی، فقرزدایی، ارتقای سطح درآمد، رفاه اجتماعی و بهبود اقتصادی موثر واقع شود، اما متأسفانه در ایران این صنعت به‌دلیل برخی موانع و مشکلات از جایگاه واقعی خود فاصله گرفته و از نقش آفرینی در عرصه اقتصادی دور شده است. همچنین صادرات صنایع دستی، فرصتی ویژه برای پیشرفت تجارت در سطح بین‌الملل و به‌نوعی صدور فرهنگ و هنر ایران به خارج از مرزها است. با این حال حوزه صنایع دستی، آن‌گونه که باید و در حدی که لازم است موردتوجه قرار نگرفته و در عرصه تجاری و تعاملات با طرف‌های خارجی مدنظر قرار نمی‌گیرد. **سازمان** در این گزارش به‌مناسبت روز صنایع دستی که مصادف با ۲۰ خرداد است به بررسی چالش‌های صادرات صنایع دستی پرداخت.

عکس: آیدا فریدی

آثار توسعه صادرات صنایع دستی

صنایع دستی، نوعی صنعت تولیدی است که صادرات آن باعث رونق بازار کار و افزایش تولید آن می‌شود. از سوی دیگر صادرات صنایع دستی به‌نوعی صادرات فرهنگ و هنر ایران است و طرفداران زیادی در سراسر دنیا دارد. در صورتی که صادرات صنایع دستی اوج بگیرد، تأثیر عمده‌ای در کاهش نرخ بیکاری و جلوگیری از مهاجرت خواهد داشت.

می‌کنند و ترویج می‌دهند. همچنین صادرات صنایع دستی یکی از راهکارهای موثر برای توسعه اقتصاد کشور محسوب می‌شود. با افزایش صادرات صنایع دستی، ارزش افزوده تولیدی این صنعت بیشتر خواهد شد و در نتیجه، اشتغال و توسعه اقتصادی در کشور افزایش خواهد یافت. صنایع دستی یکی از صنایع مهم کشور است که سهم مهمی در صادرات غیرنفتی دارد. در واقع

ساخت اقوامی متشکل از فرهنگ‌ها و اعتقادات گوناگون است. هنرمندان فعال در این بخش با روحیه‌ای ملی و قومی، عشقی سرشار بر فرهنگ خود و علاقه‌ای وصف‌ناپذیر به هنر، با بهره‌گیری از مصالح، رنگ‌ها و چاشنی ذوق و سلیقه خود شروع به خلق اثری نو برآمده از باورها و آرزوهای سرزمین خود می‌کنند و با بهره‌گیری از هنر، عشق و باور خود را به سراسر جهان معرفی

صنایع دستی از مهم‌ترین و ارزشمندترین تولیدات هر کشور و نماد هنر و تفکر مناطق مختلف آن است و صادرات محصولات این بخش باعث رشد و رونق اقتصادی، اشتغالزایی، کارآفرینی و شکوفایی تولید می‌شود. صنایع دستی و هنرهای دستی، هموارکننده مسیری برای ورود به دنیای اقوام و ملل گوناگون و یکی از جذاب‌ترین شیوه‌های ممکن برای

صادرات چمدانی صنایع دستی

ایرانی، بتوانیم مطابق درخواست خریدار خارجی یا داخلی، بازنگری در رنگ یا استفاده بیشتر از برخی طرح‌ها داشته باشیم.

در نمایشگاه‌ها شرکت کنید

مدیرکل میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اصفهان با تأکید بر ضرورت حضور فعالان این حوزه در نمایشگاه‌های خارجی گفت: حضور در نمایشگاه‌های خارجی موجب معرفی بهتر محصولات صنایع دستی می‌شود که نتیجه این امر رشد صادرات خواهد بود. اکنون نیازمند جذب نیروهای جوان در حوزه صنایع دستی هستیم تا این افراد بتوانند با گردشگران خارجی ارتباط برقرار کنند و بر روش‌های کار و کلیت فضای مجازی مسلط باشند. در نتیجه این روند نگاهی نو بر بازاربایی تولیدات صنایع دستی حاکم می‌شود.

صنایع دستی گفت: در بخش صنایع دستی رسته‌های خاصی داریم که ارزشی آنها افسانه‌ای است. همچنین با استفاده از هوش مصنوعی و توانمندی اپلیکیشن‌ها و دیجیتال مارکتینگ در بخش صنایع دستی، می‌توانیم صادرات این بخش را چندین برابر کنیم، اما در حال حاضر آمار متمرکز ثبت‌شده قابل‌استنادی وجود ندارد؛ در نتیجه نمی‌توان هیچ برنامه‌ای برای توسعه صادرات داشت.

برندسازی انهدامی

رئیس اتحادیه تعاونی‌های صنایع دستی استان تهران با بیان اینکه در بخش صنایع دستی باید زنجیروار فعالیت کرد، افزود: نباید با یک برندسازی، انهدامی صورت گیرد و یک برند تک‌حلقه‌ای عمل و غده‌ای سطرانی ایجاد کند که سایر بخش‌ها بیکار بمانند. در واقع بازار هیجانی قابلیت برنامه‌ریزی ندارد و اگر با این روند ادامه دهیم بی‌شک نمی‌توانیم آینده خوبی را برای این صنعت متصور باشیم. باید محصول به فراخور بازار هدف تولید شود.

ظرفیت بی‌بديل نیازمند توجه ویژه است تا ضمن حمایت از هنرمندان شاهد افزایش ظرفیت صادراتی و رونق اقتصادی این استان باشیم. وی با اشاره به چالش دیگری در صادرات صنایع دستی اظهار کرد: یکی از موانع اصلی که پیش از این صادرکنندگان ما را دچار چالش کرده بود، پیمان‌سپاری ارزی بود، اما خوشبختانه لغو پیمان‌سپاری ارزی صنایع دستی در دولت به تصویب رسید. علاوه بر این اگر دولت بتواند مشوق‌های صادراتی و تولیدی خوبی را برای این حوزه در نظر بگیرد، قطعاً شاهد اتفاقات خوبی در حوزه صادرات صنایع دستی خواهیم بود. یکی از مشکلات صنایع دستی در کشور و استان اصفهان، بی‌توجهی به سلیقه جامعه هدف است؛ موضوعی که عکس ایران به‌شدت در دنیا موردتوجه قرار دارد. در این راستا لازم است پژوهش‌های کافی برای شناخت جامعه هدف صادراتی انجام شود تا بدون تغییر در معیارهای اصلی این هنرهای اصیل

که در این مسیر یاری همه نهادهای مربوطه ضروری است. **به این اقتصاد رونق دهید** مدیرکل میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اصفهان با اشاره به ضرورت توجه به تولید محصولات کاربردی در کنار صنایع دستی تأییدی تصریح کرد: تولید محصولات روز و کاربردی در زندگی می‌تواند با کمک به توسعه صادرات، درآمدزایی مناسبی برای هنرمندان و کشور داشته باشد و اقتصاد هنر از این طریق رنگ و لعاب رونق به خود خواهد گرفت.

توجه به سلیقه جامعه هدف

ایزدی با اشاره به اینکه اصفهان مهد صنایع دستی کشور است، اظهار کرد: خاستگاه بخش عمده صنایع دستی اصفهان است؛ مانند خاتم، قلم‌زنی و نگارگری که هر یک از این بخش‌ها دارای چالش‌های بسیاری است. صنایع دستی، این

فقدان آمار، زیر پای صادرات را خالی می‌کند

تنوع بسیار محصولات در حوزه صنایع دستی همواره جزو موانع شناسایی و کدگذاری حوزه صادراتی محسوب می‌شود که زمانبری و هزینه خاص خود را دارد. در واقع این موضوع باوجود اینکه یک فرصت است، در آمارگیری و برنامه‌ریزی منظم برای توسعه صادرات صنایع دستی چالش ایجاد کرده است. در حقیقت به‌دلیل تنوع بسیار محصولات در حوزه صنایع دستی، سامانه نظارتی معینی برای آن وجود ندارد. البته امیدواریم با پیگیری‌های صورت گرفته بتوانیم تا پایان سال ۱۴۰۲ ثبت اطلاعاتی حقیقی داخل در بخش تعاونی‌ها داشته باشیم. وی با تأکید بر اینکه غیر از تولید همه چیز در حاشیه قرار دارد، افزود: برای تولید موفق باید تمرکز تولیدکننده صنایع دستی صرفاً بر تولید باشد و درگیر مسائل حاشیه‌ای همچون چگونگی تأمین مواد اولیه نشود. توجه داشته باشید که اگر چالش تولیدکننده صنایع دستی مانند تأمین مواد اولیه و ابزار تولید رفع نشود، در مسیر تولید دچار مشکل می‌شود و قادر نخواهد بود که به بازارهای تخصصی فکر و برای آنها برنامه‌ریزی کند.

هیچ برنامه‌ای نمی‌توان داشت

استادرضایی با اشاره به ارزشی بسیار بالای

صنایع دستی پرداخت و افزود: چالش اصلی ما این است که در صنایع دستی تعریف خاصی از نظارت به‌طور متمرکز وجود ندارد. متأسفانه نقص آمار اعلامی ازسوی دولت ما را همراه می‌کند. ما خلأ بسیار زیادی در بخش آمار داریم، زیرا بسیاری از بنگاه‌های خصوصی فعال در این حوزه معتقدند دلیلی برای اعلام دقیق آمار صادرات آنها وجود ندارد. در واقع چالش اصلی ما این است که سامانه‌ی درستی برای بکارگیری ظرفیت‌های گسسته انجام نشده است. ما سال‌هاست که درگیر فقدان آمارهای درست هستیم و همواره این موضوع به‌عنوان چالش مطرح شده است. آمارهای موجود همه محدودی هستند و گاهی ۳ تا برابر افزایش رقم نسبت به آمار اعلام‌شده داریم. برای مثال در حوزه زیورآلات سنتی، طراحی‌های لباس و پوشش‌های سنتی صادرات چمدانی داریم، این در حالی است که اگر آمار دقیق این بخش ثبت شود، قابلیت رفع آسیب و برنامه‌ریزی منسجم ایجاد می‌شود.

تنوع زیاد اینجا مشکل‌ساز است!

رئیس اتحادیه تعاونی‌های صنایع دستی استان تهران با اشاره به دلایل فقدان آمار درست بیان کرد:

چالش‌های صادرات صنایع دستی

هدف صادرات محصولات ساخت دست مردم به بازارهای خارجی، اقدامی مطلوب انجام داد.

صادرات چمدانی کاهش باید

اکثر صنایع دستی ایران به‌دلیل نداشتن بسته‌بندی مناسب و برند به‌صورت چمدانی به بازار هدف حمل می‌شوند که این مسئله نه‌تنها باعث می‌شود صادرات صنایع دستی کشور ما در آمار جهانی ثبت نشود، بلکه قیمت فروش این محصولات نیز تنزل پیدا خواهد کرد. این در حالی است که می‌توان با کمی هزینه، این محصولات را در بسته‌بندی‌های شکیل و با برندی مناسب روانه بازار هدف کرد.

چین از بازار صنایع دستی حذف شود

متأسفانه چین با نیروی کار ارزان اقدام به تولید همه نوع محصولی با نام‌های جعلی کرده و در

خاطره استادرضایی، رئیس اتحادیه تعاونی‌های صنایع دستی استان تهران درباره وضعیت صادرات صنایع دستی به **سازمان** گفت: براساس آمار کشورهای عربی رتبه اول صادرات صنایع دستی را در اختیار دارند و پس از آنها کشورهای اروپایی هستند. همواره شعاری درست را می‌شنویم مبنی بر اینکه اولویت نخست در استفاده از ظرفیت صادرات غیرنفتی، صنایع دستی است که تنوع زیاد محصول در این بخش نیز این ظرفیت بی‌شمار را نشان می‌دهد اما در حقیقت این فقط یک شعار است و در عمل هیچ تلاشی برای توسعه این بخش نمی‌شود. وی با اشاره به چالش‌های حوزه بسته‌بندی صنایع دستی اظهار کرد: ممکن است حوزه بسته‌بندی با توجه به افزایش قیمت‌ها دچار تحول نشود و همچون گذشته به شیوه سنتی ادامه پیدا کند، اما اگر بسته‌بندی حرفه‌ای شکل بگیرد، می‌توانیم شاهد افزایش فروش باشیم. به هر حال وقتی صنایع دستی در یک بسته‌بندی شکیل و مرتب ارائه شود، به‌مراتب مشتری پسندتر از زمانی است که در کاغذ پیچیده می‌شود.

مشکل کجاست؟

استادرضایی به تشریح مهم‌ترین چالش در حوزه

صنایع دستی ایران نسبت به بسیاری از کشورها از قابلیت‌های خوبی برای جهانی شدن برخوردار است. در حال حاضر مردم بسیاری از کشورها با فرش، گلیم و گبه، سفال، سرامیک، شیشه و زیورآلات سنتی دست‌ساز ایرانی آشنا هستند و پارچه‌های قلمکار در آمریکا و عبا‌های فاخر پوشه‌ر نیز در کشورهای حاشیه خلیج فارس مشتریان خود را پیدا کرده‌اند.

واسطه‌ها حذف شوند

با این حال صادرات صنایع دستی با مشکلاتی روبه‌روست؛ از یک طرف تعداد واسطه‌های بین تولیدکننده اصلی و مصرف‌کننده نهایی به قدری است که شاید تولیدکننده روستایی به اندازه زحمتش مزد دریافت نکند. برای رفع این مشکل می‌توان با ایجاد تعاونی‌های روستایی با

سخن پایانی

اگر بخواهیم مشکلات فعالان صنایع دستی را در چند جمله مطرح کنیم، باید بگوییم صنایع دستی و هنرمندان آن متولی ندارند. هنرمند صنایع دستی بین سازمان‌ها در حال آمدوشد است و هیچ حمایت‌کننده‌ای ندارد.

نکته مهم‌تر صادرات صنایع دستی است که باوجود اهمیت بالای آن هیچ آمار دقیقی از آن وجود ندارد و صادرکنندگان فعال در این حوزه باید برنامه خود را روی هیچ بنا کنند؛ بی‌شک قدم اول برای ایجاد هرگونه توسعه در حوزه صنایع دستی ایجاد تحول در نوع نگاه مدیران و تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان اجرایی این حوزه است و این تحول جز از طریق تدوین مقررات و اسناد قانونی بالادستی میسر نمی‌شود.

فعالان حوزه صنایع دستی در بررسی مشکلات و ظرفیت‌ها تاکید کردند

حمایت از صنایع دستی، تربیت صنعتگر است

عکس: هاشمی

محور اصلی تمدن‌سازی ایران و لبه جدال تمدنی موجود، گردشگری و میراث فرهنگی است

تنوع صنایع دستی در ایران

می‌کنند. با گذشت سال‌ها تنوع صنایع دستی ایران افزایش یافته و از دسته اول خود فاصله گرفته است، اما بسیاری از آثار تولیدشده توسط هنرمندان ایرانی در دسته‌بندی‌های زیر قرار می‌گیرند. در طول سالیان و امروزه بسیاری از هنرمندان با تراشیدن صدف و نقاشی روی آن، صنایع‌دستی زیبایی خلق می‌کنند. نقاشی و حکاکی روی استخوان نیز از دیگر صنایع‌دستی ایران و سایر نقاط جهان به شمار می‌رود.

توسعه اقتصادی جوامع محلی یکی از مهم‌ترین اهداف صنعت گردشگری بوده و این صنعت یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه اقتصادی جوامع شهری به شمار می‌رود. بر همین اساس جاذبه‌های منحصربه‌فرد هر منطقه از مهم‌ترین عوامل جذب گردشگر است که منجر به درآمدزایی از محل هزینه‌کرد گردشگران و فراخور آن می‌شود و در نهایت توسعه اقتصادی جامعه میزبان را به دنبال دارد.

صنایع دستی در تقسیم‌بندی جاذبه‌های میراث فرهنگی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده و جوهره زندگی سنتی و باستانی اقوام را به نمایش می‌گذارد. در گفت‌وگوی **سنتی** با فعالان عرصه گردشگری و صنایع دستی نقش این محصول فرهنگی - هنری را در توسعه گردشگری و به‌دنبال آن اقتصاد بررسی کرده‌ایم.

آمارها نشان می‌دهد ۴۳۰ نوع صنایع دستی با محوریت آثار فرهنگی و تاریخی در کشور وجود دارد. مجموع فعالان این حوزه ۴ میلیون نفر هستند که عدد قابل توجهی است و البته با توجه به موقعیت ژئواستراتژیک ایران، گردشگری و صنایع دستی هنوز به جایگاه واقعی خود نرسیده است.

هر یک از شهرها و روستاهای ایران باتوجه به اقلیم و امکانات هر منطقه، صنایع‌دستی مختلفی تولید

مدیرکل گردشگری و میراث فرهنگی دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری، صنعتی و ویژه اقتصادی درباره اهمیت صنایع دستی در توسعه اقتصاد کشور به **سنتی** گفت: گردشگری به عنوان دومین صنعت ثروت‌ساز دنیا و یکی از صنایع سبز جهان مدرن شناخته می‌شود که امروزه با توجه به تنوعی که در این صنعت وجود دارد از هر جاذبه‌ای برای جذب مخاطب خاص آن استفاده می‌کند و چه رقابت‌های سنگینی در این حوزه برای جذب گردشگر انجام می‌شود، چرا که گردشگری عمل رشد اقتصادی و تبادل فرهنگی است. از همین جا است که ارتباط تنگاتنگ میان گردشگری و صنایع دستی شکل می‌گیرد. علاوه بر این، شاخصه هر دو صنعت این است که هر دو ثروت‌ساز هستند و هر دو شأنیت فرهنگی دارند.

هنر صنعت در جهان

محمد فرزاد میرزایی قلعه با تاکید بر اینکه صنایع دستی را در جهان در قالب هنر صنعت می‌شناسند، ادامه داد: صنایع‌دستی ارتباط دقیقی با فرهنگ و زیست‌بوم یک منطقه دارد و جالب این است که در گوشه گوشه کشورمان، آثار و تولیداتی بی‌شماری را دارا هستیم که همه اینها یک ثروت بی‌انتهاستند. آمارها نشان می‌دهد که در کشور ما ۴۳۰ نوع صنایع دستی با محوریت آثار فرهنگی و تاریخی وجود دارد. مجموع

فعالان در این حوزه ۴ میلیون نفر هستند که عدد قابل توجهی است و البته با توجه به موقعیت ژئواستراتژیک ایران، گردشگری و صنایع دستی هنوز به جایگاه واقعی خود نرسیده است.

وی در ادامه افزود: ایران از نظر تنوع محصولات فرهنگی و جاذبه‌های گردشگری جزو ۵ کشور برتر جهان است و با بیش از ۱۵ کشور جهان هم‌مرز است که به راحتی می‌تواند با این کشورها تبادلات اقتصادی و ... داشته باشد. از این‌رو لازم است که ما ذهنیت خود را از توجه به بازارهای کشورهای دوردست به بازارهای کشورهای همسایه داشته باشیم که بالغ بر ۸۰۰ میلیون نفر امکان‌سنجی توسعه بازار وجود دارد.

بازار پروتوق فرش و سفال در کشورهای همسایه

مدیرکل گردشگری و میراث فرهنگی دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد افزود: نوع و سلیقه کشورهای همسایه تمرکز بر کالاهای مصرفی نسبت به کالاهای دیگر است، به طوری که بازار فرش و سفال در این میان پروتوق‌تر است و این موضوع می‌تواند شکل‌گیری زنجیره ارزش صنایع دستی را برای ما به ارمغان بیاورد.

جایگزین جدی برای نفت

میرزایی قلعه در ادامه خاطر‌نشان کرد: اگر دقت ویژه‌ای به گسترش صادرات در این حوزه داشته

ارتباط تنگاتنگ گردشگری و صنایع دستی

باشیم، صنایع دستی می‌تواند در بستر توسعه، محصول محور گردشگری برای کشور باشد و حتی باتوجه به هزینه پایین تولید و وجود نیروی کار، سود حاصل از صنایع دستی بسیار بالاتر از صنعت نفت است. بنابراین دستگاه‌های حاکمیتی باید ورود جدی به تغییر چرخه اقتصاد بر مدار گردشگری و صنایع‌دستی داشته باشند، چرا که محور اصلی تمدن‌سازی ایران و لبه جدال تمدنی موجود، گردشگری و میراث فرهنگی است.

این فعال حوزه گردشگری با بیان اینکه در جنگ ترکیبی موجود، بهترین حرکت استفاده از ظرفیت‌های گردشگری است، تصریح کرد: حوزه صنایع دستی زودبازده و فراگیرتر است. برای توسعه این مهم، بستر جغرافیایی و قوانین حاکم بر مناطق آزاد فرصت بسیار خوبی است که کنشگران این حوزه بتوانند ضمن سرمایه‌گذاری در عرصه صادرات محصولات صنایع دستی و جذب گردشگر نقش مثمرتری داشته باشند.

مناطق آزاد، بستر کلان بازارهای صنایع دستی

میرزایی قلعه در ادامه خاطر‌نشان کرد: مجموعه مناطق آزاد کشور سالانه بالغ بر ۴۰ میلیون تردد و ۱۰ میلیون نفر شب اقامت دارند که این یعنی بستر بسیار کلان بازارهای موجود برای گردشگری و صنایع دستی. این مناطق به‌خاطر همجواری با کشورهای همسایه، راحتی تردد و نیاز نداشتن به روادید و ... در حوزه‌های

ظرفیت صنایع دستی فراتر از اقتصاد معیشتی

درد و یک کار مهارت‌محور است. وی با اشاره به ظرفیت زودبازدهی فعالیت‌های حوزه صنایع دستی گفت: فعالان این حوزه به دوره آموزش‌های کوتاه‌مدت نیاز دارند، بنابراین در صورت کسب آموزش و مهارت می‌تواند در زمینه مشاغل زودبازده قرار گیرد و آموزش‌گیرنده صنایع دستی می‌تواند در اسرع وقت وارد بازار کار و تولید شود. میرمبین افزود: از سوی دیگر، صنایع‌دستی ارزش افزوده بسیار بالایی دارد. برای مثال، ماده اولیه‌ای مثل چوب یا فلز به خودی خودی دارای ارزش ریالی بالایی نیست و با کاری که روی آن انجام می‌شود، دارای ارزش معنوی می‌شود و قیمتش بالا می‌رود؛ حتی وقتی مشمول گذشت زمان می‌شود، چه‌بسا ارزش آن هم ارتقا می‌یابد، بنابراین ارزش‌افزوده بالایی در تولیدات این هنر صنعت نهفته است. در عین حال، این تولیدات می‌توانند هم استفاده کاربردی و تزئینی داشته و هم به‌عنوان یک کالای نوستالژیک به‌کار روند. بنابراین، دامنه کاربرد آنها بسیار وسیع است.

بازار فروش در اختیار بخش خصوصی

کارشناس آموزش و ترویج صنایع دستی وزارت میراث فرهنگی درباره عرضه محصولات صنایع دستی گفت: در گذشته، سازمان صنایع دستی یک‌سری مغازه در اختیار فعالان صنایع دستی قرار می‌داد که از طریق این مغازه‌ها هم استانداردهای آثار و هم قیمت‌ها و عرضه را کنترل می‌کرد. اکنون براساس اصل ۴۴ قانون اساسی دیگر بخش دولتی نمی‌تواند به این موارد تجاری بپردازد و از آنجا که دیگر مکانی برای عرضه این محصولات وجود ندارد، ما تنها به‌لحاظ

معماری یکی از زیباترین و بدیع‌ترین شاخه‌های هنر در ایران است که صنعتگران هنرمند با تلفیق آنها با سایر صنایع‌دستی آثار منحصربه‌فردی خلق کرده‌اند. صنایع‌دستی هنری مانند مقرنس، گچ‌بری، آینه‌کاری، نقاشی دیواری سنتی، آجرکاری نمونه‌هایی از تلفیق معماری و صنایع‌دستی در ایران است. ساخت آلات موسیقی سنتی ایرانی یکی از برجسته‌ترین صنایع‌دستی ایران است.

مهم توسعه صادراتی فرهنگ پایه کشور هستند که انتظار می‌رود با حضور کنشگران، این اتفاق قوی‌تر از همیشه انجام شود.

توسعه تعاونی‌های صنایع دستی

مدیرکل گردشگری و میراث فرهنگی دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد گفت: یکی از سیاست‌های ما در راستای حمایت از بازار صنایع دستی، توسعه تعاونی‌های صنایع دستی بوده است که اکنون بالغ بر ۳۰ تعاونی جدید ثبت شده‌اند و در حال فعالیت هستند که مجموع قوانین مناطق آزاد در بسته‌های مختلف از آنها حمایت می‌کند.

۴۳ نوع هنر صنعت در مناطق آزاد

میرزایی قلعه در پایان خاطر‌نشان کرد: سال گذشته بالغ بر ۲۱ جشنواره و بازارچه صنایع‌دستی در مناطق آزاد برگزار شد که تعاونی‌های این مناطق در بیش از ۳۰ نمایشگاه ملی و منطقه‌ای شرکت کردند. در کل مناطق آزاد کشور ۴۳ نوع هنر صنعت وجود دارد. در تلاش هستیم ضمن ثبت آنها در راستای توسعه بازارمحور این محصولات اقداماتی از جمله تکمیل زنجیره ارزش آنها، حمایت مالی و معنوی از صنعتگران، تکمیل شناسنامه آنها و ... داشته باشیم.

قانون‌گذاری و نظارت می‌توانیم در این عرصه صنایع دستی موثر باشیم و دیگر نمی‌توانیم به‌طور مستقیم وارد بازار صنایع دستی شویم و این کار به بخش خصوصی واگذار شده است.

وی افزود: وزارت میراث فرهنگی تنها از طریق تصویب مقررات و بخشنامه‌ها می‌تواند از این حوزه حمایت کند. البته می‌توانیم هنرمندانی را برای گرفتن تسهیلات به بانک‌ها معرفی کنیم، اما باز هم آنها برای گرفتن این تسهیلات باید تابع قوانین بانک‌ها باشند.

مغازه‌های فروش و بازارچه‌های صنایع دستی هم در اختیار بخش خصوصی است، اما ما سعی می‌کنیم از طریق قوانین مختلف تا جایی که می‌توانیم این کار را برای آنها تسهیل‌گری کنیم.

برگزاری نمایشگاه‌های سراسری صنایع دستی

میرمبین در ادامه تصریح کرد: آیین‌نامه‌های اجرایی قانون حمایت از هنرمندان که در سال ۹۶ تصویب شد، در دست تدوین است که با بازبینی و اصلاح برخی موارد، نتایج نهایی منتشر خواهد شد. پس از تصویب و ابلاغ آیین‌نامه‌های مورد نظر، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی وارد عرصه فروش محصولات

سخن پایانی

فرآیند تولید صنایع دستی از طراحی گرفته تا مواد اولیه و بسته‌بندی با مشکلات جدی روبه‌رو است. نبود برنامه جامع حمایتی برای تولید صنایع دستی سبب شده است تا هنرمندان مشکلات متعددی را تجربه کنند و صنایع‌دستی از خلاقیت، به‌روز شدن و

تغییر رویکرد به سمت رویدادهای هوشمند

پایک کلانی فعال اقتصادی

کمیت و کیفیت شاخص‌های مثبت موثر بین فعالان تولید و بازار محصولات غیرنفتی در برابر شاخص‌های منفی آن، آن‌قدر ابتدایی، قدیمی، ناچیز و سنتی مدیریت می‌شود که کمابیش می‌توان تمام آنها را نادیده گرفت. از جمله مهم‌ترین این شاخص‌های منفی، نقش پررنگ واسطه‌های دولتی و خصوصی و سنتی بودن روش‌ها و برنامه‌های تجارت و بازرگانی است. در این فرآیند، فعالان اقتصادی از زنجیره تولید تا بازار صادراتی، سنتی و جزیره‌ای عمل کرده و این مهم باعث شده، تاکنون برنامه‌های متعدد دولت‌ها، مشکل سرگردانی تنظیم بازار و موانع توسعه صادرات محصولات غیر نفتی را حل نکنند.

به‌طورمثال، در طول یک سال گذشته، به‌دلیل عدم‌تمرکز در مدیریت و بهره‌برداری از فرصت‌های تجاری، بارها شاهد تغییرات و گسست ناگهانی در برنامه‌های تنظیم بازار انواع محصولات کشاورزی بودیم.

در حالی که همزمان با این به‌هم‌ریختگی، مسئولان بدون هماهنگی با برنامه‌های بخش خصوصی، در حال ریزی برای ریل‌گذاری و گشایش فرصت‌های تجاری و بازرگانی خارجی با کشورهای اطراف بودند و از طرفی، فعالان بخش خصوصی نیز بدون اطلاع از برنامه‌های دولت مشغول برگزاری نمایشگاه‌های جمعی، کنفرانس‌ها و همایش‌ها با همین هدف بودند. نکته قابل‌تأمل اینکه تاکنون از استراتژی مدیریت یکپارچه و متمرکز برای بهره‌وری از فرصت‌های تجاری استفاده نشده و در نهایت، بی‌توجهی به این مهم منجر به بروز مشکلات زیر شده است:

۱- فضای تنظیم بازار از تولید تا مصرف هدفمند نبوده و باعث شده است تا رفع موانع برای گشایش بازارهای صادراتی مرتبط همچنان انجام نشود.

۲- تاکنون با تلاش‌های بسیار برای گشایش و توسعه بازارها و به‌دنبال آن، ترسیم استراتژی الگوی کشت و تنظیم بازار باثبات صادرات غیرنفتی به نتیجه مثمر‌تر نرسیده‌ایم.

به‌طورقطع، شناخت، تثبیت و عملیاتی کردن استراتژی صحیح بهره‌برداری از برگزاری رویدادها به‌عنوان فرصت‌های تجاری، به‌تنهایی می‌تواند به توانمندسازی تولیدکنندگان محصولات صادرات‌محور بینجامد. همچنین می‌توان برای تولید پایدار موثر بر مهار تورم، تنظیم بازار و برندسازی واقعی محصولات غیرنفتی کشور راهکارهای عملیاتی، مشخص و زمان‌بندی‌شده ارائه داد. در این بین برخی منتقدان نیز به طرح سولاتی می‌پردازند که در ادامه می‌آید:

- راهکار و استراتژی جایگزین برای بازاررسانی سنتی و پرضرر فعلی چیست؟
- چگونه باید فرصت‌های نسل جدید رویدادهای دانش‌بنیان بهره‌ور تجارت و بازرگانی محصولات تولیدی غیرنفتی ایران را شناخت و آنها را به‌عنوان جایگزین روش‌های قدیمی مدیریت بازار این محصولات معرفی و تثبیت کرد؟

امروزه، حضور دنیای مجازی، تغییرات ناگهانی و گستردگی را در تمام جهات پیش آورده و باعث شده است تا مدیریت یکپارچه و فوق‌تخصصی رویدادهای هوشمند تجاری و بازرگانی مانند نمایشگاه‌ها، کنفرانس‌ها و همایش‌ها، به مهم‌ترین و به‌روزترین راهکار مدیریت متمرکز و هوشمند اکوسیستم‌های موثر بدل شوند. این ابزار می‌تواند برای وصل حلقه‌های زنجیره تولید تا بازار وارد عمل و به امری ضروری و حیاتی در حفظ امنیت غذایی کشورهای پیشرفته محسوب شوند.

مدل مدیریت یکپارچه برگزاری نسل جدید رویدادهای فوق‌تخصصی با رویکرد تبیین و توسعه زنجیره‌های ارزش محصولات، مهم‌ترین اصلاحی است که باید در برگزاری رویدادها صورت پذیرد. در این بین، رویکرد مدیریت ارزش مهم‌ترین راهکار برون‌رفت از گسست بازار و تولید است.

بنابراین، رویدادهای هوشمند، به‌اندازه کافی گسترش و دوربینی دارند تا نیازهای آینده مصرف‌کنندگان را دریابند و چگونگی پوشش این نیازها را لحاظ کنند. در ادامه نیز، بازاریابی در قالب نیازسنجی و نیازسازی برای مشتریان محقق خواهد شد.

تقابل صنعتی‌سازی با معماری سنتی

مؤرخ و پژوهشگر دولتی
کارشناس بازار مسکن

افزایش شهرنشینی و نیاز به ساخت‌وساز با سرعت بیشتر و کیفیت بالاتر باید ما را به این فکر بیندازد که در ساختمان‌سازی باید به سوی صنعتی‌سازی پیش برویم که یکی از این شاخه‌ها صنعتی شدن در فضاهای معماری است، اما به نظر می‌رسد با حرکت بخش ساخت‌وساز مسکونی به سمت صنعتی‌سازی، معماری سنتی ایرانی به فراموشی سپرده می‌شود.

با این همه همواره اولویت دولت‌ها بر مبنای رفح مشکلات این حوزه و تامین مسکن بنا شده است. بر همین اساس طرح‌های مسکنی دولت سیزدهم نیز بخشی از تقاضای بازار مسکن را مدیریت خواهد کرد. از طرف دیگر، پیشرفت‌های وزارت راه و شهرسازی در بخش تامین زمین و تکمیل برخی پروژه‌های در حال ساخت، بسیار چشمگیر بوده است. این اقدامات، برای ساماندهی بازار مسکن موثر خواهند بود؛ اما در عمل برای اجرایی شدن این سیاست‌ها، باید در راستای تخصصی‌سازی و آموزش، گام‌های موثرتری برداشته شود.

نهاد‌های مسکن باید در بحث مصالح ساختمانی، تعیین دستمزدها، صنعتی‌سازی و آموزش نیروی انسانی مدیریت شود تا بتواند هزینه تمام‌شده ساخت‌وساز را تحت‌تاثیر قرار دهد. همچنین، بحث مربوط به نقدینگی باید مورد توجه قرار بگیرد؛ یعنی اگر دولت در مدیریت نقدینگی برنامه‌های کارآمدی داشته باشد و با استفاده از ابزارهای مالی مختلف از دلای مسکن فاصله بگیرد، می‌تواند به تدریج نقدینگی را به سمت تولید ببرد و بازار مسکن را کنترل کند. سیاست اخیر دولت برای ساماندهی بازار مسکن به‌علت فاصله نرخ ملک به‌عنوان یک کالای سرمایه‌ای با سطح اقتصادی دهک‌های پایین جامعه، نمی‌تواند تاثیر زیادی در کوتاه‌مدت برای فروکش کردن بازار مسکن بگذارد.

موضوعاتی که در حال حاضر برای بهبود بازار مسکن مطرح می‌شود، آن‌چنان که باید کارساز نیست، بلکه دولت باید سیاست‌هایی را اجرایی کند که برای قشر متوسط رو به پایین، عرضه مدیریت‌شده مسکن را به‌همراه داشته باشد. همچنین، برای ساماندهی بازار اجاره باید نهادهای اجاره‌داری حرفه‌ای در کشور ایجاد شود، البته در حال حاضر وزارت راه و شهرسازی برای اجاره‌داری حرفه‌ای برنامه‌ریزی‌هایی کرده است که به‌زودی اجرایی می‌شود. همچنین، شهرداری‌ها همانند کشورهای پیشرفته می‌توانند به بخش اجاره‌داری حرفه‌ای ورود کنند و به کمک بازار مسکن بیایند.

از لحاظ قانونی کشور هیچ مشکلی برای ساخت مسکن ندارد، زیرا هم قانون حمایت از تولید و عرضه مسکن در کشور، هم قانون جهش تولید، توسط مجلس برای بهبود بازار مسکن تصویب شده است؛ اما باید درباره قانون نهضت ملی مسکن توجه کرد که ساخت یک‌میلیون واحد در سال تنها وظیفه دولت نیست و دولت باید با بسترسازی مناسب در زمینه اقتصادی و زیرساختی، مسیر همواری را برای ساخت و ساز ایجاد کند.

باید توجه داشت مجلس بیش از ۲۰ هزار میلیارد تومان منابع برای ساخت‌وساز در بافت فرسوده در نظر گرفته است که با برنامه‌ریزی هدفمند در بخش ساخت‌وساز در بافت فرسوده، می‌تواند تاثیر بسیار مثبتی بر بازار مسکن بگذارد؛ اما در صورتی که ساخت‌وساز در بافت فرسوده پاسخ بازار را ندهد، دولت باید به فکر توسعه مناطق سکونتگاهی جدید بوده یا در داخل کلانشهرها، به مسئله ساخت‌وساز به حساب‌شده توجه داشته باشد.

سرعت عملیات اجرایی در بسیاری از برنامه‌ریزی‌های ساختمانی به‌طورعام و ساخت و تولید مسکن به‌صورت‌خاص، در انتخاب سیستم صنعتی نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا می‌کند. روش‌های سنتی ساخت ساختمان موجود در کشور نشان‌دهنده آن است که بیشتر این روش‌ها قادر به اجرای سیستم مناسب ساختمان در مدت زمان‌های کوتاه و با کیفیت مناسب نیستند.

از طرفی، روش‌های نوین ساخت صنعتی ساختمان هر یک قادر هستند که زمان اجرای سازه و کل ساختمان را به‌مقدار قابل‌ملاحظه‌ای نسبت به روش‌های متعارف ساخت‌وساز کاهش دهند. از نکات قابل توجه، مسائل مالی این گونه پروژه‌ها است. تامین مالی پروژه‌های با روش‌های صنعتی، نیازمند مکانیزمی متفاوت از روش‌های متعارف است. حجم سرمایه‌گذاری اولیه بالا در شروع پروژه‌ها و تخصیص اعتبار موردنیاز طی پروژه نحوه سرمایه‌گذاری متفاوتی را برای پیمانکار ایجاد می‌کند.

زیرساخت

اهمیت جایگاه و اهمیت معماری سنتی در کشور را بررسی کرد

هویت فراموش شده

موضوعی که در کشور ما به‌وفور مشاهده می‌شود، معماری سنتی ایرانی و شکوه و جلال سازه‌های متنوع در شهرهای مختلف است

معماری سنتی نوعی از معماری است که در هر ناحیه مختص خود است. خصوصیات معماری سنتی معمولاً براساس فرهنگ و طرح‌های سنتی رایج در هر منطقه شکل می‌گیرد. معماری سنتی که در حال حاضر استفاده و توسط سازندگان و معماران اجرا می‌شود، مشتعل بر وفاداری به حفظ پیوند بین سبک‌های معماری قدیمی و استفاده مجدد از مصالح جدید یا طراحی ساختمان‌ها است؛ به‌گونه‌ای که با ساخت‌وساز سنتی سازگار بماند. به این ترتیب، احساس پیوند معماری سنتی قدیمی با سبک معماری مدرن حفظ می‌شود و نوع معماری سنتی جلوه می‌کند.

معماری سنتی، با این همه به یاد درهای چوبی با درکوب‌های قدیمی و جذاب می‌افتند که با باز کردن این درها و گذشتن از دالان‌های دراز و باریک، چشم‌انداز حیاطی بزرگ با اتاق‌های دور تا دور و حوضی فیروزه‌ای در وسط حیاط و گل‌های ششمعدانی اطراف آن تداعی می‌شود؛ منظره‌ای که در این زمانه کمتر می‌بینیم و متأسفانه معماری نه‌چندان مدرن و بی‌روح، جای آن را گرفته است. **ساخت** در این گزارش پیرامون معماری سنتی با کارشناسان به‌گفت‌وگو پرداخته است.

محمد انوشه‌ئی
editor@smtnews.ir

معماری سنتی، نشانگر فرهنگ جامعه است

جاذبیت غیرقابل‌وصفی را به مخاطب القا کند. هرچند در سال‌های گذشته و دهه‌های اخیر، معماری سنتی به‌دست فراموشی سپرده شده و سبک‌های جدید و مدرن بر بیشتر ساختمان‌های ساخته‌شده، حاکم است، اما امروزه باتوجه به تمرکز طراحان و معماران مشهور ایرانی به سبک‌ها و معماری سنتی ایرانی، باز استفاده از طرح‌های سنتی در معماری ایرانی و تلفیق آن با طرح‌های جدید نیز طرفداران بسیاری پیدا کرده است.

ساخته می‌شوند، از معماری استاندارد و اصولی برخوردار نباشند، اما نمی‌توان از بکارگیری یک معماری خوب در ایجاد طرح‌ها و سازه‌ها و تاثیر آن بر فضای درونی ساختمان غافل ماند. باتوجه به اینکه معماران و هنرمندان قدیمی در گذشته از اصول معماری سنتی بهره می‌جستند و در کلیه آثار هنری آن زمان این مسئله کاملاً مشهود بود، اما امروزه معماران مدرن بر این باور هستند که تلفیق دکوراسیون سنتی و مدرن می‌تواند محبوبیت و

هر منطقه در سراسر دنیا همیشه نمادی از فرهنگ و آداب و رسوم موجود در آن منطقه است که به‌راحتی می‌توان با بررسی و تخصص در معماری سنتی منطقه‌ای، تمامی خصوصیات و ویژگی‌های جامعه، اخلاقی و زندگی آن ناحیه را متوجه شد. طراحان و معماران قدیمی در ایران، در معماری سنتی توجهی به نمای خارجی خانه‌ها نمی‌کردند و بیشتر تمرکزشان بر طراحی داخلی خانه‌ها بود. اگرچه ممکن است، ساختمان‌هایی که امروزه

به جرأت می‌توان گفت که معماری سنتی ایرانی که در گذشته مرسوم بوده، یکی از بی‌نقص‌ترین و جذاب‌ترین معماری‌های جهان بوده است، چرا که این سبک معماری، بدون وجود ابزارآلات پیشرفته و مدرن انجام و خانه‌هایی با ظرافت و جذاب ساخته می‌شد که امروزه الهام‌بخش طراحان بنام معماری است. معماری سنتی که در تاریخ گذشته ایران وجود دارد، به‌نوعی نشانگر فرهنگ جامعه حاکم بر آن زمان است، البته معماری سنتی مربوط به

نقش کمرنگ معماری سنتی در ساخت‌وسازها

شخصه مهمی است که باید نه به‌صورت فرمی بلکه به‌صورت موضوعی موردتوجه قرار گیرد. در ساخت و طراحی یک ساختمان اگر بکارگیری جدیدترین مصالح مدنظر قرار می‌گیرد؛ به همان نسبت انطباق با اقلیم، شرایط فرهنگی، انسانی و خلق‌و‌خو هم مهم و ضروری است. گذشتگان ما در معماری هوشمندانه عمل می‌کردند و ما هم باید به آن هوشمندی برگردیم.

امروزه ساختمان‌سازی بیشتر از آنکه به انطباق با شرایط اقلیمی وابسته باشد، به تجهیزات روز وابسته است. در گذشته در هر اقلیمی با هر نوع فرهنگ، آب‌وهوا، جغرافیا و خلق‌و‌خو یک سبک از معماری و ساخت‌وساز پیاده می‌شد؛ انطباق بافت سنتی یزد با شرایط اقلیمی و درون‌گرایی مردمی و ساخت ویلاهای خاص و مدرن در شمال و جنوب کشور منطبق با خلق‌و‌خوی برون‌گرایی نمونه‌هایی از این دست هستند.

وی در پایان گفت: باید توجه بیشتری به فرهنگ و آموزش معماری صورت گیرد، زیرا آینده ما در همین شهرها رقم می‌خورد و اگر قرار است، آینده خوبی داشته باشیم زمینه‌ساز آن، توجه به معماری و حفظ آثار باستانی است که اگر با کم‌توجهی و کم‌کاری به همین منوال امروز حرکت کنیم، سرانجام خوبی از لحاظ زیست‌محیطی و فرهنگی نخواهیم داشت. کافی است هیچ بنای جدیدی نسازیم و همین سرمایه‌های باستانی را حفظ کنیم.

بکارگیری نقشه‌های معماری در سازه‌ها، جایگاه فعلی صنعت ساختمان‌سازی بسیار متزلزل است که نیاز به یک بروزرسانی تخصصی دارد.

حوزه آپارتمان‌نشینی جامعه ما با کمبود معماری روبه‌رو و در واقع شهرنشینی برای خیلی از شهروندان درونی نشده است، به‌طوری‌که انبوهی از مسائلی، درگیری‌ها و اختلافات را در آپارتمان‌ها شاهد هستیم که به‌علت فقر فرهنگی و نبود الزامات معماری به‌وجود آمده است؛ ازاین‌رو خیلی از برج‌های ساخته‌شده حتی با بافت اجتماعی منطقه همسازي ندارند و به‌عنوان وصله‌ای ناجور در منطقه خودنمایی می‌کنند، بنابراین ضرورت دارد در کنار توجه به قوانین ساخت؛ به معماری به‌ویژه معماری سنتی توجه شود تا دوباره حال و هوای ساختمان‌ها، زندگی مردم را بانشاط‌تر کند.

باوجود اینکه معماری در ایران از سابقه فرهنگی، تاریخی و هنری بی‌ظنیری برخوردار است، متأسفانه در سال‌های اخیر آن‌چنان که بایدوشاید برای معماری اهمیت و توجهی درخور آن قائل نشده‌ایم. معماری علم هنر و طراحی است که با تلفیق فرهنگ و زیبایی‌شناسی، شاهکاری بی‌ظنیر از یک بنا را خلق می‌کند؛ با این وجود معماری هنوز جایگاه واقعی خود را نزد ما پیدا نکرده است.

معماری کنونی از مفاهیم فرهنگی فاصله گرفته است

وی همچنین با تاکید بر اینکه معماری کنونی و شهرسازی از مفاهیم فرهنگی به نسبت گذشته فاصله زیادی گرفته است، گفت: نخستین نشانه‌های فرهنگی یک شهر نوع معماری آن است و این

و مصالح متناسب با هر اقلیم) را می‌توان در معماری بناهای تاریخی ایران مشاهده کرد.

این کارشناس عنوان کرد: معماری سنتی یک هنر اجتماعی است. معماران گاه بناهایی را با ایده‌های شخصی طراحی می‌کنند و حتی می‌سازند، اما بیشتر ساختمان‌ها باتوجه به نیازهای اجتماعی طراحی می‌شوند.

معمولاً از معماران انتظار می‌رود که یک ساختمان مشخص را در یک مکان مشخص طراحی کنند. در روند ساخت یک ساختمان افراد زیادی درگیر می‌شوند و قوانین و آیین‌نامه‌های ساختمانی، تصمیم‌گیری‌های معمار را محدود می‌کنند.

معماری سنتی ترکیبی از هنر و مسائل فنی است، به این معنی که در این نوع معماری نه‌تنها مسائل فنی نقش مهمی ایفا می‌کنند، بلکه جنبه هنر را نیز در برمی‌گیرد؛ بنابراین می‌توان گفت هنر در معماری سنتی، موضوع بسیار مهمی است.

حاجی‌زاده تصریح کرد: متأسفانه رسانه‌های کشور در زمینه جا انداختن فرهنگ معماری سنتی در بین خانوارهای ایرانی نقش بسیار کمرنگی ایفا کرده‌اند.

اکنون در کشور شاهد ساخت بناهایی هستیم که بدون توجه به بحث معماری و برپایه نقشه‌های فاجعه‌آمیز و بی‌کیفیت ساخته شده‌اند و عجیب است که تمام مجوزهای لازم را هم برای پایان کار اخذ می‌کنند. این موضوع باعث می‌شود که ما متأسفانه شاهد ساختمان‌هایی باشیم که نه‌تنها استاندارد نیستند، بلکه به‌هیچ‌عنوان قابل‌سکونت هم نیستند. باوجود طرح قوانین غیراصولی از سوی شهرداری‌ها و سازمان نظام‌مهندسی و نبود نظارت و مدیریت مطلوب برای

کوروش حاجی‌زاده، کارشناس معماری در رابطه با معماری سنتی ایرانی به **ساخت** توضیح داد: آنچه از بناهای تاریخی در کشور ما به‌شکلی پررنگ مشاهده می‌شود، معماری سنتی ایرانی و شکوه و جلال سازه‌های متنوع در شهرهای مختلف و از اهمیت ویژه‌ای نه‌تنها در داخل بلکه در تمام دنیا برخوردار است و هرساله در بزرگ‌ترین دانشگاه‌های دنیا تدریس می‌شود. معماری سنتی ریشه در فرهنگ ملت ما دارد. متأسفانه در کشور ما اتفاق‌های مختلفی باعث شده تا معماری سنتی به دست فراموشی سپرده شود. در گذشته تلفیق معماری ایرانی - اسلامی جایگاه ویژه‌ای در کشور ما پیدا کرد، اما اکنون معماری سنتی جایی در معماری مدرن ندارد و کمابیش از یاد رفته است.

وی افزود: معماری سنتی ایرانی چیزی نیست جز رابطه انسان با دیگری؛ به این معنا که توجه ما به موضوع انسان و رابطه‌اش با ساختمان بسیار مهم است. این تعریف نه‌فقط برای معماری سنتی ایرانی بلکه برای اصل موضوع معماری به کار می‌رود؛ به‌طبع بنایی که در ایران طراحی می‌شود، رنگ ایرانی به خود می‌گیرد.

حاجی‌زاده با‌اشاره به معیارهایی مانند مردم‌واری (تناسب میان ساختمان و انسان) در معماری گفت: مردم‌واری جزو خصیصه‌های معماری است که برخی معتقدند معماری ایرانی آن‌طور که باید از این خصیصه برخوردار نیست.

حتی برخی کارشناسان این حوزه پا را فراتر گذاشته و می‌گویند، بعد از ورود اسلام در معماری ایرانی، شاهد نوعی خودبرتربینی در بناهای معماری هستیم، اما شاخصه دیگری مثل خودبسندگی (استفاده از مواد

معماری سنتی بخشی از زندگی ما نیست!

حسین فضیجی، کارشناس معماری به **ساخت** گفت: یکی از مسائل مهم در شناخت معماری سنتی ایران، قطع شدن فرهنگ معماری سنتی و پیدایش گونه‌هایی از فضاهای جدید معماری و شهری است که غالباً با فضاهای سنتی متفاوت هستند. متأسفانه در باور و فرهنگ‌های امروزی هر چیزی که به آن لفظ سنتی می‌دهیم، انگار از موضوعی منجمد و متوقف در گذشته صحبت می‌کنیم که امروز اگرچه مورداحترام ما است، اما بخشی از زندگی ما نیست. در بهترین حالت، اشیای سنتی برای ما حالت نوستالژی دارد و یادآور خاطرات ترک‌شده ما در گذشته است که غیرقابل‌دستیابی مجدد محسوب می‌شود.

وی افزود: به‌دلیل تحولات در سبک زندگی در ادوار مختلف تاریخی موضوعاتی را ترک کرده‌ایم که معماری سنتی نیز یکی از آنها است، شواهد موجود نیز گواه بر این است که ما با گذشت زمان امروزه شهرسازی و معماری ایران باتوجه

سخن پایانی

امروزه با گسترش روزافزون جمعیت، به‌ویژه در شهرهای بزرگ و فرهنگ مسلط بر ساختمان‌سازی و ظهور آسمانخراش‌ها، اصول معماری و تاثیر آن بر انسان، از اولویت بالایی برخوردار نیست. طراحی نامناسب می‌تواند اثرات مخربی بر روح و روان داشته باشد و حتی باعث بی‌تفاوتی و دل‌مردگی شود. در نتیجه، فضاها می‌توانند بر تفکر و الگوهای رفتاری تاثیر بگذارند؛ یعنی در باعث افزایش تمرکز و انگیزه و بنا عکس آن منجر به ناراحتی، بی‌حالی و اضطراب شوند.

البته به‌منظور ایجاد احساس راحتی در یک محیط، علاوه بر فضای کلی معماری داخلی، عوامل دیگری مانند نور، گیاهان، متریا، روش‌های ساخت‌وساز، دما و شرایط هوا نیز نقش مهمی دارند. همچنین، از آنجایی که شهروندان جوامع مدرن بیشتر وقت خود را در خانه می‌گذرانند، ساختار خانه و معماری از اهمیت بیشتری نسبت به فضاهای دیگر برخوردار است که نیاز دارد بیشتر از گذشته هم موردتوجه قرار بگیرد.

به غنای فرهنگی و تاریخی خود از بی‌هویتی در ساختار فرهنگی رنج می‌برد که باید راهکارهایی را در حیطه نوع مداخلات شهرسازی و معماری برای برون‌رفت از این بی‌هویتی پیدا کرد. از بزرگ‌ترین معضلات اجتماعی که پس از ورود مدرنیسم به زندگی بشر به‌وجود آمده، دوری از معنویت و نبود آرامش در زندگی انسان‌ها است.

در گذشته معماری در پی ایجاد فضاهایی برای زندگی و آرامش انسان بوده است، بنابراین انسان نه به‌عنوان ماشین بلکه در جایگاه موجودی زنده و به‌عنوان عنصر اصلی و طرح‌شونده در معماری مدنظر قرار می‌گرفت؛ در حالی که هم‌اکنون فضاهای شهری و ساختمان‌ها هیچ رنگ‌وبویی از معماری سنتی بر چهره ندارند.

در گفت‌وگوی **صنعت** با ۴ نماینده مجلس مطرح شد

جامانده از اقتصاد، وامانده در توسعه

عکس: صناعت

شهریار خامی: بخش معدن و صنایع معدنی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی کشورها است که رشد آن می‌تواند به‌عنوان یکی از محرک‌های اقتصادی نقش انکارناپذیری در توسعه اقتصادی کشور داشته باشد. در سال‌های اخیر، معدن در کشور با چالش‌های متعددی روبه‌رو شده است؛ چالش‌هایی که همچنان ادامه دارد. چندی پیش، کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس، قوانین و مقررات، نبود یک راهبرد طولانی و مشخص معدنی، سوءمدیریت، معضلات محیط‌زیستی، مشکلات بین‌المللی و مشکلات معدن‌داران را مهم‌ترین چالش‌های بخش معدن اعلام کردند.

بر همین اساس، از نگاه کارشناسان، تغییرات سیاستی درست و اصولی، مصوب کردن راهبرد معدنی، رفع ناهماهنگی با قوانین بالادستی و رفع تداخلات قانونی بیش از ۷۰ درصد چالش‌های بخش معدن را برطرف خواهد کرد. به تعبیر دیگر،

می‌توان تحریم و آسیب‌های ناشی از آن را به‌عنوان یک واقعیت ثابت در کسب‌وکار پذیرفت و براساس آن، برنامه‌ریزی کرد، اما عدم ثبات مقررات داخلی و تصمیمات خلق‌الساعه، امکان برنامه‌ریزی به‌عنوان مهم‌ترین ابزار سرمایه‌گذار در مدیریت مجموعه خود را سلب کرده است. روندی که از نگاه کارشناسان متوقف نشود، می‌تواند بخش قابل توجهی از درآمدهای ارزی کشور را تحت تأثیر قرار دهد. این بخش می‌تواند ۶۰ درصد از درآمدهای حاصل از فروش نفت را پوشش دهد. از طرفی، با فرآوری نهایی مواد معدنی می‌تواند به‌طورمتوسط ارزش‌افزوده‌ای بالغ بر ۱۰ برابر ارزش خام مواد معدنی ایجاد کند.

صنعت درباره این موضوع و بررسی وضعیت کنونی معادن کشور گفت‌وگویی را با ۴ تن از نمایندگان مجلس یازدهم ترتیب داده است که در ادامه مطالعه خواهید کرد.

در حال حاضر در حوزه معدن حتی در مراحل ابتدایی یعنی مطالعات و اکتشافات نیز مشکل داریم، در بهره‌وری نیز با مشکل روبه‌رو هستیم و نتوانسته‌ایم سهم معدن در اقتصاد کشور را مشخص کنیم

استخراج و بهره‌برداری از مواد معدنی به روش‌های سنتی است که این امر مشکلاتی را ایجاد می‌کند، علاوه بر آن، قوانین دست‌وپاگیری در این حوزه وجود دارد که ما درصدد اصلاح این قوانین هستیم

فولاد، بخش اصلی صنایع کشور

شود. وی ادامه داد: مشکلات چشمگیر موجود در حوزه صنایع و معادن کشور در ارتباط با مباحث قانونی و خلأهای موجود است. به سبب وجود خلأهای قانونی برخی معادن به افراد حقیقی، حقوقی، دولتی، تعاونی و غیردولتی فروخته شده است. از طرفی، شاهد سیاست‌گذاری‌های نادرست در این حوزه هستیم. یکی از اشتباهات موجود، عدم حمایت از صنایع پشتیبان معادن همچون عدم‌تامین ماشین‌آلات موردنیاز و مدرن است.

دهقانی افزود: باتوجه به تحریم‌های چند دهه‌ای، وضعیت ماشین‌آلات ناسامان شده است.

از طرف دیگر، واردات صورت نگرفته و دچار ممنوعیت است. مجموع این عوامل فرسوده بودن ماشین‌آلات معدنی را رقم زده و کارایی را کاهش و هزینه‌ها را افزایش داده است. متأسفانه تولیدکنندگان معدنی به‌سبب کاهش کارایی ماشین‌آلات و در برخی موارد خرابی‌ها، با افزایش هزینه روبه‌رو شده‌اند.

ظرفیت معادن در کشور بسیار، اما نهفته است

وی در پاسخ به اینکه چه چیز موجب کاهش سرمایه‌گذاری در حوزه معدن شده است، تصریح کرد: عدم‌تامین منابع موردنیاز برای سرمایه‌گذاری و فعال‌سازی صنایع پایین‌دستی موجب شکل‌گیری اوضاع رکودی و کاهش سرمایه‌گذاری در حوزه صنایع و معادن شده است. عضو کمیسیون صنایع مجلس شورای اسلامی با تأکید بر ضرورت بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود معدنی همچنین خاطرنشان کرد: فراموش نکنیم که کشوری با ظرفیت‌های بسیار صنعتی و معدنی هستیم. در حقیقت، در میان ۱۰ کشور نخست دنیا به‌لحاظ ظرفیت‌های معدنی قرار داریم، اما از ظرفیت‌ها به‌درستی بهره نمی‌گیریم و شرایط نامطلوب معدنی را رقم زده‌ایم.

او ضمن بیان اینکه باید میدان‌داری کنیم و افراد توانمند را به صحنه سرمایه‌گذاری بکشانیم، متذکر شد: به‌منظور بهبود شرایط صنایع و معادن و همچنین ایجاد جذابیت سرمایه‌گذاری ضرورت دارد تا قوانین موجود را بازنگری کنیم و تسهیلگری را رقم بزنیم. افزون بر این، باید

التهوردی دهقانی، عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس با بیان اینکه حوزه فولاد بخش اصلی صنعت کشور را تشکیل می‌دهد، اظهار کرد: فولاد صنعتی اساسی و زیربنایی برای کشور به‌حساب می‌آید. می‌توان برنامه‌هایی را که دولت‌ها در برنامه‌های مختلف توسعه در زمینه رشد این بخش از کشور در نظر گرفته‌اند نیز، مثبت ارزیابی کرد. امروزه خوشبختانه نیازهای داخلی این بخش را تامین کرده و در بسیاری از موادمعدنی نیز صادرات خوبی داشته‌ایم.

وی افزود: مشکل اساسی که امروزه موردغفلت قانون‌گذاران و دولت قرار گرفته، این است که باید منابع معدنی را به‌درستی تامین کنیم. در همین راستا باید با تکمیل اکتشافات و کشف معادن جدید در سطح کشور نسبت به رفع این ضعف اهتمام داشته باشیم تا آینده و تداوم این صنعت را تضمین کنیم.

امروزه اکتشافات ما خیلی ضعیف است؛ به‌صورتی که ما تاکنون در ۷ درصد از سطح کشور اکتشاف کامل انجام داده‌ایم. متأسفانه ایران در زمینه تولید، اکتشاف و استفاده از مواد معدنی جزء ۱۰ کشور مطرح دنیا نیست؛ چرا که استخراج و شناسایی معادن در کشور با روش‌های مناسبی انجام نمی‌شود.

دهقانی با تأکید بر ضرورت انجام اسکن از کل معادن کشور، ادامه داد: استخراج و بهره‌برداری از مواد معدنی به روش‌های سنتی است که این امر مشکلاتی را ایجاد می‌کند، علاوه بر آن قوانین دست‌وپا گیری در این حوزه وجود دارد که ما درصدد اصلاح این قوانین هستیم. البته لازم به ذکر است که فعالان این حوزه تاکنون اکتشافات عمقی و سطحی نیز داشته‌اند؛ به‌شکلی که در چند هزار متری نیز به معادن دست پیدا کرده‌اند. اما نیاز است که به‌صورت گسترده‌تر و اساسی‌تر به این حوزه ورود داشته باشیم.

عضو کمیسیون صنایع و معادن در گفت‌وگو با **صناعت** اظهار کرد: در عرصه فولاد، می‌توان فعالیت‌های متنوع بسیاری انجام داد. فولاد در اشتغالزایی، تولید ثروت و خلق ارزش‌افزوده بسیار حائزاهمیت است. ازاین‌رو، نگاه ما در مجلس شورای اسلامی شفاف‌سازی فعالیت‌های سازمان‌های مرتبط با حوزه معدن است تا فعالیت معدنکاران تسهیل

عدم موفقیت در ایجاد صنایع پایین‌دستی

محمدصالح جوکار، عضو کمیسیون شوراهای مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با **صناعت** اظهار کرد: سیاست‌های کشور در حوزه صنایع معدنی بارها مورد تأکید قرار گرفته، اما محقق نشده است.

برای این مدل توسعه، نیازمند راهبرد هستیم و یقیناً باید برنامه‌ریزی دقیقی داشته باشیم. استانی همانند یزد در ایجاد صنایع معدنی موفق عمل کرده است، اما در ایجاد صنایع پایین‌دستی موفق نبوده‌ایم.

نماینده مردم یزد و اشکدر در مجلس شورای اسلامی همچنین بر ضرورت اعمال تغییرات جدی در چشم‌انداز آینده صنایع تأکید کرد و افزود: جای خالی صنایع پایین‌دستی و های‌تک همواره حس می‌شود و باتوجه به تأکید رهبر معظم انقلاب به توسعه اقتصاد دانش‌بنیان، نقشه‌راه توسعه صنعتی هم باید تغییر کند. واحدهای صنعتی برای ورود به بورس و تامین خوراک با مشکل مواجهند و واحد پتروشیمی برای تامین خوراک آنها وجود ندارد، بنابراین باید مجوزهای لازم در این زمینه صادر شود.

وی با بیان اینکه وزارت نفت باید در این زمینه سیاست‌گذار باشد و بر توزیع عادلانه خوراک و جلوگیری از دلالتی نظارت کند، افزود: در برخی مواقع، شاهد فروش خوراک و دلالتی هستیم، در شرایطی که برخی واحدهای صنعتی نیازمند این خوراک هستند. استانی همانند یزد تشنه است و توسعه صنعتی نیز نیازمند آب است، چرا که بدون آب به بن‌بست توسعه رسیده‌ایم.

موافقت‌های لازم برای انتقال آب صادر و موردتصویب و ابلاغ قرار گرفته است و هرچه زودتر اجرایی شود، روند توسعه استان تسهیل خواهد شد. با ایجاد تعاونی‌های فراگیر می‌توان نقدینگی را از بازار جمع و تورم را مهار کرد. نمونه آن تعاونی‌ها با حدود ۳۰ هزار نفر سهامدار در استان تشکیل شده و موفق عمل کرده است و می‌تواند الگویی برای ایجاد تعاونی‌های معدنی نیز باشد.

افرادی را که توانمندی سرمایه‌گذاری دارند، وارد میدان کنیم. وی با اشاره به ضرورت آزادسازی و واردات ماشین‌آلات در کشور یادآور شد: ورود ماشین‌آلات مدرن به کشور از جمله عوامل موثر در بهبود وضعیت صنایع و معادن است. همچنین،

باید سیاست‌گذاری‌های درست را اعمال کنیم و تامین سرمایه موردنظر و در گردش را رقم بزنیم. دهقانی بیان کرد: ظرفیت معادن در کشور بسیار، اما نهفته است. ضرورت دارد تا ظرفیت نهفته حوزه صنایع و معادن را شکوفا سازیم و از آنها در کنار عوامل مکملی برای گسترش و ایجاد جذابیت سرمایه‌گذاری بهره بگیریم.

نماینده مردم ورزقان در مجلس شورای اسلامی اظهار کرد: معدن هنوز هم جذابیت سرمایه‌گذاری دارد اما گرفتار مشکلات موجود شده است و این مشکلات احتمالاً خطراتی را برای سرمایه‌گذار ایجاد خواهد کرد. به‌بیان دیگر، مسئولان بر این باور هستند که معدن دچار نوعی جاماندگی اقتصادی شده و به‌میزان ظرفیت خود، شاهد سرمایه‌گذاری نبوده است. برخی نیز عنوان می‌کنند که کاهش سرمایه‌گذاری به‌سبب نبود مکانیزم‌های لازم است.

در این راستا ضرورت دارد تا مکانیزم‌های جذب سرمایه با عنوان هدینگ‌های اکتشاف و معدنی راه‌اندازی شود.

وی ادامه داد: فعالان عرصه اقتصادی بر این عقیده هستند که بهبود معادن، مستلزم ایجاد مکانیزم‌های جذب سرمایه است، هرچند این مولفه به نظر ساده می‌آید، اما عدم‌ریسک‌پذیری بخش خصوصی و عدم‌بودجه اکتشافی دولت و بار مالی، این امر را تا حدودی غیرقابل تحقق کرده است.

دهقانی در پایان اظهار کرد: معادن از جمله بخش‌های اقتصادی هستند که مورد غفلت قرار گرفته و به‌سبب کاستی‌ها از رشد مناسب برخوردار نشده‌اند. یکی از مشکلات موجود، معدنی است که مدت‌ها فعالیت نداشته و همواره هم دارای مجوز بوده‌اند. فعالان این حوزه ابطال مجوز معادنی را که بیش از ۶ ماه فعالیت نداشته‌اند، مطالبه می‌کنند و از دولت و مجلس می‌خواهند تا این مهم را به‌سرانجام برسانند.

استفاده نادرست از ظرفیت‌های خدادادی

عبدالناصر درخشان درباره اولویت‌های حوزه‌های صنعت و معدن به **صناعت** گفت: اگر کشورهای دنیا را با یکدیگر مقایسه کنیم، به این نکته پی می‌بریم که یک کشور در تمامی حوزه‌ها قدرتمند نیست. به‌طورمثال، کشوری مانند نروژ در کشتی‌سازی توانمند است یا کشورهایی مانند نروژ و اسپانیا در تولید کننده قوی هستند یا کشورهایی مانند آلمان و ایتالیا در خودروسازی توانا هستند، همه کشورهای اروپایی خودروساز نیستند، اما پیشرفته هستند، در واقع هر کشوری بر صنعتی تمرکز کرده و در آن قوی شده است، ما نیز باید باتوجه به بضاعت و ظرفیت خود عمل کنیم. نماینده مردم ایران‌شهر و سرباز در مجلس شورای اسلامی افزود: ما در حوزه صنایع معدنی همچون فولاد نسبت به خودروسازی موفق‌تر بودیم و اگر در این حوزه سرمایه‌گذاری‌های مناسب انجام می‌گرفت، شاید نتیجه بهتری می‌گرفتیم تا صنعت خودروسازی. مردم ما درخورد استفاده از خوددرو باکیفیت هستند، ممکن است تولیدکنندگان داخلی توان تولید خوددرو باکیفیت را داشته باشند یا اینکه توانایی لازم را نداشته باشند. در صورتی که این توانایی موجود نباشد، باید خودرو با نرخ مناسب وارد شود و در مقابل کالایی تولید کنیم که برند و پرچم کشور ما باشد و در دنیا رتبه نخست را داشته باشد.

این نماینده مردم در مجلس یازدهم تصریح کرد: صنعت تنها به تولید کالا محدود نمی‌شود و مشمول خدمات نیز می‌شود مانند گردشگری، سینما و... که باید به همه آنها توجه کرد؛ صنعت سروسوس و خدمات در دنیای امروز پرآرآمدترین صنعت در دنیا است. درخشان همچنین با بیان اینکه از ظرفیت‌های خدادادی کشور

حقوق ریالی، هزینه دلاری

لطفاً الله سیاهکلی درباره رویکرد برخی شرکت‌های دولتی بزرگ که از مواد اولیه داخلی استفاده می‌کنند، اما نرخ محصولات خود را با دلار تلگرامی و قیمت‌های جعلی مطابقت می‌دهند، گفت: در علم اقتصاد نرخ تمام‌شده به‌همراه سود منطقی و

معقول، نرخ کالا را تشکیل می‌دهد؛ حال این سوال ایجاد می‌شود که آیا نرخ تمام‌شده هر کیلو فولاد به‌همراه سود منطقی ۲۰ یا ۲۵ هزار تومان است؟ نماینده مردم قزوین،

آبیک و البرز در مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با **صناعت** ضمن بیان اینکه فولاد تولید داخل گران‌تر از خارج کشور است، به این معنا که فولاد وارداتی از فولاد داخلی ارزان‌تر است، افزود: این موضوع در حوزه مس، پتروشیمی و... نیز وجود دارد، حال آنکه دستمزد کارگر، هزینه انرژی و مواد اولیه تولید کالاهای پایه‌ای ریالی است. وی با بیان

اینکه کالاهای پایه‌ای یعنی مس، فولاد، پتروشیمی و... مواد اولیه موردنیاز تولید بسیاری از کالاها مانند خودرو، مسکن، لوازم خانگی و... است، اضافه کرد: زمانی‌که این کالاها گران می‌شود، همانند این است که دولت آنها را گران کرده است، زیرا بیشتر شرکت‌های تولیدکننده فولاد، مس و... دولتی و در اختیار وزارت صمت هستند. وی در رابطه با تأثیر

عرضه کامل محصولات فولادی و فروش از طریق بورس کالا بر مدیریت بازار گفت: آمارها نشان می‌دهد که یک ثباتی در بازار ایجاد شده است، در گذشته دست‌سازکنندگان بسته بود، چرا که بدون عرضه در بازار داخل، اقدام به صادرات محصولات می‌کردند که منجر به برهم زدن تعادل بازار داخلی می‌شد، اما در حال حاضر مازاد بر فروش در بورس به مرحله صادرات می‌رسد و به‌نوعی صادرکننده هم تعیین تکلیف شده است، بنابراین در حال حاضر قاعده‌ای حاکم است و ثبات خوبی در بازار شکل گرفته، اما نکته‌ای

که وجود دارد، این است که هم‌اکنون مصرف‌کنندگان داخلی باوجود اینکه دولت، انرژی ارزان در اختیارشان قرار داده و نیروی انسانی نیز در کشور برای تولیدکننده ارزان است، اما محصول‌شان در داخل کشور به نرخ جهانی به مردم عرضه می‌شود.

باتوجه به اینکه فولاد جزء صنایع مادر است و کاربردهای فراوانی در مایحتاج مردم از جمله خودرو، لوازم‌خانگی، مسکن و موارد دیگر دارد. اینکه این محصولات با قیمت‌های جهانی در داخل کشور به‌دست مردم برسد، مردم را متضرر کرده است و سود تنها نصیب دولت و تولیدکننده می‌شود.

عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی افزود: بورس در واقع ثباتی را ایجاد کرده است، اما این سود حاصل از انرژی ارزان به جیب تولیدکننده می‌رود، نه مصرف‌کننده و مصرف‌کننده همچنان محصولاتی گران خریداری می‌کند؛ برای این امر باید فکری اساسی کرد که مردم چه بهره‌ای می‌برند. اینکه حقوق مردم ریالی باشد و هزینه‌های‌شان دلاری، صحیح نیست. این دلاریزه شدن

کالاها فاصله بین درآمد و خرید مردم را افزایش داده و قدرت خرید مردم کاهش پیدا کرده است. بنابراین، وزارت صمت باید برای این مسئله راه‌حل بیندیشد، اما متأسفانه وزارت صمت خود را کنار کشیده و همه‌چیز را به گردن بورس کالا انداخته است. در پایان، لطفاً الله سیاهکلی در

رابطه با طرح تحقیق و تفحص از بورس کالا اظهار کرد: هنوز هیچ طرحی در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار نگرفته و به صحن علنی در این رابطه راه نیافته، اما تفحص در این زمینه بسیار ضروری است.

سخن پایانی

طی سال‌های گذشته به‌خاطر مشکلاتی که در بخش معادن به وجود آمد، از جمله تحریم‌ها، نبود ماشین‌آلات مدرن، مسائل مربوط به منابع طبیعی و محیط‌زیست، سبب شده است بسیاری از سرمایه‌ها از بخش معادن به سایر بخش‌ها برود، یعنی سرمایه‌گذاران ترجیح دادند در جایی با ریسک و مشکلات کمتر سرمایه‌گذاری کنند تا هم سرمایه‌های‌شان زودتر بازگردد و هم مشکلات کمتری داشته باشند. به‌ویژه اینکه در دهه ۹۰ برخلاف ۲ دهه قبل از آن از مشوق‌های کمتری برای جذب سرمایه‌گذاران در حوزه معدن استفاده شد، به‌همین دلیل سرمایه‌گذاران رغبت کمتری برای حضور در این بخش از خود نشان دادند و در نتیجه، فرار سرمایه از بخش معادن به سایر بخش‌های اقتصادی و حتی سایر کشورها انجام شد.

با آب هفت دریا هم ننگ سر کوب مزدی پاک نمی‌شود!

عضو پیشین کمیته
دستمزد شورای عالی کار
در گفت و گو با **سما**:

عکس: سما

یک طرح کاملاً غیر انسانی است که بسیاری از کارگران را قربانی و معیشت حداقلی آنها را بیش از گذشته تضعیف خواهد کرد. به نظر من اجرای این مفاد، چیزی جز این به همراه ندارد که وجهه شهروند ایرانی و کرامت انسانی او را به تاراج بگذارند و چوب حراج بزنند به اندکی از حقوق باقیمانده مزد بگیران. «مشروح گفت‌وگوی **سما** با این فعال کارگری را در ادامه می‌خوانید.

مشاغل سخت و زیان‌آور، موضوعی

پیچیده است که هیچ‌گاه به‌طور کامل و دقیق مورد بحث قرار نگرفته است. مهم‌ترین موضوع در این بحث، سلامتی نیروی کاری است که به قیمت جان، نان در آورده و بر سر سفره رو به خالی‌تر شدن خالی‌تر شدن خانواده‌اش گذاشته است

است که هیچ‌گاه به‌طور کامل و دقیق مورد بحث قرار نگرفته است. مهم‌ترین موضوع در این بحث، سلامتی نیروی کاری است که به قیمت جان، نان در آورده و بر سر سفره رو به خالی‌تر شدن خانواده‌اش گذاشته است.

مهم‌ترین مسئله سلامتی نیروی کار است. باید مسئولان کشور بررسی می‌کردند که آیا راهی وجود دارد که بخشی از این مشاغل سخت و زیان‌آور را با استفاده از ابزار ایمنی یا راه‌های جدیدتر، به مشاغل عادی تبدیل کنند که کارگران چنین زبان‌های بزرگی را به جسم خود نزنند. واقعیت این است که در جهان امروز بسیاری از مشاغل که در گذشته سخت و زیان‌آور بودند، دیگر عادی به حساب می‌آیند. در ایران چنین رویکردی وجود نداشته و ندارد.

البته برخی مشاغل مانند کار در معادن یا تولید محصولات شیمیایی هم وجود دارند که ماهیتاً زیان‌آور هستند و هنوز هم راهکاری برای تخفیف مشکلات آن به‌دست نیامده است. باید بدانیم که از میانگین عمر کارگران فعال در این بخش‌ها به‌شدت کاسته خواهد شد و آسیب‌هایی که در این بخش به یک نیروی انسانی وارد می‌شود، چنان بزرگ هستند که تمام زندگی آن کارگر متأثر از این فعالیت‌ها خواهد بود. به‌باور من این اقدام هم تنها دستاوردش تضعیف کارگران است و بس.

● **پس فکر می‌کنید اینکه پای تولید و رشد اقتصادی را به میان می‌کشند، تنها به قصد مخدوش کردن حقیقت است؟**

جز این چیز دیگری نمی‌تواند باشد. برای اینکه یک کشور پیشرفت کند و به توسعه برسد، نیازی نیست کارگران از خط فقر و معیشت سخت بگذرند تا به‌اصطلاح تولید بارآور شود. هر ادعایی که پشت تضعیف نیروی کار باشد، توجیه انسانی ندارند و از قضا ضدانسانی است.

هیچ بهانه‌ای نمی‌تواند بازگرداندن کشور به عصر «استاد-شاگردی» را موجه نشان دهد و با آب هفت دریا هم نمی‌توان ننگ سرکوب مزدی و تضعیف نیروی انسانی در چانه‌زنی را کم‌رنگ کند. آنها شاید در نهایت موفق شوند طبقه کارگر را با دستمزدی ناعادلانه‌تر از امروز به کار وادارند، اما نمی‌توانند این اقدامات را با واژگان زیبا به خورد مردم دهند. برخی تصور می‌کنند دولت با اجازه به کار کردن زن سرپرست خانوار یا مرد زندانی، فضا را برای کار کردن نیروی ماهر فراهم خواهد کرد، اما بعید می‌دانم این اقدامات به نتایج مطلوب برسد.

نهایت موفق شوند طبقه کارگر ایران را چنان به گرسنگی بکشند که کارگر برای زنده ماندن به بی‌حقوقی بیشتر هم تن دهد و کاری را با دستمزدی ناعادلانه‌تر از امروز هم انجام دهد، اما نمی‌توانند این اقدامات را با واژگان زیبا و برای فریب افکار عمومی به خورد مردم دهند. فرامرز توفیقی، فعال کارگری، در گفت‌وگو با روزنامه **سما** خاطر نشان می‌کند: «این برنامه،

یک عضو پیشین کمیته دستمزد شورای عالی کار درباره این ادعا که دولت به دنبال یافتن راهی برای افزایش اشتغال در کشور، در برنامه هفتم به تضعیف حقوق طبقه کارگر پرداخت، تاکید می‌کند: «هیچ بهانه‌ای نمی‌تواند بازگرداندن کشور به عصر «استاد-شاگردی» را موجه نشان دهد و با آب هفت دریا هم نمی‌توان ننگ تشدید استثمار را کم‌رنگ کرد. آنها شاید در

ندارم. آن زمان مجمع نمایندگان کارگری شکایتی را پیش بردند که در نهایت این طرح را مسکوت گذاشت و در ادامه موضوع از دستور کار دولت خارج شد. همان افرادی که شکایت را در آن دوره پیش بردند، هنوز هم در سازمان جهانی کار سخنرانی می‌کنند، اما دیگر ترجیح می‌دهند سکوت کنند و وارد مسائلی از این دست نشوند. شاید آنها امروز ساکت مانده‌اند؛ چون برخی از آنها حالا جزو هیات مدیره تامین اجتماعی هستند و حاضر نیستند جایگاهشان به خطر بیفتد، وگرنه مغایرت‌های این طرح با قوانین بالادستی، مقاله‌نامه‌های سازمان جهانی کار و حقوق انسانی سر جای خود باقی است.

● **پیامد اجرای این برنامه را چه می‌دانید؟**
این برنامه یک طرح کاملاً غیر انسانی است که بسیاری از کارگران را قربانی و معیشت حداقلی آنها را هم تضعیف خواهد کرد. به نظر من اجرای این مفاد، چیزی جز این به همراه ندارد که وجهه شهروند ایرانی و کرامت انسانی او را به تاراج بگذارند و چوب حراج بزنند به اندکی از حقوق باقیمانده مزد بگیران.

● **اینکه دولت ادعا می‌کند تورم را کاهش خواهد داد، چقدر می‌تواند به تغییر این چشم‌انداز منجر شود؟**

دولت فعلی از زمان روی کار آمدن وعده تکرر می‌کرد تورم را داد و اکنون نرخ تورم به ۷۰ درصد رسیده است. هر چند آمارهای بانک مرکزی و مرکز آمار از تورم ۵۰ درصدی حکایت دارد، اما کارشناسان تورم واقعی و ملموس جامعه را بالاتر از ۵۰ درصد می‌دانند. حالا ادعا می‌کنند در طول اجرای برنامه هفتم تورم تکرر می‌شود که به نظر می‌رسد یا برخی متوجه نیستند که اقتصاد چه میانی دارد یا اینکه کاشفان مدلهای جدیدی هستند که در هیچ مکتب استخوان‌داری تاکنون مشاهده وجود نداشته است. در زمینه رشد اقتصادی همین وضعیت وجود دارد و تردیدها هم مشابه وعده کاهش تورم حاکم است. این صحبت‌ها تنها نشان‌دهنده ناآگاهی از شرایط روز بازار و اقتصاد است. به‌طور مثال می‌دانیم امروز در ایران زیرساخت‌های تامین انرژی دچار چالش‌های فراوانی است؛ به‌نحوی که توان تامین انرژی در کشور به حداقل رسیده و برخی صنایع کشور در شهرک‌های صنعتی تعطیل می‌شوند، چون برق وجود ندارد. در این وضعیت عنوان می‌کنند تورم تکرر می‌شود و نرخ رشد اقتصادی افزایش خواهد یافت. لازم می‌دانم در این بحث به کارفرماها و سرمایه‌داران کشور هم اشاره کنم که وقتی بحث دستمزد به میان می‌آید، فغان می‌کنند و فریاد می‌آورند که هزینه تولید را افزایش می‌دهید و تورم بالا می‌رود و در مقابل تعطیلی ناشی از برق که قطعاً افزایش هزینه تولید را هم به دنبال دارد، سکوت می‌کنند.

● **برخی از فعالان کارگری که منتقد تشکلهای دولتی موجود هستند، معتقدند نبود حق ایجاد تشکل مستقل، مهم‌ترین عامل تضعیف طبقه کارگر در مقابل**

● **در روز جهانی صنایع دستمزدی قرار داریم؛ یکی از هنر-صنعت‌های مهم صنعت فرش دستباف است و موضوع مهم بیمه قالیبافان. طرح نخبم‌ای بیمه قالیبافان این بار همزمان شده با رونمایی از برنامه هفتم تصور شما از پیگیری این مسائل در شرایط امروز چیست؟**

من فکر می‌کنم این بحث‌ها امروز هیچ نتیجه مثبتی نخواهد داشت، زیرا ما در مقابل یک فرآیند حساب‌شده تعرضی به معیشت و زندگی طبقه کارگر هستیم. واقعیت این است که من برنامه هفتم توسعه را به‌طور کامل نمی‌توانم و نمی‌خواهم تحلیل کنم. تنها بخش مرتبط به خود و هم‌طبقه‌هایم را می‌بینم که مغایرت با کرامت و زندگی شایسته انسانی دارد و تصویب هر بخش آن را دارای تبعات و مشکلاتی برای زندگی مزد بگیران کشور می‌دانم.

● **به نظر شما بیمه قالیبافان، با اینکه در سال‌های گذشته بارها مورد بحث بوده، چرا در عمل نهایی نمی‌شود؟**

به‌باور من، اشتباه بزرگی است اگر تصور کنیم واقعا برای بهبود وضعیت قالیبافان کاری انجام شده است. وقتی ادعا می‌شود کاری صورت گرفته باید در شرایط واقعی هم این اقدامات نمایان شود. دولت در این زمینه هم تکلیفی به صندوق‌های بازنشستگی تحمیل کرده که اگر منابع اجرای این تکالیف تامین می‌شد، ممکن بود امروز به نتایج بهتری می‌رسیدیم. واقعیت این است که اقداماتی که در تمام این سال‌ها انجام شده، دادن شعار و تنظیم برنامه بوده و در نهایت فشار بیشتری بر کرده طبقه کارگر، صندوق‌های بازنشستگی و زندگی عزیزان قالیباف وارد شده است.

● **انتقادات مطرح‌شده به برنامه هفتم توسعه، به‌ویژه از زاویه کارگری، در صدر مباحث این روزهاست. نگاه شما به اصلاحات این برنامه چیست؟**

همان‌طور که در سوال اول هم پاسخ دادم، از نظر من این برنامه (از زاویه معیشت طبقه کارگر و مزد بگیران) چیزی نیست؛ جز تکرار بی‌کم‌وکاست، مطالبات محافلی که به دنبال اعمال فشار به طبقه کارگر هستند. این برنامه با تمام قوانین بالادستی کشور، به‌ویژه قانون اساسی مغایرت دارد. اینکه دولت می‌پذیرد و آسوده در برنامه خود از بازگشت به نظام «استاد-شاگردی» صحبت می‌کند، بیانگر همین نکته‌ای است که گفتم. همچنان باید امیدوار بود اعتراضات نتیجه بدهد و این به‌اصطلاح برنامه تصویب نشود.

● **در سال‌های ابتدایی دولت اول حسن روحانی این بحث مطرح شد و وابستگان به «مجمع نمایندگان کارگری» شکایتی از دولت وقت به سازمان جهانی کار بردند. در آن زمان این طرح متوقف شد، اما دوباره مطرح شد. واکنش تشکلهای این بار چگونه است؟**

واقعیت این است که من دیگر در تشکلهای موجود فعال نیستم و اطلاعاتی از تصمیمات آنها

نقش صنایع دستی در اقتصاد ایران

صنایع دستی ایران به عنوان صنعتی مستقل و بومی از دیرباز مورد توجه بوده است. این صنعت به عنوان یکی از سه قطب برتر صنایع دستی در جهان، ریشه عمیق در فرهنگ و تاریخ ایران زمین دارد. صنایع دستی ایران، نه تنها از جنبه‌های فرهنگی، بلکه از جهات اقتصادی نیز توجه جهانیان را به خود جلب کرده است.

عوامل عمده‌ای در پیدایش، تداوم و رونق صنایع دستی ایران در طی تاریخ و اعصار مطرح بوده، چنانچه اقتصاد مبتنی بر کشاورزی و دامداری، مواد اولیه مورد نیاز برای خلق آثار هنری و صنایع دستی را فراهم نموده است. علاوه بر این بیکاری‌های فصلی نیز زمینه ساز تولید و اشتغال در بخش صنایع دستی شده است. همچنین تنوع اقلیمی و فرهنگی در مناطق مختلف ایران، در پدید آمدن صنایع دستی متنوع با نقش و نگارهای خاص موثر بوده است. علاقه ذاتی ایرانیان به هنر، بستر مناسبی را برای خلق و تولید آثار هنری فراهم و این تنوع، تقاضای خرید این آثار را نیز ایجاد نموده است.

از دیگر قابلیت‌های تاثیرگذار صنایع دستی می‌توان به این موارد اشاره نمود:

- ارزش افزوده بالا
- نیاز به سرمایه‌گذاری اندک در مقایسه با دیگر صنایع
- تامین بخش عمده مواد اولیه از منابع داخلی
- عدم نیاز به کارشناس و متخصص خارجی
- سازگاری و استفاده از مهارت‌های بومی
- نداشتن آثار مخرب زیست محیطی
- قدرت اشتغالزایی با سرمایه اندک
- برخورداری از ابزار کار ساده و داخلی
- قابلیت ایجاد درآمد مکمل

پدیده‌ای است که صنایع دستی، نقش قابل ملاحظه‌ای را در تخفیف و تعدیل مسائل اجتماعی و توسعه اقتصادی دارند. بر پایه مطالعات انجام شده، صنایع دستی در ابعاد اقتصادی نقش و اهمیت ویژه‌ای در فرآیند توسعه ملی ایفا می‌کنند. برخی از جنبه‌های اقتصادی صنایع دستی را چنین می‌توان نام برد:

- اشتغالزایی
- توسعه صادرات
- ارزآوری
- توسعه پایدار
- توسعه و رونق گردشگری

نگاهی به مطالعات انجام شده طی سال‌های اخیر نشان می‌دهد صنایع دستی یکی از قطب‌های مهم اقتصادی در کشور به شمار می‌آید. بر اساس ویژگی‌های مثبتی که از این صنعت در بالا گفته شد، صنایع دستی می‌تواند یکی از راهکارهای اساسی در زمینه افزایش تولید ملی و رفع مشکلات اقتصادی باشد. بی‌تردید برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری درست در این صنعت می‌تواند به برون رفت کشور از برخی مشکلات کمک نماید. بایستی خاطر نشان شد که یک برنامه‌ریزی صحیح، زمانی محقق می‌شود که وضعیت جاری این صنعت به درستی مورد ارزیابی قرار گیرد.

■ **صنایع دستی و توسعه پایدار**
توسعه پایدار یکی از دغدغه‌های مهم کشور است. در مقوله توسعه پایدار، سه جنبه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی با هم در تعامل بوده و مورد توجه قرار می‌گیرند. به عبارت دیگر در توسعه پایدار اهداف باید چنین در نظر گرفته شوند:

توسعه پایدار بایستی رشد اجتماعی که در آن نیازهای آحاد مردم برآورده می‌شود، را در نظر گیرد. حفاظت موثری از محیط‌زیست به عمل آورده و در مصرف منابع طبیعی دقت لازم را به خرج دهد. علاوه بر این، توسعه پایدار می‌بایست رشد و رونق اقتصادی را به همراه داشته باشد. به طور کلی اهداف توسعه پایدار را در این موارد می‌توان خلاصه نمود:

- تنوع بخشی به اقتصاد
- افزایش شاخص‌های توسعه انسانی
- کنترل مشکلات ناشی از صنعتی شدن شهرها
- ممانعت از مهاجرت‌های روستایی
- افزایش بهره‌روری و کارآمدی نیروی انسانی
- تعامل فرهنگ‌ها و شکل گیری گفتمان
- حفظ محیط زیست

علاوه بر موارد یاد شده با توجه به دایره وسعت صنایع دستی ایران، تنوع محصولات و کیفیت بالای آنها، این هنر- صنعت می‌تواند فرصت صادراتی مهمی برای صادرات غیرنفتی ایران فراهم آورد. بنابراین توجه به فعالان، هنرمندان و صنعتگران این حوزه نیز باید در دستور کار دولت‌ها قرار گیرد.

امیر عباس آذرmond
editor@smtnews.ir

بسیاری از
مشاغل که در
گذشته سخت و
زیان‌آور بودند،
امروز دیگر
عادی به حساب
می‌آیند. در
ایران چنین
رویگردی وجود
نداشته و ندارد

صنایع فرهنگی آورده اقتصادی بالایی دارند

جای خالی ایده در هنر - صنعت جواهرات

صنایع فرهنگی گونه‌ای از صنعت است که فعالان به خلق ایده، تولید و توزیع محصولات و خدماتی می‌پردازند. ماهیت این تولیدات فرهنگی است و در اصل مخاطب آنها جنبه‌ها و ابعاد فرهنگی فرد و جامعه است. از آنجایی که تولید محصولات و خدمات فرهنگی بر خلاقیت، مهارت، دانش و استعداد تولیدکنندگان آن استوار است، صنایع فرهنگی را صنایع خلاق نیز می‌نامند. متأسفانه تاکنون آن گونه که باید از منابع فرهنگی سرزمین‌مان در راستای توسعه صنایع فرهنگی و صادرات آن بهره نبردیم. به گفته بیشتر کارشناسان، مسیر و اجرای بهره‌برداری از منابع فرهنگی و هنری کشورمان استاندارد نیست و در حال حاضر راه برای توسعه صنایع فرهنگی طولانی و پر از دست‌انداز است. در حالی که این صنایع در بیشتر کشورهای پیشرفته جهان در رتبه نخست اقتصاد قرار دارند. یکی از نمودهای صنایع فرهنگی در کشورمان هنر - صنعت جواهرات است که قدمت زیادی در ایران دارد و از گذشته به‌عنوان صنعت در آمدزا شناخته می‌شد که جزئی از فرهنگ اصیل ایرانی هم بود. بنابراین، نباید تنها به زیورآلات به‌عنوان یک کانی و سنگ گرانبها نگریست که فقط ارزش اقتصادی زیادی دارد؛ چرا که همواره تاریخ در کشور ما این را نشان داده است که ایرانیان از جنبه‌های گوناگون زیورآلات استفاده می‌کردند. چند سالی می‌شود که تجاری‌سازی و صادرات زیورآلات و جواهرات ایرانی مورد توجه برخی شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان قرار گرفته است.

دکتر در این گزارش به‌مناسبت روز جهانی صنایع‌دستی به اهمیت اقتصادی توسعه هنر - صنعت جواهرات با توان دانش‌بنیان‌ها پرداخته است.

عکس: ماسیم

همکاری بین‌سازمانی برای اعمال قدرت در بازارهای بین‌المللی می‌تواند کارساز باشد

واردکننده فرهنگ دیگران نباشیم

از کشورهای پیشرفته جهان، کمابیش جایگاه اول را از نظر اقتصادی به خود اختصاص داده است. به‌عنوان مثال، در قاره آمریکا، اقتصاد ایالات‌متحده در سیطره صنایع فرهنگی است. فرهنگ در کشور کانادا بخش پویای اقتصاد آن است. در سنده استراتژی تجارت جهانی کانادا در سال ۲۰۰۵ آمده است: ما در صنایع مختلف ترجیح می‌دهیم که بیشتر تولیدکننده و صادرکننده باشیم تا واردکننده محض؛ اما در صنایع فرهنگی ضرورت دارد که ما واردکننده نباشیم. واردکننده و مصرف‌کننده فرهنگ دیگران بودن به‌هیچ‌وجه پذیرفتنی نیست. باتوجه به نمونه‌های فوق‌مشاهده‌می‌کنیم که کشورهای پیشرفته

دارد به قطب اصلی توسعه صنایع فرهنگی در قاره اروپا تبدیل شود.

در آسیا و اقیانوسیه، چین‌ها در سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای به صنایع فرهنگی داشته و طرح‌های گسترده‌ای برای آن ریخته‌اند. در سال ۲۰۰۶ یکی از مهم‌ترین نمایشگاه‌های بین‌المللی صنایع فرهنگی

در چین برگزار شد. حوزه فرهنگی کره‌جنوبی دارای اقتصادی پویا و بیشترین درآمد کشور هند در حوزه‌های سینما و تولید نرم‌افزارهای رایانه‌ای است. سرمایه‌گذاری روی صنایع تفریحی و فرهنگی از جمله مهم‌ترین اولویت‌های فرهنگی دولت استرالیا محسوب می‌شود.

اهمیت صنایع فرهنگی در کشورهای توسعه یافته

باتوجه به اوضاع اقتصادی حاکم بر جامعه واضح است که تا حد زیادی مردم توان خرید آثار صنایع‌دستی برآمده از دانش‌بنیان‌ها و صاحبان استراتژیاپ‌ها را ندارند. تا چند سال گذشته، شاهد استقبال مردم از محصولات برآمده از صنایع‌دستی شرکت‌های دانش‌بنیان و استراتژیاپ‌ها بودیم، اما باتوجه به وقایع اقتصادی اخیر کشور، بازار داخلی برای این محصولات تا حد زیادی شرایط نامناسبی را فراهم کرده است. وی ادامه داد: تنها موردی که می‌تواند در این زمینه اتفاقات خوبی را رقم بزند، صادرات است. بنابراین به‌لحاظ قیمتی می‌توانیم در بازارهای بین‌المللی ارزش‌افزوده خوبی برای این محصولات ایجاد کنیم، اما باتوجه به ظرفیت پایین کارگاه‌های تولیدی حجم سفارشات ثابت مانده و تا رسیدن به نتیجه مطلوب فاصله داریم. در واقع، هنوز به تولیدات انبوه در صنایع‌دستی نرسیده‌ایم و برای اینکه بتوان بازارهای بین‌المللی را به‌دست گرفت، باید با سلاقی مخاطب هم‌راستا شد.

دولت زیرساخت فراهم کند

مدیر برنامه‌ریزی و توسعه پارک ملی علوم و فناوری‌های نرم و صنایع فرهنگی گفت: همکاری بین‌سازمانی برای رسیدن به این هدف یعنی اعمال قدرت در بازارهای بین‌المللی می‌تواند کارساز باشد. از آنجایی که یکی از مشکلات شرکت‌های دانش‌بنیان، نبود کارگاه‌هایی با تجهیزات بالا است،

یکی از مناقشه‌برانگیزترین مباحث در حوزه صنایع خلاق، چیسستی این صنایع و ارائه تعریفی از این صنایع است. این مسئله را حتی در نامیدن این صنایع نیز می‌توان دید. این نوع از صنایع در دوره‌های مختلف و توسط افراد مختلف، عناوینی همچون صنایع فرهنگی، صنایع سرگرمی، صنایع رسانه‌ای، صنایع فراغتی... و در این اواخر عنوان صنایع خلاق را یدک می‌کشند. همین مسئله تعدد عناوین و همچنین ماهیت هرکدام از آنها، نشانگر نداشتن توافق بر سر ماهیت این صنایع بوده و هرکسی بنا بر زاویه نگاه خود اقدام به نام‌گذاری و تعریف این صنایع کرده و صنایع فرهنگی در بسیاری

مدیر برنامه‌ریزی و توسعه پارک ملی علوم و فناوری‌های نرم و صنایع فرهنگی در گفت‌وگو با **دکتر** گفت: اهمیت صنایع فرهنگی در کشورهای توسعه‌یافته به‌قدری زیاد است که با کمی دقت در روند فعالیت‌شان متوجه می‌شویم که سابقه طولانی در توسعه صنایع خلاق فرهنگی داشته و تجربه بیشتری نسبت به فعالان در ایران کسب کرده‌اند. بر همین اساس، می‌توان فهمید که ترویج فرهنگ و میراث کشورشان در جهان برای آنها هم اولویت دارد و همواره در تلاش بودند که آن را به جهان معرفی کنند.

سوده صوفی افزود: این کشورها اقدامات پایه و اساسی زیادی را به‌سرانجام رساندند تا نتوانستند در این زمینه موفق عمل کنند. یکی از این اقدامات، همصدایی و هم‌نوایی سازمانی است. در حالی که در کشور ما این انسجام وجود ندارد و جای خالی هم‌هدفی و همصدایی احساس می‌شود.

لزوم مدیریت فناوری‌های نرم

وی گفت: اگر بخواهیم به‌صورت کلان به حوزه صنایع فرهنگی که صنایع‌دستی هم زیرمجموعه آن محسوب می‌شود، نگاه کنیم، بهتر است فناوری‌های نرم را به‌عنوان یک حوزه مدیریتی و راهبردی در نظر بگیریم، چرا که اگر اصول مدیریت جدید را بر فناوری‌های نرم اعمال کنیم، معضلات مربوط به بازیابی و بردیگت تا حد زیادی حل می‌شود.

همواره واژه زیورآلات در جغرافیای ایران تعریف مشخصی داشته است. موانع زیادی برای ورود فناوران و استارت‌آپ‌ها به بازار زیورآلات وجود دارد و چون وارد بازار نمی‌شوند، هنر طراحی زیورآلات در ایران رو به افول است، همچنین بیشتر طراحان به‌دلیل شرایط اقتصادی، ترجیح می‌دهند آثار خود را به هر قیمتی بفروشند. در کل، وجود طراح و در جریان بازار افتادن آنها، کمک زیادی به پویایی این هنر می‌کند. عماد ارغندی، از کارشناسان عرصه زیورآلات و مدرس دانشگاه درباره اهمیت ایده‌پردازی در هنر - صنعت زیورآلات به **دکتر** گفت: از آنجایی که طلا، جواهر و هر چه نپذیریم، طلا و جواهر کالا است و به‌همین دلیل باید تولید آن در یک فرآیند صنعتی قرار بگیرد؛ اما باتوجه به رویکردی که فضاهای آموزشی و دانشگاهی کشور دارند، جای خالی خلاقیت و ایده‌های جدید در این هنر-صنعت به‌شدت احساس می‌شود. در این عرصه همواره افرادی بودند که هم در بستر سنتی و

صنایع فرهنگی

امیدبخش اقتصاد روستایی

کارشناسان معتقدند از آنجا که خشکسالی‌های اخیر و کمبود آب یکی از موانع توسعه بخش‌های اقتصادی به‌ویژه بخش کشاورزی است، می‌توان با توسعه صنایع کوچک و فرهنگی در مناطق مختلف، جایگزینی برای افرادی که قادر به ادامه کشاورزی نیستند، ایجاد کرد. به‌عبارتی، با حمایت از توسعه این‌گونه صنایع، شرایط مناسبی برای اشتغالزایی و کمک به بهبود سطح معیشتی در مناطق محروم و روستایی فراهم می‌شود. حال باتوجه به اهمیت اشتغال در روستاها، شرکت‌های دانش‌بنیان می‌توانند ظرفیت‌سازی مهمی در روستاها برای جلوگیری از پدیده پناهندگان اقلیمی داشته باشند، به‌عبارت روشن‌تر، جای‌گیری صنایع کوچک فرهنگی که آمیخته با صنایع‌دستی است و متناسب با وضعیت اقلیمی مناطق و روستاها می‌تواند راهکار مهمی برای توسعه اشتغال در روستاها باشد.

ابوالفضل میرقاسمی، مدیر اجرایی پروژه بین‌المللی حمایت اجتماعی و توانمندسازی و کارشناس توسعه پایدار روستایی باشاره به تجربه موفق دیگر کشورها در امر توسعه پایدار روستایی به **دکتر** گفت: توسعه پایدار روستایی در روند جایگزینی صنایع کوچک، موضوعی

است که چند سالی می‌شود در بیشتر کشورهای آسیای شرقی جا افتاده است. در کشورهای نظیر ژاپن و تایلند روستاها با حمایت دولت توانسته‌اند برای محصولات خود که حاصل فعالیت در عرصه صنایع خرد و صنایع‌دستی است، بازارسازی کنند و به رشد اقتصادی برسند.

شرح کامل این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید.

سازگار عملیاتی شدن توسعه صنایع فرهنگی در روستاها چیست؟

در این فرآیند، هر روستا با یک محصول شناخته می‌شود. این جریان زمانی به مرحله عملیاتی می‌رسد که محصولات تولیدشده از استاندارد کافی برخوردار باشند و در کنار آن، بخش خصوصی یا دولت در بخش بازار از کسب‌وکارهای شکل گرفته حمایت می‌کنند. در کشورهای گفته‌شده، صنایع خرد در روستاها به‌قدری توسعه یافته که نوع و روند اجرایی آنها نظیر کارگاه‌های تولیدی موردتوجه گردشگران خارجی قرار گرفته و خود به‌عنوان یک جاذبه گردشگری شناخته می‌شود، به‌عبارت دیگر، علاوه بر تولید محصول، ماهیت تولید و روند آن هم ارزآور شده و از آنجایی که اقلیم و شرایط طبیعی در کشور ما تعیین‌کننده اصلی مشاغل در روستاها است، در هر جغرافیای روستایی باید به فراخور شرایط طبیعی آنجا، کسب‌وکارها راه‌اندازی شود، حال باتوجه به گرمایش زمین و تغییرات اقلیمی و تأثیری که بر الگوی بارش و رژیم بارندگی گذاشته، شرایط طبیعی روستاها و ظرفیت‌شان برای کشاورزی کاهش یافته است. همچنین، حفر چاه‌های غیرمجاز و دخالت‌های بیش از اندازه انسان در طبیعت باعث شده است که مناطق روستایی با بحران کم‌آبی مواجه شوند و شرایط برای اشتغال بحرانی‌تر شود، به‌همین دلیل، دیگر نمی‌توان اتکای ۱۰۰ درصدی روی کشاورزی و دامپروری داشت و بهتر است از معیشت‌های جایگزین و مکمل استفاده کنیم که درآمد بخشی از خانواده‌های روستایی از این طریق حاصل شود.

آیا می‌توان از صنایع فرهنگی به‌عنوان معیشت جایگزین در روستاها یاد کرد؟

در کل، برای کاهش مهاجران اقلیمی باید به فکر معیشت جایگزین بود که در کنار آن، بحث افزایش بهره‌وری هم مطرح می‌شود، چرا که باید از داشته‌های موجود طبیعی نظیر آب و خاک استفاده مناسب کرد. گفتنی است، بهره‌وری در بیشتر مناطق روستایی کشور پایین است و متأسفانه استفاده درستی از منابع موجود نمی‌شود. برای مثال، الگوی کشت نباید متناثر از گرانی یا ارزانی یک محصول کشاورزی برنامه‌ریزی شود، بلکه باید به فراخور طبیعت منطقه و با نگاه توسعه معیشت و جذب گردشگری روستایی این مهم انجام شود که در این صورت گردشگری نیز می‌تواند موجب رشد اقتصادی روستاها شود. در بیشتر کشورهای پیشرفته برای راه‌اندازی صنایع خرد کارخانجات برون‌سپاری می‌کنند. در ایران هم می‌توان ارتباط میان صنایع بزرگ و کوچک با کسب‌وکارهای روستایی را برقرار کرد، در حالی که بیشتر روستاهای کشور مکان زندگی سالمندان و متأسفانه نسبت جمعیت شهری و روستایی ما معکوس شده است.

نقش دانش‌بنیان‌ها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

توسعه صنایع خرد در روستاها به بهره‌گیری از توان دانش‌بنیان‌ها امری شدنی است. از آنجایی که دانش‌بنیان‌ها دارای ظرفیت‌های فناورانه بالایی هستند، می‌توانیم با برقراری ارتباط میان دانش بومی هر منطقه با دانش روز، صنایع خرد را در روستاها توسعه دهیم، باتوجه به اینکه نیاکان و گذشتگان کشورمان بسیار خردمند بودند، به‌خوبی توانستند با محیط طبیعی و اقلیم منطقه زندگی‌شان سازگاری پیدا کنند. در واقع، باید برنامه‌های طراحی شود که در بطن آن دانش‌بنیان‌ها، علم روز را با دانش بومی و ظرفیت‌های موجود پیوند دهند و متناسب با هر منطقه، شرایط اشتغالزایی منحصر به فردی را در هر منطقه بچوود بیآورند.

نقش اسناد آمایشی در توسعه کسب‌وکارهای روستایی تا چه حد است؟

متأسفانه اسناد آمایشی در ایران در حد مطالعه است و در بیشتر زمان‌ها خاک می‌خورد. به‌اعتقاد من، برنامه آمایشی باید متناسب با وضعیت نسبی و رقابتی هر منطقه نوشته شود. خدمات گردشگری با افزایش بهره‌وری و استفاده درست از منابع می‌تواند از افزایش پدیده پناهندگان اقلیمی در کشور بکاهد. باتوجه به معضلات بخش کشاورزی تنها یک منبع درآمدی در روستاها باقی می‌ماند و آن تولیدات صنایع‌دستی است. منظور از صنایع‌دستی روستایی آن نوع از صنایع ساده و بدون پیچیدگی تکنیکی است که در روستاها منبع درآمد و شغل تکمیلی محسوب می‌شود و بیشتر روستاییان در زمان بیکاری فصلی به آن اشتغال دارند.

به جرأت می‌توان گفت که هیچ روستایی در ایران وجود ندارد که از تولیدات صنایع‌دستی بی‌بهره باشد. تولیدکنندگان این هنر‌صنعت، بیشتر بانوان روستایی هستند که به‌تناسب مواد اولیه طبیعی پیرامون خود، دست به تولید می‌زنند.

مهتاب دمیرچی
editor@smtnews.ir

باتوجه به رویکردی که فضاهای آموزشی و دانشگاهی کشور دارند، جای خالی خلاقیت و ایده‌های جدید در هنر-صنعت جواهرات به شدت احساس می‌شود

زیورآلات و جواهرات ایرانی است که می‌تواند بازار خوبی را در سایر کشورها داشته باشد. با بررسی‌های انجام‌شده، فهمیدیم که

به‌دلیل ابعاد کوچک در حمل‌ونقل، شرایط آسان‌تری را برای عاملان فراهم می‌کند و می‌تواند رشد قابل‌قبولی نسبت به دیگر صنایع داشته باشد.

طراحی، رکن مهم تجاری‌سازی

وی باشاره به اهمیت مولفه طراحی در تجاری‌سازی صنایع‌دستی گفت: طراحی، مولفه مهمی در توسعه صنایع‌دستی و تجاری‌سازی آن است. از آنجایی که تاکنون اهمیت زیادی به این حوزه داده نشده، می‌توان گفت امروز بیش از آنچه در گذشته رخ داده است، باید به طراحی و طراحان آثار صنایع‌دستی توجه نشان داد. از آنجایی که هزینه تولید برای شرکت‌ها و استارت‌آپ‌ها زیاد است، بیشتر صاحبان شرکت‌های دانش‌بنیان و استارت‌آپ‌ها قسمت طراحی را از روند تولید حذف می‌کنند و به‌طورمعمول با طراحی‌های کی‌شده به فعالیت می‌پردازند، در صورتی که اگر طراحی جزو فرآیند زنجیره ارزشی صنایع‌دستی قرار بگیرد، آثار بی‌نظیری تولید می‌شود و بازارسازی با فرآیند آسان‌تری شکل می‌گیرد و به‌راحتی می‌توانیم در صادرات از محصولات دفاع کنیم.

که بیشتر فعالان و سازندگان در ساخت، به‌ظاهر این کالا توجه دارند و کمتر به هنر و رویکرد زیبایی‌شناسی آن می‌پردازند.

سخن پایانی

کشورهای پیشرفته در صنایع فرهنگی پیشتاز هستند، اما بسیاری از کشورهای در حال توسعه با اینکه ظرفیت بالایی در صنایع فرهنگی دارند، باوجود میراث فرهنگی غنی و استعدادهای فرهنگی سرشار، بیشتر بازیکنان حاشیه‌ای این عرصه به‌حساب می‌آیند. نخستین دسته از موانع توسعه صنایع فرهنگی در ایران، موانع اقتصادی است. در کشور ما به صنایع فرهنگی به‌مثابه یک صنعت نگرست نمی‌شود و بخش فرهنگ به‌عنوان یک بخش مولد اقتصادی و نهاد تولید ثروت تلقی نمی‌شود و این بخش تنها به‌منزله مرکز هزینه دیده می‌شود. همچنین بیشتر مدیران موسسات فرهنگی، اطلاعات کمی درباره قابلیت‌های تجاری و اقتصادی صنایع فرهنگی دارند و به این دلیل که کار

شرایط فعلی این هنر - صنعت در کدام بخش از هرم خواسته و نیازهای مردم قرار دارد.

این مدرس دانشگاه گفت: به‌اعتقاد من، طراح و متخصص کالاهای زینتی نظیر جواهرات باید از جنبه‌های مختلف به‌طراحی این کالا نگاه کند، در حالی

جای خالی ایده‌های خلاقانه

هم در فضای مدرن به فعالیت بپردازند، اما کمتر شاهد توسعه فضاهای ایده‌پردازانه بوده‌ایم و نوآوری تا حدی مورد غفلت واقع شده است. ارغندی گفت: ساخت و تولید طلا و جواهر در ایران هم از نگاه کارآفرینان و هم از دیدگاه آموزشی موردتوجه قرار گرفته و بنا بر آمارهای منتشرشده گردش طلا در ایران به ۳۰۰ تن در سال می‌رسد و ایران در زمره معدود کشورهایی است که گنجینه‌هایی فاخر از طلا و جواهرات را در اختیار دارد. با موزه‌های ارزشمند زیادی که داریم می‌توان پی به این گزاره برد.

توسعه کارآفرینی

این استاد دانشگاه افزود: با در نظر گرفتن تمام موارد یادشده باید گفت، طراحی در هنر - صنعت جواهرات جزو آن دسته از مولفه‌هایی است که می‌تواند با هدف توسعه کارآفرینی و افزایش دادوستد و بازارسازی، بیش از پیش گسترش یابد. به‌گفته ارغندی، امروزه طلا و جواهر در ارتباط تنگاتنگی با فناوری‌های جدید قرار گرفته، به‌گونه‌ای که تا حدی از حوزه صنایع‌دستی بیرون آمده و روندی متفاوت‌تری در تولید پیدا کرده و صنعتی تر شده است؛ اما برای بازارسازی باید مشخص شود در

آفت تکنولوژی برای

صنایع دستی

صدرا شریعتمداری
- کارشناس صنایع
دستی و هنرهای
سنتی: پیشرفت
تکنولوژی و به‌کارگیری
ماشین‌آلات صنعتی
در تولید محصولات

هنری تا چه اندازه برای صنایع دستی بومی ایران می‌تواند خطرناک باشد؟ برای پاسخ به این سوال باید به ابعاد مختلفی پرداخت اما آنچه مسلم است؛ تولید و تکنولوژی هیچ‌وقت خطر نیست، اما وقتی به عنوان ابزاری تهدیدآمیز از آن استفاده شود، خطر به شمار می‌رود؛ به عنوان مثال تکنولوژی می‌تواند به‌صورت هوشمند فروش بیافد، در این مرحله صنعت و تکنولوژی خطر محسوب نمی‌شود، ولی اگر همین تکنولوژی بخواهد جایگزین تولید فرش ابریشمی و دستبافت شود، حوزه تولید فرش دستی را دستخوش خود قرار داده و روند رو به رشد آن را متوقف می‌سازد. در اروپا دستگاه‌های جدیدی در حوزه تولید فرش راه‌اندازی شده‌اند که مانند انسان، هوشمند کار بافت فرش را با رعایت جزئیاتی مانند گره زدن فرش انجام می‌دهند و سعی شده در این فرآیند روح و اصالت هنر تا حد امکان محفوظ بماند اما اگر این جریان فراگیر شده و به حذف نیروی انسانی خلاق و هنرمند منتهی شود آن زمان است که پیشرفت تکنولوژی را باید آفتی برای هنرهای سنتی و صنایع دستی به حساب آورد. از سوی دیگر تکنولوژی به کار هنری سرعت بخشیده و تعادل میان بازار عرضه و تقاضا به وجود می‌آورد، این امر ذاتاً تهدید نیست چرا که در مقابل فرآیند سنتی تولید هنر با اتکا به نیروی انسانی و دست هنرمند در حال وقوع است و هنر اصیل همواره جایگاه و شأن خود را در میان هنردوستان حفظ کرده است. در مجموع باید گفت که ماشین‌آلات صنعتی در پرداختن به کار در حوزه هنری توانایی موفقی به لحاظ ایجاد اصالت هنری ندارند و فقط می‌توانند خلق اثر کنند، اما انسان هنرمند هوشمند علاوه بر خلق اثر هنری، اصالت هنری نیز برایش حائز اهمیت است. برخی دیگر نیز نرخ صنایع دستی را از عوامل استقبال بیشتر مخاطبان به خرید محصولات ماشینی و کم‌بها می‌دانند.

از سوی دیگر اگر جامعه مصرفی به جنس‌های صنعتی گرایش داشته باشد فرهنگ تند مصرف کردن رشد می‌کند، متأسفانه اکثریت مردم دنبال فرهنگ تند مصرف کردن (فرهنگی که در آن مردم دنباله‌روی جنس ماشینی و استفاده از آن هستند، در چنین وضعیتی تعادل ایجاد نمی‌شود، حال اگر در چنین وضعیتی فرهنگ کند مصرف کردن ایجاد شود، انسان‌ها مجاب خواهند شد اثر اصیل خلق کنند در این صورت است که کالا با ارزش می‌شود و عمر مفید آنها نیز بالا می‌رود.

و اما درباره راهکار پیشنهادی برای جایگزینی انتقال سنتی فنون و تجربه در صنایع دستی، نیز باید به یک نکته اشاره کرد و آن اینکه شیوه انتقال تجربه در گذشته به شکل رابطه صمیمی استاد و شاگردی بود، به این شکل که استاد از نزدیک نظاره‌گر روند کار و پروژه هنری و خلق آثار اصیل صنایع دستی بوده و نقش مشاوره و راهنمایی دلسوزانه را ایفا می‌کرد، ولی درحال حاضر شکل آموزش هنر به گونه‌ای است که جریان آن یک‌طرفه است و استاد در این میان به شکل طوطی‌وار مطالبی را به شکل فشرده و سطحی در اختیار دانشجو قرار می‌دهد بدون اینکه به میزان دریافت و کیفیت انتقال مطالب که منجر به تربیت درست و هدفمند هنرجویان و دانشجویان می‌شود، فکر کند.

رابطه استاد و شاگردی و پرورش هدفمند هنرجو تا رسیدن به مقامات بالای هنری به شکل سنتی آن درحال حاضر شاید تنها راه درست و اصولی در انتقال تجارب و فنون باشد و نمی‌توان برای آن جایگزین مناسبی را یافت.

ارزیابی برنامه هفتم توسعه با تمرکز بر «شاغل فقیر»

مهارت آموزی و اشتغال مولد گره فقر را باز می‌کند

عکس: آیدا فریدی

دهند. با این وجود، تدوین برنامه‌ای چون برنامه هفتم توسعه و تضعیف حقوق طبقه کارگر در مقابل کارفرما، اتفاقی است که در کارنامه دولت سیزدهم باقی خواهد ماند.

مدافعان پروپا قرص سرمایه‌داری و اقتصاد بازاری هم نمی‌توانند کاپیتالیستی (سرمایه‌داری) بودن اقتصاد ایران را کتمان کنند و ترجیح می‌دهند آن را نظامی متفاوت با تئولبرالیسم مرسوم نشان

به‌گفته برخی کارشناسان، برنامه هفتم توسعه دارای جهت‌گیری آشکار به سمت سیاست‌های دست‌راستی و گرایش به سرمایه‌داری است. در این موضوع نمی‌توان تردید کرد و حتی

پدیده‌ای به نام «شاغل فقیر»

ایران از جمله کشورهایی است که به لحاظ نرخ فقر وضعیت مناسب‌تری نسبت به برخی کشورهای در حال توسعه یا کشورهای توسعه‌یافته با نرخ‌های فقر مطلق ۳۰ تا ۴۰ درصد دارد، اما همچنان موضوع فقر مطلق در آن مطرح است.

براساس برآورد مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، نرخ فقر در سال ۱۴۰۰ به بیش از ۳۰ درصد رسیده که رقمی تکان‌دهنده است. به این معنا در دهه ۹۰ بیش از ۱۱ میلیون نفر بر تعداد فقرای کشور افزوده شده است.

اقتصادی است که نه‌تنها ابعاد اقتصادی، بلکه ابعاد اجتماعی آن نیز حائز اهمیت است. بررسی وضعیت فقر و در کنار آن توزیع درآمد مانند متغیرهای دیگر، دارای اهمیت است. آنچه موضوع فقر را مهم‌تر از برخی متغیرهای اقتصادی می‌سازد، ابعاد اجتماعی آن است. افزایش نرخ فقر یا حتی بدتر شدن وضعیت توزیع درآمد (در شرایطی که نرخ فقر با افزایش مواجه نبوده) موجب افزایش نارضایتی اجتماعی می‌شود؛ از این روست که پرداختن به موضوع فقر و توزیع درآمد از اهمیت بالایی برخوردار است.

از این گزارش‌ها (که بخش‌هایی از آن را در ادامه خواهید خواند) تاکید شده از آنجایی که نیروی کار تنها دارایی فقرا در کشور است، باید از بیکار شدن نیروی کار که به تشدید فقر منجر می‌شود، جلوگیری کرد، اما دولت سیزدهم در عمل با دادن حق اخراج یکطرفه کارگران به سرمایه‌داران، خط بطلانی بر این تصور که قرار است مسئله فقر به‌شکل ریشه‌ای حل شود، کشید. در این شرایط، تشدید فقر نتیجه سیاست‌هایی است که گاهی به اجرا گذاشته می‌شود.

به گزارش **سنت**، فقر از مهم‌ترین متغیرهای

در برنامه‌های پیشین هم تعدیل ساختاری کمابیش نمایان بود، اما با استفاده از واژگانی چون منزلت انسانی، پنهان می‌شد. در شرایطی که همه گزارش‌ها نشان می‌دهند «شاغل فقیر» دیگر به یک عرف در ایران تبدیل شده که ناشی از تضعیف دستمزد و استثمار مضاعف است، تلاش برای پرداخت مزد کمتر و امکان اخراج نیروی کار، دادن همه قدرت به یکی از طرفین تولید است. در گزارش‌هایی که پیش‌تر درباره رفیع فقر منتشر شده، سیاست‌هایی پیشنهاد شده که یکسره عکس مصوبات برنامه هفتم در زمینه کار است. در یکی

امیرعباس آذرمنون
editor@smtnews.ir

شغل کسی را از ورطه فقر نجات نمی‌دهد؟!

آموزش‌های مهارتی تعیین‌کننده است. حضور فقرا در مشاغل غیررسمی و عدم بهره‌مندی آنها از قانون کار و خدمات بیمه‌ای، از دیگر عواملی است که مانع خروج فقرا از فقر می‌شود.

تجمع چشمگیر فقرا در مشاغلی که به مهارت چندانی نیاز ندارند و سهم بالایی جوانان بیکاری که فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها و جزو فقرای کشور هستند، نشان می‌دهد نظام ارزیابی مهارت و نیازهای بازار کار در ایران دچار مشکل است. همچنین تعدد دستگاه‌های متولی کاهش فقر، خود مسئله کاهش فقر را با مشکلاتی مواجه کرده است.

وجود یک برنامه‌ریزی مرکزی بلندمدت که به تقسیم وظایف و جلوگیری از همپوشانی فعالیت‌های حمایتی توسط دستگاه‌های مختلف و هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی بینجامد، از هدر رفتن منابعی که در این زمینه هزینه شده‌اند، جلوگیری خواهد کرد.

بررسی وضعیت فعالیت سرپرستان خانوار در ۳ دهک پایین درآمدی نشان می‌دهد بیش از نیمی از سرپرستان خانوار در ۳ دهک اول درآمدی، شاغل هستند، اما داشتن شغل امکان خروج آنها از وضعیت فقر را فراهم نکرده است.

باوجود آنکه تعداد موقعیت‌های شغلی به چنددهزار شغل می‌رسد، تمرکز فراوانی بر تعداد محدودی شغل وجود دارد؛ به‌گونه‌ای که در دهک اول شهرها، تنها در ۷ موقعیت شغلی ۶۵ درصد افراد حضور دارند.

این تمرکز بر تعداد بسیار محدود دو پیام مهم دارد؛ از یک طرف، در دهک‌های پایین تنوع مهارتی اندکی وجود دارد که سبب شده موقعیت‌های شغلی محدود شود و از سوی دیگر این مشاغل نیازمند مهارت ساده و بدون آموزش هستند.

پس برای بهبود وضعیت درآمدی فقرا،

«فقر» چه زمانی مشکل محسوب می‌شود؟

وجود فقر مطلق در یک کشور زمانی نگران‌کننده‌تر خواهد شد که اولاً نرخ فقر در طول زمان و به‌عنوان مثال با چرخه‌های اقتصادی مانند دوران رشد اقتصادی کاهش را تجربه نکند و ثانیاً افراد گرفتار در فقر نتوانند بعد از گذشت مدت زمانی از فقر خارج شوند.

این امر موجب پایداری فقر شده و یک بخش از جامعه برای مدت زمانی طولانی فقیر خواهند بود که تبعات اجتماعی این مسئله زیاد است.

به‌نظر می‌رسد بی‌توجهی به فراگیری رشد اقتصادی و نبود مکانیسم‌هایی در جهت فراگیری رشد اقتصادی یکی از عوامل وجود پایداری فقر در کشور است. رشد فراگیر به‌معنای فراهم کردن فرصت‌های برابر برای همگان برای مشارکت در ایجاد رشد اقتصادی و بهره‌مندی از مواهب رشد است؛ به‌عبارتی با افزایش رشد اقتصادی، افزایش سرمایه‌گذاری مولد، رشد بهره‌وری و رفع تبعیض می‌توان به رشد فراگیر دست

یافت. در آغاز کار دولت سیزدهم، بازی پژوهشی مجلس شورای اسلامی به بررسی عوامل فقر در کشور پرداخت که بر این اساس تصریح شده، چنانچه تحرک درآمدی در کشور بالا باشد، به این معناست که افراد با استفاده از توانایی‌های خود می‌توانند در بازه زمانی مشخصی وضعیت خود را بهبود بخشند و به دهک‌های بالاتر منتقل و از فقر خارج شوند. در این صورت فقر مقوله نگران‌کننده‌ای نیست. مطالعات مربوط به تحرک درآمدی نشان می‌دهد تحرک درآمدی در دهک‌های پایین، به‌ویژه دهک‌های ۱ و ۲ بسیار اندک بوده است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد مهم‌ترین عامل به ورطه فقر افتادن، کاهش درآمدهای شغلی است؛ حال آنکه مهم‌ترین عامل خروج از فقر خانوارها افزایش درآمدهای مترقیه بوده است. به همین جهت، وجود حمایت‌های بیرونی برای حمایت از فقر ضروری است.

اشتغال پایدار و دستمزد کافی، راهکار مقابله با فقر

اشتغال غیررسمی با مزدهای اندک، از عوامل اصلی افزایش نسبت جمعیت زیر خط فقر در ایران است، به همین دلیل شناسایی موانع رشد اشتغال و اعمال سیاست‌های مناسب برای تسریع آنگر رشد اشتغال از جمله راهکارهای اساسی برای کاهش فقر خواهد بود. در کنار آموزش‌های رسمی، مهارت‌آموزی به‌عنوان سیاستی برای توانمندسازی و خروج از فقر از اهمیت زیادی برخوردار است. برنامه‌های مهارت‌آموزی به‌دنبال ارتقای سطح مهارت بیکاران و افزایش شانس یافتن شغل است. هماهنگی میان ارائه‌دهندگان آموزش‌های فنی-حرفه‌ای و توجه به نیازهای بازار کار در ارائه برنامه‌های مهارت‌آموزی جدید حائز اهمیت است. علاوه بر آموزش‌های فنی-حرفه‌ای، جوانان به مهارت‌هایی چون روش‌های ایجاد ارتباط و توان حل مسئله نیاز دارند که کسب این مهارت‌ها به افزایش امکان اشتغال آنها منجر می‌شود.

در برنامه‌هایی که با هدف فقرزدایی اجرا می‌شوند، لازم است به جنبه‌های مختلف فقر از جمله فقر آموزشی، سلامت، زیرساخت و محیط‌زیست پرداخته شود. در این برنامه‌ها، علاوه بر افزایش ضریب دسترسی به زیرساخت‌های اساسی مانند آب و برق، پیوند دادن آن با ارتقای سطح اقتصادی و اجتماعی مناطق و تنوع‌بخشی شغلی و افزایش سطح درآمدها هم باید موردتوجه باشد.

رفع مشکلی چون فقر، امکان‌پذیر است و چنانچه هدف اصلی سیاست‌گذاران این مهم باشد، راهکارهایی وجود دارند که می‌توانند به کمک دولت‌مداران باینند؛ از جمله طراحی و اجرای سند راهبردی کاهش فقر. هدف از تدوین سند راهبردی کاهش فقر، هماهنگ‌سازی دستگاه‌ها برای رسیدن به اهداف قابل‌دسترسی از طریق برنامه‌های کارشناسی شده کاهش فقر است؛ اهدافی که موردتوافق دستگاه‌ها است و ضمن ارزیابی سیاست‌های اجرایشده، تخصیص بهینه منابع را هم ممکن و از همپوشانی فعالیت‌ها جلوگیری می‌کند. ادغام سند راهبردی کاهش فقر در لایحه بودجه، اجرای آن را تضمین می‌کند. بودجه سالانه که شامل الزامات اجرایی و حقوقی و منابع اجراست، پیوند مناسبی میان راهبردی و اجرا ایجاد می‌کند.

در این میان، چون نیروی کار تنها دارایی بیشتر فقرا است، افزایش درآمد افراد فقیر از طریق ایجاد اشتغال مولد می‌تواند اصلی‌ترین و اثربخش‌ترین راه مقابله با فقر باشد. کاهش توان اشتغالزایی بخش‌های مختلف اقتصاد از طریق کاهش فرصت‌های شغلی، افزایش نرخ بیکاری و از میان رفتن امکان کسب درآمد، کاهش مزد و گسترش فقر در میان شاغلان منجر به افزایش این پدیده شده است.

در حال حاضر ترکیبی از نرخ بالای بیکاری و افزایش سهم

سخن پایانی

بیکاری و تورم به‌سرعت میزان آن را افزایش می‌دهد. از دست دادن شغل به‌عنوان مهم‌ترین منبع درآمد، موجب افزایش فقر شده و تورم هزینه دستیابی به نیازهای اولیه را برای دهک‌های پایین، افزایش می‌دهد.

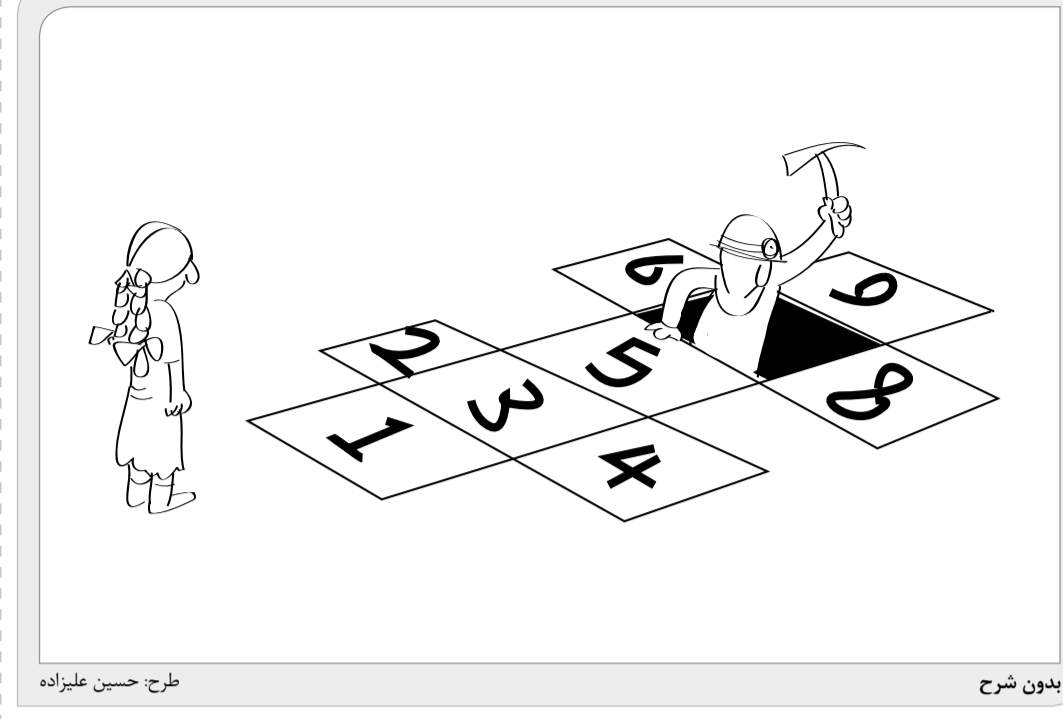
به همین جهت، سیاست‌های کاهش فقر که در قالب سند کاهش فقر تهیه می‌شود، باید با سیاست‌های کلان اقتصادی که ثبات در محیط را برقرار می‌کند، همراه شود.

با این وجود مشاهده می‌کنیم که دولت با تدوین برنامه هفتم، در تلاش است امنیت شغلی را بیش از پیش تضعیف کند و کارفرمایان را در موقعیتی قرار دهد که بتوانند یکطرفه نیروی کار را اخراج کنند.

وزارت رفاه مکلف به محاسبه و انتشار متغیرهای مرتبط با فقر و موظف است سالانه گزارشی شامل عدد خط فقر، نرخ آن، تعداد خانواده‌های فقیر، مشخصات آنها، مشخصات خانواده‌های خارج‌شده از خط فقر و تاثیر سند کاهش فقر بر خانواده‌های فقیر را به هیات وزیران و مجلس ارائه کند. در قالب سند کاهش فقر، برای هر یک از نهادها و وزارتخانه‌های درگیر باید اهدافی قابل‌سنجش تعیین و درصد تحقق اهداف نیز در بازه‌های تعیین‌شده، بررسی شود. با این حال رفع مشکلی چون فقر تنها با وضع قوانین و مقررات ممکن نیست. وضعیت فقر به‌شدت به متغیرهای اقتصاد کلان وابسته است و رکود،

<div><div></div><div>صنعت معدن تجارت</div></div>
مشور اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در روزنامه‌های www.smtnews.ir/about.html
<div><div><div><div><div></div><div><div>صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی و مطبوعاتی «صنعت»</div></div></div></div><div></div></div></div>
<div><div><div><div><div></div><div><div>مدیر مسئول: عاطفه خسروی</div></div></div></div><div></div></div></div>
<p>سازمان آگهی‌ها: ۰۸۷۲۲۷۲۲ – ۰۹۹۹۹۹۱۹۵۷۶۱</p> ایمیل آگهی‌ها: ads.smtnews@gmail.com
تلفن: ۸۲۱۹۰ – نمابر (داخلی-۱۰۴) پیامک: ۳۰۰۰۸۲۱۹
امور مشترکین: ۸۸۷۲۲۷۲۵ – روابط عمومی: ۸۸۱۰۵۳۰۹
توزیع و سازمان شهرستان‌ها: ۸۸۷۲۲۷۲۵
تهران-خیابان قائم مقام‌فراهانی –کوچه آزادگان شماره ۲۶- کدپستی ۱۵۸۶۷۳۳۸۱۱
روابط عمومی: pr@smtnews.ir
امور استان‌ها: ostanha@smtnews.ir
چاپخانه: امید نشر و چاپ ایرانیان
<p>www.smtnews.ir</p> info@smtnews.ir
<p>telegram.me/smtnews</p> instagram.com/smtnewspaper
<p>www.smtnews.ir</p> telegram.me/smtnews
<p>ostanha@gmail.com</p> ostanha@gmail.com
<p>روزنامه صنعت با رتبه ۱</p> <p>عضو انجمن مدیران روزنامه‌های غیردولتی</p> <p>در میان روزنامه‌های تخصصی مقام ۱</p> <p>در میان روزنامه‌های اقتصادی مقام ۲</p> <p>عضو تعاونی مطبوعات</p>

طرح: حسین علیزاده

معاون وزیر کار و امور اجتماعی در مراسم افتتاحیه طرح توسعه تأسیسات معدن کربلای معلی

بازنگری

در آیین‌نامه مشاغل سخت و زیان‌آور

قالبیابی از مشاغل سخت و زیان‌آور است. بافندگان قالی، قالیچه، گلیم و زبلوی خانگی که کارفرما ندارند و با استفاده از دستگاه بافندگی در واحد مسکونی خود در حال فعالیت هستند، مشمول بیمه قالیبافی به صورت اختیاری خواهند شد. این افراد در برابر حمایت‌های بازتنسنگی، فوت و از کارافتادگی بیمه قالیبافی می‌شوند و به این ترتیب قالیبافان نیز مشمول مشکلات تغییرات برنامه هفتم توسعه در حوزه مشاغل سخت و زیان‌آور می‌شوند.

بر اساس تبصره ۲ ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی، کارهای سخت و زیان‌آور مشاغلی هستند که در آنها عوامل فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی محیط کار غیر استاندارد بوده و فرد با انجام آن کار، فشار جسمی و روانی بیش از ظرفیت طبیعی بر او وارد شود که در اثر آن به بیماری و عوارض آن مبتلا شود.

ماده ۱۱ آیین‌نامه مشاغل سخت و زیان‌آور این مشاغل را که به آنها سختی کار تعلق گرفته به دو دسته تقسیم کرده است:

الف – مشاغلی که صفت سخت و زیان‌آور با ماهیت شغلی وابستگی دارد اما می‌توان با به کارگیری تمهیدات بهداشتی، ایمنی و تدابیر فنی مناسب توسط کارفرما سختی و زیان‌آوری آنها را حذف کرد.

ب– مشاغلی که ماهیتا سخت و زیان‌آور بوده و با بکارگیری تمهیدات بهداشتی، ایمنی و تدابیر فنی کارفرما، صفت سخت و زیان‌آوری آنها کاهش یافته ولی کماکان سخت و زیان‌آوری آنها حفظ می‌شود.

در واقع برخلاف مشاغل گروه الف که با بکارگیری تمهیدات ایمنی و تلاش کارفرمایان سختی کار کاهش می‌یابد، مشاغل گروه «ب» ماهیتا سخت و زیان‌آور هستند و صفت سخت و زیان‌آوری در ذات آنها وجود دارد.

درباره دسته اول می‌توان عمده مشاغل صنعتی را مثال زد که کارفرما تجهیزات ایمنی را برای کارگران فراهم نکرده باشد.مثلا کارگر یک کارگاه جوشکاری، نیازمند تجهیزات ایمنی از قبیل عینک مخصوص است و کارفرما وظیفه براساس برنامه‌ریزی صورت گرفته هنرمندان صنایع‌دستی ایرانی دارد آن را برای کارگر فراهم کند. دسته دوم

مشاغلی که سخت و زیان‌آور بودن جزو جدا نشدنی آن شغل‌هاست و رعایت مسائل ایمنی از سخت و زیان‌آوری آنها کم نمی‌کند. به عنوان مثال کارگرانی که در معادن یا روی دکل‌ها یا پست‌های انتقال برق کار می‌کنند.

درحال‌حاضر کارهای مرتبط با حفر قنات و چاه، مشاغل مرتبط با کوره‌های مذاب، عملیات مربوط به جمع‌آوری و دفن زباله‌ها، کار در فضاهایی که ارتعاشات صوتی حاکم بر محیط مرتبط با سمپاشی و ضدعفونی‌کردن، کار غواصی که تحت فشار غیرطبیعی محیط باشد و کارهایی که در معرض تشعشعات رادیواکتیو هستند از جمله مشاغل سخت و زیان‌آور به شمار می‌روند.

در همین راستا علی حسین رعیتی‌فرد، معاون روابط کار و وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی در گفت‌وگو با ایسنا، از بازنگری آیین‌نامه مشاغل سخت و زیان‌آور خبر داد و درباره احتمال حذف برخی شغل‌ها گفت: آیین‌نامه در شورای‌عالی حفاظت فنی به پایان رسیده و رأی‌گیری شده است. رشته یا شغلی را حذف نکردیم فقط در نحوه اجرایش تفاوت‌هایی ایجاد شده است.

وی با بیان اینکه آیین‌نامه هنوز به تصویب نهایی نرسیده است، توضیح داد: بازنگری در آیین‌نامه انجام شده ولی چون باید به کمیسیون دولت برود تا روی آن بحث شود و مورد بررسی مجدد قرار بگیرد، هنوز چیزی نهایی نشده است زیرا برخی سازمان‌ها و دستگاه‌ها مثل سازمان تأمین اجتماعی ممکن است پیشنهادهاتی داشته باشند؛ بنابر این هنوز نهایی نشده است.

به گفته معاون روابط کار و زیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی، در بازنگری آیین‌نامه، شغلی حذف نشده ولی قرار شده است که گروه «الف و ب» دقیق‌تر مورد بررسی قرار گیرند.

رعیتی‌فرد همچنین درباره حذف شغل خیرنگاری از مشاغل سخت و زیان‌آور گفت: این

پیشنهاد مطرح بود ولی قبول نکردیم و رد شد. وی در پاسخ به این پرسش که آیا «خیرنگاری» از گروه «ب» به گروه «الف» تغییر یافته است یا خیر؟ گفت: شما خبرنگاران مشکلی ندارید.

پیشتر در صد و هشتاد و دومین جلسه شورای‌عالی حفاظت فنی وزارت کار و در راستای سیاستگذاری کارهای سخت و زیان‌آور موضوع ماده ۷ آیین‌نامه مشاغل سخت و زیان‌آور، مشاغل «ملوانی و صیادی» مشمولان قانون کار با موافقت اکثریت آرا در گروه «ب» مشاغل سخت و زیان‌آور قرار گرفت. همچنین در یکصد و چهل و نهمین نشست شورای‌عالی حفاظت فنی با تصمیم اعضا، شغل عملیاتی «آتش‌نشانی» در ردیف گروه «ب» مشاغل سخت و زیان‌آور قرار گرفت. سوابق کار در کارهای سخت و زیان‌آور یک و نیم برابر محاسبه می‌شود و افرادی که در مشاغل سخت و زیان‌آور و طلاق فرسا ۲۰ سال سابقه کار متوالی یا ۲۵ سال سابقه کار متناوب را داشته و حق بیمه سابقه مزبور را به سازمان تأمین اجتماعی واریز کرده باشند می‌توانند تقاضای بازتنسنگی خود را ارائه کنند.

کارفرمایان کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی مکلفند قبل از آن که کارهای سخت و زیان‌آور را به کارگران خود محول کنند، معاینات پزشکی لازم را انجام داده و کارگران را از لحاظ قابلیت و استعداد جسمانی متناسب برای نوع کار بسنجند و به صورت دوره‌ای معاینات پزشکی را تکرار کنند.کارگران مشاغل سخت از مزخمی سالانه بیشتر برخوردار بوده و در بحث بازتنسنگی شرایط خاص بازتنسنگی پیش از موعد را دارند. ساعات کار مشاغل سخت و زیان‌آور نباید از شش ساعت در روز و ۳۶ ساعت در هفته تجاوز کند.

به گزارش ایسنا، ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی به بازتنسنگی پیش از موعد توجه داشته و هدف آن حمایت از سلامت افراد پس از بازتنسنگی است. مشاغل سخت و زیان‌آور به دلیل شرایط حساس زیر ذره‌بین قانون قرار دارند و از آنجا که کارگران این مشاغل همواره در معرض خطرات جدی هستند، قانون رویکرد حمایتی از این دسته کارگران را در پیش گرفته است.

جایگاه صنایع‌دستی در برنامه هفتم

نعمیه صفری‌تبار: به مناسبت روز جهانی صنایع دستی، نشست خبری مریم جلالی معاون صنایع‌دستی و هنرهای سنتی وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی برگزار شد. به گزارش **صنعت** معاون صنایع‌دستی کشور در این نشست با تأکید بر رویکرد ظرفیت‌سازی و ظرفیت‌شناسی صنایع‌دستی گفت: باید با برنامه‌های درست از ظرفیت‌های صنایع‌دستی در راستای تحقق توسعه اقتصادی گام برداریم.

وی با تأکید بر توجه به صنایع‌دستی در برنامه‌های توسعه‌ای گفت: از برنامه چهارم توسعه موضوع توجه به صنایع دستی در اهداف کلان و برنامه‌های توسعه‌ای به فراموشی سپرده شد. از آن سال‌ها به بعد بیشتر جنبه تزئینی صنایع دستی مورد توجه قرار گرفت این درحالی است که صنایع‌دستی هویت‌بنیان است و باید برای ایجاد این نگاه در جامعه تلاش شود. وی با اشاره به تقارن هفته صنایع‌دستی با هفته محیط‌زیست، خاطر‌نشان کرد: این تقارن نشان از این دارد که صنایع‌دستی به بهبود محیط‌زیست کمک می‌کند و به‌عنوان یک صنعت پاک می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. این در حالی است که صنایع‌دستی در حوزه اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی دارای اهمیت است. معاون صنایع‌دستی کشور اشاره به برنامه هفتم توسعه یادآور شد: با تلاش وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، موضوع صنایع‌دستی در برنامه هفتم جایگاه ویژه‌ای پیدا کرد و فصلی مجزا به این حوزه اختصاص یافت.

جلالی ادامه داد: صنایع‌دستی امری فرابخشی است و همه دستگاه‌ها باید به آن توجه داشته باشند و تمامی کشرگان درون وزارتخانه و بیرون از وزارتخانه نگاه توسعه‌ای به صنایع‌دستی دارند تا یک افق درخشان برای این حوزه تدوین شود. وی افزود: این روزها صنایع‌دستی می‌تواند در سبک زندگی نقش آفرینی کند.

معاون صنایع‌دستی در پاسخ به سوالی درباره وضعیت آبرورنده نامزد ایران در صف ثبت جهانی پونسکو گفت: در حوزه صنایع‌دستی دارای ظرفیت‌های بی‌ظنیری هستیم که مورد توجه شورای جهانی صنایع‌دستی نیز قرار گرفته است. پرونده‌های این دوره برای ثبت جهانی از شهر کاشان آغاز شد و با بازدید از رشت ادامه یافت، بازدید از دزفول و در نهایت نیز از روستای بحیری در بوشهر بازدید شد و منتظر اعلام نتایج از سوی شورای جهانی صنایع‌دستی هستیم.

رفع پیمان‌سیاری ارزی

جلالی درباره نقش صنایع‌دستی در رفع مسائل معیشتی اضافه کرد: پیش از این صنایع‌دستی از ادبیات توسعه جدا بود و در رونق اقتصادی جایگاهی نداشت. رفع پیمان‌سیاری ارزی یکی نمونه از این فعالیت‌هاست. با توجه به تفکیک صمت و ایجاد وزارت بازرگانی تلاش‌هایی از سوی وزارت میراث فرهنگی در حال انجام است که تا در موضوع تولید و صادرات فرش با سایر دستگاه‌ها از جمله وزارت صمت همکاری‌ها تقویت شود.

معاون صنایع‌دستی درباره ایجاد بستر فروش صنایع‌دستی در فضای مجازی گفت: با همراه اول مذاکراتی انجام شده تا برنامه‌ای در قالب یک کیف پول با کاربری خریدوفروش صنایع‌دستی از طریق فضای مجازی طراحی شود. درحال‌حاضر پلتفرم‌های بسیار خوبی در این باره وجود دارد اما دیجیتال‌سازی در حوزه فروش صنایع‌دستی نیاز به یک بلوغ رسانه‌ای دارد. جلالی همچنین در رابطه با مشکلات صادرکنندگان صنایع‌دستی خاطر‌نشان کرد: نشست صادرکنندگان صنایع‌دستی با وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی برگزار و موضوع بازگشت ارز حاصل از صادرات مطرح و بررسی شد. جلالی در پایان گفت: هنرمند خلق هنر می‌کند و صنعتگر کار صنعتی انجام می‌دهد. تلاش داریم قطار از ریل خارج شده را به ریل بازگردانیم. یکی از کارهای مهمی که پیگیری می‌شود، ثبت جهانی شهرها و روستاها است. صنایع‌دستی مدت‌ها فراموش شده بود و ما باید با تلاش بسیار در این حوزه فعالیت کنیم.

راه فروش صنایع دستی به خارجی‌ها

۱– طراحی اعطاف‌پذیر داشته باشید

موفقیت صادرکنندگان و تولیدکنندگان صنایع دستی در صادرات محصولات‌شان به بازارهای جهانی وابسته به توانایی آنها در معرفی و ارائه محصول و هماهنگ‌سازی آن با ذائقه و سلیقه مشتریان هدف است؛ به‌نوعی که هم‌زمان با حفظ هویت اثر کمی هم در آن خلاقیت به کار برده شود و محصول با تغییرات روز و همچنین باسلیقه فرهنگی بازار هدف همگام شود.

گاهی ممکن است صنایع دستی یک کشور در یک بازار مشخص طرفدار چندانی نداشته باشد اما با تغییراتی جزئی و کوچک در رنگ‌ها، طراحی، استایل و… بتوان آن را مطابق سلیقه و فرهنگ آن بازار تغییر داد به نحوی که بدون وارد شدن خدشه به ماهیت فرهنگی آن، محصول متناسب با ذائقه مشتریان آن بازار شود. به این ترتیب احتمالاً باید محصولی که برای مردم امریکا طراحی شده متفاوت از محصولی باشد که برای مردم چین یا فرانسه طراحی و صادر می‌شود. برای این امر می‌توان از طراحان همان کشور کمک گرفت یا به مقالات معتبر مراجعه کرد. تصاویر کاتالوگ محصولاتی که در بسایت‌های فروشگاهی آن کشور به نمایش گذاشته می‌شوند نیز می‌تواند الهام‌بخش خوبی در این زمینه باشند.

۲– از جنبش fair trade کمک بگیرید

Fair trade سیستمی است برای حمایت از تولیدکنندگان کشورهای در حال توسعه تا بتوانند طی روابط تجاری بائبات و منصفانه محصولات خود را به کشورهای توسعه‌یافته صادر کنند. این سیستم قوانینی را برای هر دو طرف معامله متصور می‌شود که باید به آن پایند باشند. ارتقای سطح استانداردهای محیطی و اجتماعی و افزایش درآمد صادرکنندگان از اهداف اعضای این جنبش است.

اتفاقی یکی از محصولات مورد توجه آنها همین صنایع دستی است. بنابراین کافی است شرکت‌های متعدد به این سیستم را در کشورهای دیگر پیدا کرده و با آنها وارد رابطه تجاری شوید.

۳– در سایت‌های فروشگاهی بین‌المللی بفروشید

با فروش در سایت‌هایی که در جهان شناخته شده هستند می‌توانید از سراسر جهان مشتری داشته باشید. از جمله سایت‌های مفید در این رابطه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- Amazon.com
- eBay.com
- novica.com
- overstock.com
- uncommongoods.com

۴– از طریق داستان‌سرایی بازاریابی کنید

یکی از روش‌هایی که امتحان خود را در بازاریابی پس داده، روایت داستان برند یا محصولات است. کافی است از طریق داستان‌سرایی، مخاطب هدف را بسا خود درگیر کنید به‌طوری‌که به محصولات خود هویتی ببخشید و آن را به مخاطب معرفی نمایید. از آنجا که صنایع دستی و سازندگان آنها به خودی خود دارای داستان و هویت منحصر به فردی هستند این روش بازاریابی در این نوع کالا بسیار مشرثر عمل خواهد بود.

برای مثال می‌توانید تصاویری از تولیدکنندگان محصولات را در وب‌سایت، در کاتالوگ همراه محصولات، فروشگاه و… منتشر کرده و در کنار آن حتی داستانی در مورد زندگی، مهارت و هنرشان روایت کنید. یکی دیگر از روش‌ها، امضای محصولات ساخته شده با دست به‌وسیله سازنده‌شان است که به محصول هویت می‌بخشد. علاوه بر این می‌توانید از داستان خلق خود محصول، تاریخچه مربوط به آن و اینکه در چه دورانی و با چه هدفی تولید می‌شده، تصاویر بقایای پیدا شده از نمونه‌های مشابهی که مربوط به قرون پیش بوده و… نیز برای بازاریابی صنایع‌دستی کمک بگیرید. بدون شک مخاطبان با کسب اطلاعات بیشتر در مورد تاریخچه پربار و جالب‌اشیایی که در مقابل چشم دارند، بیشتر نسبت به خرید آن ترغیب خواهند شد. برای مثال تصویر زیر قبر کشف شده زنی را در شهر سوخته نشان می‌دهد که به همراه ظروف سفالی دفن شده است.

۵– وب‌سایت چند زبانه داشته باشید

حتما یک وب‌سایت طراحی کنید و در آن به معرفی محصولات خود بپردازید. این سایت باید به زبان مشتریان هدف (بازارهای هدف) در دسترس باشد. در آن اینونت‌ها، تخفیف‌ها، نمایشگاه‌هایی که در آنها قرار است حضور پیدا کنید و… را به اطلاع مخاطبان برسانید.

فراموش نکنید در آن علاوه بر ترنفند داستان‌سرایی، از تصاویر زیبای محصولات خود و هنرمندان خالق آنها نیز استفاده کنید. این سایت علاوه بر اینکه مانند یک بروشور آنلاین عمل خواهد کرد، چنانچه به‌خوبی سنسو شود می‌تواند همچون یک کارمند بازاریاب ۲۴ ساعته برای‌تان مشتری پیدا کند. چنانچه نمی‌دانید چطور یک سایت چندزبانه طراحی کنید، برای آن تولید محتوا کرده و آن را سنسو نمایید، می‌توانید از خدمات بازاریابی ما استفاده کنید.

۶– در نمایشگاه‌ها شرکت کنید

نمایشگاه‌های زیادی در سرتاسر جهان باهدف معرفی محصولات مختلف برگزار می‌شود که فرصت خوبی در اختیار تولیدکنندگان و صادرکنندگان قرار می‌دهند. شرکت در این نمایشگاه‌های تجاری از سه نظرمی‌تواند حائز اهمیت باشد و حتی مخارج سفر شما به کشور مورد نظر را با عواید خود تأمین کند: فرصت خوبی برای جذب مشتری و پیدا کردن زنجیره‌های تأمین در بازار هدف در اختیارتان قرار خواهد داد. موقعیت مناسبی برای شناخت رقبا و استفاده از دانش و تجربه ایشان برای توسعه و پیشرفت کارتان خواهد بود. فرصتی برای جذب حمایت مالی از سوی شرکت‌ها و افراد معتبر خارجی و در واقع پیدا کردن اسپانسر به شمار می‌رود.

برای مثال یکی از این نمایشگاه‌های بین‌المللی که باهدف معرفی محصولاتی چون هدایا، صنایع دستی، لوازم منزل و لوازم تزئینی در شهر نیویورک برگزار می‌شود، U.S. SOURCES یا SOURCES New York است که از سال ۲۰۰۳ هر سال در ماه مه باهدف کمک به شرکت‌های کوچک و متوسط غیرامریکایی که قصد صادرات محصولات خود به نیویورک را دارند، فعالیت خود را شروع کرده است.

برای شرکت در نمایشگاه‌ها فراموش نکنید کارت تجاری، بروشورهای شرکت، فرم سفارش، فهرستی از اطلاعات قیمت‌ها و مدت زمان لازم برای ارسال کالا از ایران به بازار مورد نظر، زمان تقریبی برای تهیه مقدار معینی سفارش، روش‌های پرداخت و از این قبیل را به همراه داشته باشید.

NFT ها با یگانی شدند؟

پلتفرم به هزاران قطعه روی هزاران کامپیوتر مختلف تقسیم می‌شوند و با در اختیار قراردادن هشتگ اختصاصی به هنرمند، هنر وارد عرصه بازار در فضای مجازی می‌شد. کسی که هشتگ را در اختیار دارد، مالک اصلی آن فایل تلقی می‌شود و از طریق فروش این هشتگ، این مالکیت را می‌توان به فرد دیگری منتقل کرد. پس برای صادرات و فروش اثر، احتیاجی به حمل‌ونقل و گمرک و

قادر بودند آثار هنری‌شان را دیجیتالیزه کنند و بدون نگرانی از حمل‌ونقل آن، اثر را بفروشند. این خبر یکی از اخبار مهم صنایع‌دستی به شمار می‌رفت که در اصل ورود صنایع‌دستی ایران در عرصه فناوری دیجیتالیزه (NFT) را مهیا می‌ساخت. هرچند که این خبر با همان قدرتی که آغاز شده بود ادامه نیافت. توکن‌های تعویض‌ناپذیر یا NFT ها فایل‌هایی بودند که روی یک

خردادا ۱۴۰۰ سامانه پیوند میان ادبیات، صنایع دستی و هنرهای سنتی در بستر واقعیت‌افزوده، پرتال ملی پیش‌فروش صنایع دستی و هنرهای سنتی، شبکه ملی اطلاعات هنرمندان صنایع دستی و هنرهای سنتی و تالار ملی فروش توکن مبادله‌ناپذیر ایران در حوزه صنایع دستی و هنرهای سنتی (NFT) معرفی شدند. براساس برنامه‌ریزی صورت گرفته هنرمندان صنایع‌دستی ایرانی